

VENSKAB-DANMARK-KINA.DK

DanmarkKina

NR.

110

2018

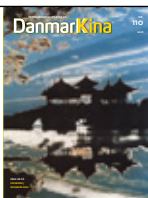
FØLG OS PÅ
FACEBOOK/
DANMARK-KINA

- 3 CLEMENT'S APARTMENTS
RUE LAFAYETTE, VÆRELSE 74**
Frode Z. Olsen
- 8 FYNSK EKSPORTEVENTYR**
- 10 SKAL DET BRUGES
TIL AT ANGRIBE?**
Bertel Heurlin
- 19 DEN KINESISKE INSPIRATION**
Holger Dahl
- 22 WIN-WIN PÅ DANSK-KINESISK**
Niels Erik Andersen
- 24 TRE DIGTE**
- 26 TRE ANMELDELSER**
- 30 KOMBUCHA**
Morten Bech Jensen
- 33 LU YU OG TEKLASSIKEREN**
Morten Bech Jensen
- 38 SILKEVEJEN, FREDEN
OG FREMTIDEN**
Jan Øberg
- 42 TRADITIONEL KINESISK MEDICIN**
Hugo Hørlych Karlsen
- 47 DKK NYT**
- 48 GRÆNSELAND**
Jens Schott Knudsen

Forsiden:

Drøm og virkelighed – den slags,
der inspirerede Utzon.

Læs mere s. 19

TO KONGRESSER

Der er nogle årstal og begivenheder, som er værd at hæfte sig ved, når det gælder Kina. Tag fx kejserdømmets fald 1911/12, Maos udråbelse af Folkerepublikken 1949, kulturrevolutionen 1966-76. Dem er der mange, der kender. Den næste er lidt af en spiritusprøve: det tredje plenarmøde i den 11. centralkomite. Det var i december 1978, og det var der, Deng Xiaoping blev den reelle magthaver, og reformerne fik turbo. Det er i år 40 år siden, og mange steder i Kina er man ved at gøre status.

Pudsig nok var det i 1978, jeg besøgte Kina første gang, så også for mig er det et skelsættende år. Begge dele vender vi tilbage til i næste nummer af Danmark-Kina.

Her i år er vi igen vidner til markante begivenheder i Kina. Efter partikongressen i efteråret har folkekongressen i marts cementeret Xi Jinping som manden i spidsen, en ny rorgænger. Det er blevet noteret i Vesten, ofte med bekymrede kommentarer.

Men ofte fokuserer vestlige kommentatorer kun på det, de vil. Og til dels ser de kun det, de vil se. Jeg vil trække en ting frem, som meget få har bemærket, selv om den er både kontroversiel og vidtrækkende.

Den reviderede forfatning opererer nemlig nu med en *National Supervision Commission*, der er en statsinstitution. Det er en ændring, hvor antikorruption nu løftes både op og ud af bureaukratisk mudder og lokale interesser. Man går efter transparens, både i forhold til at kunne afsløre korruption og i forhold til at sikre retssikkerheden for borgerne. Det sidste sker bl.a. ved at forfølge sager gennem det juridiske system og ikke gennem kommunistpartiets egne organer for partidisciplin.

Jeg kom til at tænke på censorkorpset i det gamle Kina. Det havde mulighed for at rapportere direkte til kejseren uden om systemet og uden om rangordenen. Det var en effektiv kontrol, ikke mindst forebyggende.

Der er meget i det nuværende Kina, der minder en historiker om "gamle dage". Også når Xi Jinping i sin tale til folkekongressen understreger, at "kun med folkets tillid i behold, vil landet have en lys fremtid". I kinesisk visdom ligger også, at mister man Himlens mandat, gør folket oprør. Kampen mod korruption vinder folkets hjerter.

God sommer

Julie Brink

Der selv skal til Kina med vinderne af RETHINK China-konkurrencen ☺

DANMARK-KINA udgives med støtte

S.C. VAN FONDEN

DANMARK-KINA er en mellemfolkelig forening, der fortæller om Kina i Danmark. Gennem Danmark-Kina kan du få udbygget din viden om Kina og dyrke din interesse for Kina. Danmark-Kina blev stiftet i 1952.

DanmarkKina 友

- Vi udgiver magasinet Danmark-Kina – det bedste på dansk om Kina
- Vi arrangerer fejring af det kinesiske nytår
- Vi udlejer oplysningsmateriale om Kina
- Vi formidler abonnement på kinesiske tidsskrifter
- Vi er med til at udvikle forbindelserne mellem Danmark og Kina

Vil du vide mere om Kina – eller om Danmark-Kina? Så kig forbi på vores hjemmeside, find os på facebook eller kontakt os direkte.

Vi glæder os til at høre fra dig.

VIL DU VÆRE MED?

Abonnement	275 kr.
Enkeltmedlemmer	275 kr.
Parmedlemmer	395 kr.
Pensionister og studerende	190 kr.
Firmamedlemskab	950 kr.

Kontonummer 9004 4575249200

Redaktion:

Julie Brink (ansv.), Torben Brink og Hans Jørgen Hinrup

Tryk: WERKs Grafiske Hus a/s, Aarhus

Frode Z. Olsen udgav i 2016 dokumentarbogen *Ikke en jordisk chance* om de danske frivillige, der deltog i forsvaret af Hongkong i 1941. En flot bog, der berettiget fik fine anmeldelser, også i Danmark-Kina (nr. 108).

Historien her er baseret på en virkelig episode fra 2016, da Frode var i Shanghai i forbindelse med researchen til Hongkong-bogen. Det er også hans egne billeder, optaget på stedet, der illustrerer.

Kvinden er en af enkerne. Hendes og de øvrige danskeres historie samt optakten til og forløbet af slaget om Hongkong kan man læse om i *Ikke en jordisk chance*.

Clement's Apartments Rue Lafayette, værelse 74

Hun kom til Shanghai sidste tirsdag i april 1943, men mærkede ikke de varme løfter fra en mild forårseftermiddag. Seks dage tidligere var hun kommet ud af Hongkong på en japansk damper; endelig, men uden sin elskede mand. Uvilkårligt trak hun drengen på armen til sig. Han var sammen med indholdet i en håndtaske og et par kufferter alt, hun havde reddet. Fra nu af var intet længere det samme. Det havde været en farlig rejse. Farvandet mellem Hongkong og Shanghai flød med miner, og under overfladen lurede amerikanske ubåde på japanske mål.

En vicekonsul fra konsulatet kom hende i møde; tydeligvis ældre end hendes 25 år, velklædt, belevet. "Hvor gammel er han?" spurgte han og så på drengen. "To, han blev to år i februar," svarede hun. De kørte i konsulatets bil til et lille hotel. "De kan være her de første par dage, indtil vi får skaffet en permanent løsning, formentlig et lejet værelse med adgang til køkken og ... sådan."

Vicekonsulen fortalte, at livet også var vanskeligt for mange i Shanghai, og naturligvis måtte der tages hensyn til finansielle forhold. Havde hun mon nogen form for opsparing? Nej, alt var brugt til at overleve i Hongkong efter den japanske besættelse. Vicekonsulen havde nikket. Fra nu af ville konsulatet tilstå hende et mindre månedligt beløb, mest som lån, nok til at klare det mest basale. Det ville være en god idé at tænke på lønnet beskæftigelse. Inflationen var tæt ved halvtreds procent om måneden. Havde hun arbejds erfaring?

Fem dage senere så hun sig om i det, der skulle være hendes og drengens hjem, så længe pengene rakte, og så længe krigen forhindrede dem i at rejse hjem til Danmark.

Flyet fra København til Shanghai snittede landingsbanen en enkelt gang, før maskinen satte sig tungt i Pudong Lufthavn. Det var en varm, solfyldt torsdag eftermiddag, den første i september 2016. I min håndtaske lå en blok fyldt med noter fra kvindens nu 75-årige

søn. Jeg havde truffet ham i forbindelse med min interesse for det japanske angreb på Hongkong i december 1941.

"Åh, Hongkong 1941, stedet og året, hvor jeg blev født", sagde han og bød mig plads ved bordet i sit køkken, mens hustruen fandt kaffekopperne frem.

Hans forældre havde været nygifte og bristefærdige af forventninger, da de kom til Kanton i Sydchina i foråret 1938. Hans far havde fået et drømmejob i et danskejet firma, som handlede med silke, skind, sukker, tømmer, hvad som helst, der var efterspurgt enten i Danmark eller Kina.

Da den japanske hær angreb Kanton i efteråret 1938, havde de unge ikke haft andet valg end at forlade deres hjem og flygte ud til den daværende britiske kronkoloni Hongkong, som lå ved kysten, kun en times kørsel væk i bil. Farens firma havde hovedsæde i Hongkong, så selvom der var slået skår i forventningerne, havde de to unge stadig set lyst på fremtiden. Som bevis herpå var han selv kommet til verden godt to år senere, i februar 1941.

Men i løbet af foråret samlede sorte skyer sig om Hongkong. Japanske tropper rumsterede ved grænsen, og som mange andre mænd meldte hans far sig til Hongkongs frivillige hjemmefærd. Ingen regnede med, at japanerne ville kaste sig ud i noget så hovedløst som at angribe Storbritannien. Men skulle det usandsynlige ske, så ville han denne gang blive og forsvare sit hjem.

Den første lørdag i december 1941 blev alle våbenføre mænd mobiliseret. Hans far skulle møde på en kanonstilling på et kystbefæstningsanlæg på Hongkong-øens sydlige side. En sidste gang havde han taget sin kone og søn i favnen.

Det japanske angreb kom den 8. december tidligt om morgenen. Hongkongs guvernør Young overgav sig til general Sakai 1. juledag. Tusinder var dræbt, flere slemt sårede. Hans forældre havde mistet alt bortset fra nogle få ting, hans mor nåede at få med, da hun med

ham på armen flygtede hjemmefra, den morgen bomberne begyndte at falde over byen. I de følgende uger havde de fundet sammen med nogle andre europæiske kvinder og børn i et hus med en stor kælder. Hver dag havde været en kamp for at skaffe noget at spise og drikke.

Da Hongkong overgav sig, fik den danske konsul i byen samlet danske kvinder og børn i sit hjem, hvor de var i sikkerhed, til den japanske "sejrsfejring" var overstået. Hans far havde overlevet krigshandlingerne, men blev japansk krigsfange og anbragt i en lejr på fastlandet.

I de følgende måneder blev slemt til værre. Der var mangel på alt, især mad, mælk, medicin og sikkerhed. Fangerne blev syge af hårdt tvangsarbejde, utilstrækkelig kost og dårlige sanitære forhold. Snart begyndte de første at bukke under, og hver dag havde sine dødsfald. Hans far, som før krigen havde været ung og stærk, døde efter 11 måneders fangenskab uden besøg. Moren fik budskabet om sin mands død to uger senere.

Efter nogle måneder fik hun og drengen japanernes tilladelse til at rejse til Shanghai, hvor der var mere sikkert og bedre mulighed for at få hjælp fra det danske samfund. Shanghai blev deres hjem, til krigen sluttede. Han huskede kolde vintre, at han havde leget med træbiler på gulvet, at hans mor havde taget ham med til en nærliggende park, mange cykler, mange katte, at han var i børnehave med kinesi-

ske og vestlige børn, når hans mor skulle på arbejde; og han huskede, at deres hjem var et værelse, som lå i en hvid bygning, måske på anden sal. Han havde også vist mig en kuvert:

*Mrs. Christensen, Clement's Apts,
Rue Lafayette, room 74, Shanghai*

Mon det stadig eksisterede?

Jeg sidder på et hotelværelse i Jing'an-kvarteret. Det er formiddag; airconditionen kører om kap med en højtstående sol. I går, på Shanghais Hovedbibliotek, fandt jeg ud af, at Rue Lafayette efter befrielsen havde fået sit kinesiske navn tilbage: Fuxing Zhong Lu. Bibliotekaren var sikker på, at Clement's Apartments stadig eksisterede og skrev adressen med kinesiske skrifttegn.

På gaden springer jeg ind i den første ledige taxi, viser ham sedlen med adressen og tilføjer usikkert: "Fuxing Zhong Lu". Og til min overraskelse forstår han det straks og slår taximetret til.

"Du taler godt kinesisk," siger han på engelsk og betragter mig i bakspejlet. Han er en mager halvgamling med et drenget udtryk. "Hvor kommer du fra, Amerika?"

Jeg fortæller, at jeg er fra Danmark. Tilsyneladende er han i snakkehumør; han fortæller, at han lærte engelsk ved at se fjernsyn.

"CNN, NBC og selvfølgelig ABC," ler han højt.

Jeg griner med, så snart jeg forstår pointen.

"Du kan kalde mig Jerry," siger han, "næste måned bliver jeg bedstefar; jeg bliver opgraderet, ha, ha, ha."

Det ser ud til at blive en vittig tur; bare han ikke glemmer, hvor vi skal hen.

"Shanghai har mange højhuse, godt for nakken. Har du problemer med ryggen, så rejs til Japan, der bukker de hele tiden. Det er godt for ryggen, ha, ha, ha."

Jerry elsker sin fødeby, selv om priserne på boliger nu er så astronomiske, at almindelige mennesker ikke kan bo i store dele af byen. Jeg ser ud, mens han snakker. Vi kører i smalle grønne korridorer af platantræer, passerer utallige småbutikker: dametøj, frugt, te, dame-sko, frisk fisk i glasbassiner, børnetøj, damefrisør, herretøj, parfume, dametøj, smykker, kød ... og pludselig.

"Det er her!" Jerry kører ind til siden og peger på ejendommen overfor. Den lyse facade er delvist skjult af trækrønerne. Jeg betaler det latterligt lave beløb af 23 kroner.

"Vi ses!" siger Jerry og svinger ud fra kantstenen. Gennem bilens åbne vindue råber han: "Sig aldrig det til din læge, ha, ha, ha!"

Ejendommen består af to bygninger forbundet med en lav mur med et rundbuet indgangsparti. En portner i et hus til venstre ser op, da jeg viser mig. Han forventer, at jeg meddeler mit ærinde. I få sætninger fortæller jeg om den unge kvinde og hendes toårige søn, som kom til Shanghai i 1943.

"Hun boede i lejlighed 74," siger jeg og tilføjer i et opmuntrende tonefald, at jeg meget gerne vil se stedet.

"Vi har ingen lejlighed med nummer 74. Eksisterer ikke!"

"Er De helt sikker?"

Han nikker.

Har Jerry alligevel været uopmærksom, sat mig af et forkert sted? Jeg træder ud på gaden, men ser så en marmorplade på muren til venstre for indgangen.

"Er det o.k., at jeg ser mig lidt omkring?"

Portneren trækker på skulderen.

Clement's Apartments består af hele fem treetages huse: et i midten, de fire andre i hver sit hjørne. Facaden på stueetagen er opført i røde mursten, første og anden sals facade er hvidpudset, røde mursten fortsætter langs hjørner og rundt om vinduerne. Skorstene over det røde tegltag bekræfter, at vintermåneder kan være kolde.

Jeg går ind i en mørk opgang. Bortset fra de pudsede vægge er alt andet træ. Slidte lyse trappetrin, omhyggeligt udskårne gelænder og balustre, som er malet lysegrå, det samme er døre og karme. Dagslyset slipper ind gennem et smalt vindue på hver repos og vandrer rundt i den støvede trappeopgang. Intet ser ud til at være forandret siden 1929. Og så alligevel. Numrene på hver lejlighed er malet med hvide tal på hoveddøren og på en tilhørende brevkasse i bunden af opgangen. Stuelejligheder fra 101-109, første sal 201-209, anden sal 301-309.

En halv time bruger jeg på at undersøge de fire øvrige bygninger. Samme resultat. Ingen steder er der en lejlighed med nummer 74.

Udenfor i gården rejser en gammel hund sig halvt op. Det ene øre hænger, det andet står op. Den sender mig et undersøgende blik, aner min skuffelse, snøfter og lægger sig igen. Jeg går tilbage til den første bygning. Der havde været en åben dør et sted; jeg havde hørt mænd snakke.

Det er en violinbyggers værksted. Han er først i tresserne. Arbejdsbordet er fyldt med specialknive, små mejsler, tommelfingerstore høvle, lim og pensler i bølter, en tekop, tegninger, en halvfærdig violin. Længs alle vægge hænger færdige violiner, bratscher og celloer, hver på sin knage. Jeg bliver mødt af nysgerrige ansigter og en behagelig duft af friskt træ, lak og te. Violinbyggeren har selskab af tre modne mænd, som sidder ved et hjørnebord, mens de nyder at se ham arbejde.

Jeg bliver tilbudt en kop jasmin te og fortæller igen historien om kvinden, drengen, Hongkong, og om hvordan de fandt sikkerhed i værelse 74 i Clement's Apartment.

Jo ... det kan godt passe. Der boede mange udlændinge her før og under krigen. Men nummer 74 har man aldrig hørt om. Mændene ser på hinanden og ryster på hoveder i enighed. Måske er jeg gået forkert? Jeg tror det ikke, men jeg siger ikke noget, nipper bare til jasmin teen. Nummer 74, meget mærkeligt, nej, det har vi da aldrig hørt om. Jeg hører en af dem nævne en fru Wang, som har boet på stedet længere end nogen anden.

"Lad os gå ud og undersøge det," siger den yngste af mændene og rejser sig resolut. Jeg kan bare kalde ham *Michael*. Han er ingeniør og bor i USA, hvor han arbejder for en bilproducent. Michael er specialist i at udvikle miljøvenlige biler. Han er hjemme for at besøge sine forældre.

Sammen undersøger vi brevboksene i bunden af hver opgang. Ingen nummer 74. Kan numrene være blevet ændret, tænker jeg højt. Måske havde lejlighederne engang hvert sit individuelle nummer. I fællesskab giver vi os til at regne. Fem blokke, hver på tre etager, hver med fem til otte lejligheder, det vil give ... mindst 100. Hvis man er startet med nummer 1, så har der også været en nummer 74.

Fru Wang bor i en stuelejlighed. Døren står åben. Michael banker på karmen. Hun dukker op med et irriteret ansigt. Michael undskylder og begynder at forklare, mens fru Wang inspicerer mig. I det sekund Michael siger "værelse nr. 74", afbryder hun højt og hårdt.

"Det har vi ikke! Jeg har boet her siden 1958 og har aldrig hørt om nummer 74." Michael giver ikke op. Måske er numrene blevet ændret efter befrielsen. Hun holder blikket på mig. Er jeg virkelig rejst hele vejen fra Danmark for at finde sådan en lejlighed? Michael nikker. Er nogle af bebyggelsens gamle papirer bevaret? Hun affejer det med en håndbevægelse, men hun husker, at brevboksene for mange år siden blev malet sorte.

En halv time senere – efter at have inspaneret lugen til adskillige sorte brevbokse – bliver vedholdenhed belønnet. På lågen af en brevboks i en af de fem blokke kan man svagt ane konturerne af tallet "68" under den sorte maling. Michael tæller ivrigt videre til lågen, som potentielt kan være nummer 74. Hvid maling siger "308". Michael tænder mobiltelefonens lys og sætter ansigtet tæt på. Der er noget under malingen, men er det ...

Og så med ét springer vi op ad trappen og står øjeblikket efter foran en dør, der med hvid skrift bærer tallene 307-308-309. Værelser slået sammen til én lejlighed? Michael puffer og peger. Over døren, til højre, på karmtræet kan man se nogle små tal malet med støvet gullig farve, 73-74-75.

Han banker på. En ældre kvinde åbner og ser forvirret på os. Også hun får historien om kvinden, drengen og Hongkong. Vil vi komme ind? Jo, meget gerne. Jeg træder ind i korridoren, passerer køkkenet, komfuret er nyt og elektrisk, køkkenskabene oprindelige. Det samme er dørene til værelserne, håndtag og de elektriske kontakter. Værelse 74 er vel tolv kvadratmeter med et stort vindue mod hovedindgangen og platantræerne.

Lidt efter går jeg ned ad trappen, holder fastere om gelænderet, som også hun og drengen har holdt om. Jeg vinker til portneren og går ud på Fuxing Zhong Lu. På den anden side står fru Wang og taler med en ung kvinde. Hun sender mig et bredt smil. På vej mod parken, hører jeg hende fortælle om en udenlandsk kvinde og hendes søn, som for længe siden boede i værelse 74.

Frode Z. Olsen, tidl. politiattaché i Beijing, 2008-2013,
nu forfatter til flere bøger om Kina.

LÆR KINESISK

med et komplet begyndersystem

Nǐ hǎo Zhōngguó - modul 4

- Kinesisk sprog og kultur for begyndere

Udkommer til skolestart 2018 og er den sidste iBog® i serien **Nǐ hǎo Zhōngguó**.

Nǐ hǎo Zhōngguó, kinesisk sprog og kultur for begyndere, modul 4 bygger videre på de tre foregående moduler. Emnerne denne gang er bl.a. *kommunikation, kineseres dagligdag, arbejde i Kina og moderne og klassisk kinesisk kunst og kultur.*

Serien tilbyder en ny og unik internetbaseret og interaktiv måde til indlæring af kinesisk sprog og kultur.

Indlæring sker via videooptagelser af dialoger og tekster, som suppleres med relevant kultur- og samfundsstof.

Alle moduler har en stor mængde interaktive opgaver til træning af tekstforståelse og grammatik samt et omfattende billedmateriale, grammatik og gloser.

Der er tilknyttet Pinyin-tekstværktøj samt et lydpanel, der kan downloades i alle moduler.

Nǐ hǎo Zhōngguó serien:

Modul 1: nihao1.systime.dk

Modul 2: nihao2.systime.dk

Modul 3: nihao3.systime.dk

Modul 4: nihao4.systime.dk

Af Lene Sønderby Bech og Christian Nielsen

FYNSK EKSPORTEVENTYR – MÅLRETTET DET KINESISKE MARKED

Virksomheden Royal Farm fra Odense har produceret og solgt dansk mælkepulver til Kina de sidste to år. Den fynske virksomhed har nu fået en af de meget eftertragtede tilladelser til at kunne sælge sine produkter i Kina, og dermed er dørene åbnet for et nyt dansk eksporteventyr.

For kinesere er mælkepulver fra vesten og især Danmark meget eftertragtet. Tilbage i 2008 oplevede Kina en af sine værste fødevareskandaler, da det kom frem, at kinesiske mælkeproducenter havde tilsat det sundhedsfarlige stof melamin for at skjule, at de havde fortyndet deres mælk med vand. Over 300.000 børn blev syge, og mindst seks børn døde.

Skandalen førte til, at kinesernes efterspørgsel efter udenlandsk mælkepulver er eksploderet. Flere danske virksomheder har længe nydt godt af det, og det er flere gange blevet rapporteret, at kinesiske turister har hamstret mælkepulver fra de danske supermarketers hylder.

Den kinesiske regering har gjort meget for at beskytte sit eget marked. Det er derfor stærkt begrænset, hvor mange udenlandske mælkepulverprodukter, der kan blive solgt fysisk i Kina. For Royal Farm har det betydet, at man indtil nu kun har kunnet sælge sine produkter online, i frihandelsområder og via

såkaldte cross-border shops i Kina – men det har ændret sig nu, hvor den fynske virksomhed har fået tilladelse af de kinesiske myndigheder til at sælge sine produkter i dagligvarebutikkerne.

”Det har altid været vores mission at levere dansk mælk af højeste kvalitet til vores kunder. Selvom vi stadig er en meget lille spiller på markedet, så har vores flid og passion for kvalitet fået overbevist de kinesiske myndigheder om, at vi var værd at lukke ind på deres marked. Det er vi meget glade for og stolte over”, siger Kasper Kristensen, adm. direktør i Royal Farm.

”Økologi er ikke kendt som sådan i Kina, så vores arbejde går også på at udbrede kendskabet til økologi. Det gør vi på vores officielle Wechat-profil, hvor vi laver artikler på kinesisk omkring, hvad Ø-mærket og dansk økologi er. Vores erfaring er, at de kinesiske forbrugere, specielt middelklassen og dem over, undersøger markedet meget, inden de handler – grundet frygten for dårlig mad”.

ORGANIC WHOLE MILK POWDER

Variants: 800g Can / 25g Sachet – One glass of milk
有机全脂奶粉

Men Kasper Kristensen nævner, at der også er andet, som spiller ind: ”Danskheden og vores baggrund betyder meget. Vores potentielle kunder kender selvfølgelig Lego, Carlsberg og ikke mindst H.C. Andersen, som de altid nævner, når de finder ud af, vi er fra Danmark. Men også danskere som Peter Schmeichel og Michael Laudrup er ofte noget, der bringes op. Samtidigt har Danmark også et image som et Fairy Tale Country. Min oplevelse er, at Danmark repræsenterer det rene, naturlige og sunde liv for en kineser”.

”Vi har været meget ambitiøse omkring vores projekt, og vi er oppe imod nogle rigtig store spillere. Vores strategi har været at have en fødevarer sikkerhed, som er helt i top, og fortsat at forbedre den. Det har vi fået rigtig god respons på fra forbrugerne. Noget, som er ret unikt for vores mælkepulver, er, at det kan blandes op i koldt vand. Kineserne er vant til at blande pulveret med varmt vand, for at det ikke klumper, men vores mælkepulver er i så fin kvalitet, at kineserne kan nyde deres mælk kold”, uddyber Kasper Kristensen.

”Vores ambition er at blive en af Nordens tre største eksportører af mælkepulver til Kina inden for fem år. Markedet i Kina er stort og voksende. Kigger man fx på Alibaba ligger salget inden for vores kategorier på ca. 300 mio. yuan online. Vores andel måles endnu i

KASPER KRISTENSEN

er 43 år og kommer fra Kgs. Lyngby. Han har læst forhistorisk arkæologi på Moesgaard i Aarhus og er uddannet pædagog. Han har rejst i Kina i 20 år on and off, de sidste fire år med eksport for øje. Han ejer Royal Farm og er partner i Gudena Pharma. Ejer af Sleipnir Aps.

promiller, men vi går benhårdt efter ekspansion og er til stede på alle platforme – Wechat stores – Taoabo – JD – Tmall – Crossborder Stores. Uden kendskab til Kina og de kinesiske salgskanaler kommer man ingen vegne”.

Kasper Kristensen slutter med, at det kinesiske marked dog ikke er det eneste marked, Royal Farm opererer på, og der er stor interesse for produkterne fra bl.a. Filippinerne, Indien, Korea og Vietnam. Hans store ønske er at finde både danske og udenlandske investorer, som også værdsætter kvalitet og fødevarer sikkerhed, der vil være med til at udbygge fabrikken i Danmark, så man vil kunne imødekomme efterspørgslen fremover.

97% ORGANIC PROTEIN POWDER

Variants: 650g Can / 25g Sachet – One glass of protein drink
有机蛋白粉 (健康减重配方)

VIL DU VIDE MERE?

www.royalfarm.dk • Wechat ID: [royalfarmdenmark](#) • Wechat public Account ID: [royalfarm88](#)

Særudstillingen ”På Djengis Khans stepper – Mongoliets nomader” former sig som en rejse med de mongolske nomader og deres dyreflokke. Publikum vil opleve et liv i evig bevægelse, hvor Djengis Khan er til stede både som historisk helt og i personificeringen af drømmen om et forenet folk.

Lederen fra de mongolske stepper fik med sine voldsomme erobringer i starten af 1200-tallet skabt et kejserdømme, der strakte sig fra Kina i øst til det nuværende østlige Europa.

Udstillingsperiode

Moesgaard Museum:

19. juni 2018 – 14. april 2019

Derefter Egmonthallen, Nationalmuseet

Moesgaard Museum
Moesgaard Alle 15
8270 Højbjerg

**PÅ
DJENGIS KHANS STEPPER
– MONGOLIETS
NOMADER**

ET NYT KINESISK FORSVAR: SKAL DET BRUGES TIL AT ANGRIBE?

Bertel Heurlin har fulgt PLA i de seneste næsten 40 år. Her samler han trådene: Hvor står det kinesiske militær i dag? Hvilken rolle spiller det – indenrigs- og udenrigspolitisk? Betyder PLA's udvikling, at vi skal frygte kinesisk oprustning?

PLA FYLDER 90: INGEN OLDING, MEN EN FREMSTORMENDE YNGLING

I september 2017 fyldte PLA, Folkets Befrielseshær, 90 år. Det blev fejret på mange måder: Det kinesiske stats-tv havde storstilede reportager og historiske fremstillinger af sejre og forhindringer. Der var premiere på en storfilm om PLA af Hollywooddimensioner og med tilsvarende intentioner. Den blev en gigantisk succes.

Det største og mest imponerende var en militærparade af en størrelsesorden, som ikke kunne rummes på gaden uden for den forbudte by i Beijing, hvor man normalt afholder parader. Den var henlagt til provinsen Indre Mongoliet. Billedreportagerne derfra var overvældende. Så langt øjet rakte, kom krigsmateriel som kampvogne, artilleri, ladvogne med gigantiske ballistiske missiler kørende, soldater marcherede i snorlige formationer, fly af alle slags drøede gennem luften. Og det var ikke computeranimeret, det var ikke Tordenskjolds soldater. Det var *the real thing*.

Præsident, generalsekretær i kommunistpartiet, formand for militærkomiteen, Commander in Chief Xi Jinping i kampuniform var lederen af paraden, stående strunk og alvorlig på sit køretøj. Han modtog ikke paraden; han deltog som den ultimative leder.

Budskabet var klart: PLA skal forberede sig på krig. PLA skal gennemføre den ultimative træning. PLA skal kunne kæmpe og vinde.

Det er ingen overdrivelse at påstå, at det, vi så på fjernsynsskærmen, var verdens største teknologisk avancerede militærparade.

I år, i april 2018, kom endnu en parade: Kinas nye stolthed, flåden, PLAN, People's Liberation Army Navy holdt revy til havs i det

Sydkinesiske Hav med deltagelse af 48 af de største krigsskibe, et hangarskib samt 10.000 soldater. Det var Kinas hidtil største flådeøvelse. Den moderne, avancerede flåde, som er ved at udvikle sig fra at være kystbeskyttende til oceangående med globale ambitioner, er på alle måder Kinas nye våben.

Her sås Xi Jinping naturligvis også som paradens leder om bord på en nybygget krydser, mens skibene defilerede forbi. Denne gang soldater i blå kamuflageuniform.

Det er kun begyndelsen. Xi Jinping har lovet det kinesiske folk, at i 2050 vil Kina have et militær i verdensklasse. Nogle vil hævde, at

det har Kina allerede. Alene det forhold, at Kina nu har et hangarskib, som er fuldt integreret i de væbnede styrker. Dertil et rent kinesisk færdigbygget hangarskib, som er ved at blive gjort operationelt, og endnu et under bygning. USA har ganske vist 11 hangarskibe, som frit er placeret overalt på kloden. Mon det er det, Kina stræber efter?

Men PLA udfolder sig på andre måder: Kina har avancerede 5. generations stealth-fly og nye hyperavancerede missilsystemer. Space og cyberspace er Kinas nye militærteknologiske udfoldelsesområder. Kina er ved at blive den innovative, militærteknologisk avancerede militærmagt.

Præsident Xi Jinping ved flåderevyen 12. april 2018.

J-20 stealth jager

Med hypermoderne våben og langsigtede planer er Kina nu klart verdens militærmagt nummer to efter USA. Det viser sig også på militærbudgetterne. Her er, ifølge SIPRI, Stockholm International Peace Institute, USA på førerpladsen med \$ 610 mia., Kina \$ 228 mia. (Kina opgiver selv \$ 175 mia.), Saudi-Arabien \$ 69 mia. og nu på fjerdepladsen Rusland med \$ 66 mia. Rusland er normalt på tredjepladsen, men har reduceret sine militærudgifter.

tiv militær styrke til at føre borgerkrig, til at standse den japanske invasion, til efter folkerepublikkens oprettelse i 1949 at bekæmpe først den ene supermagt USA i Korea, så at bekæmpe den anden supermagt USSR ved deres fælles grænse, dernæst at bekæmpe naboerne, ikke mindst Indien og Vietnam, og dertil også at bekæmpe dele af sin egen befolkning under kulturrevolutionen.

For at forstå Kinas udvikling er det vigtigt også at undersøge det kinesiske militær. Jeg har forsøgt det efter bedste evne.

FORFATTEREN FØLGER FREMGANGEN

Jeg kom til Kina første gang i 1978-79 indbudt af PLA. Det viste sig at være et omfattende, generøst individuelt 14-dages program.

Det PLA jeg oplevede, var et selvforsynende, revolutionært, lighedsorienteret men professionelt stærkt mangelfuldt militær. Kinas militærudgifter var kun tre gange de danske. Lighed var vigtigt. Der var ingen umiddelbar forskel uniformsmæssigt på officerer og menige; en måned om året skulle officererne være almindelige soldater.

Jeg overværede militære øvelser. Centralt var bajonetkamp og skyttegravsskydninger. Det var et nationalt forsvar i sin vorden. Jeg fik forevist militære fabrikker, der producerede medicin og civile produkter og fornødenheder.

Kinas stolthed var dengang, at man var parat til at modstå ethvert atomangreb. "Grav tunneler over alt", havde Mao dikteret. Og påstanden var, at der under Beijing, Shanghai og alle andre store byer var gravet tilsvarende tunnelbyer, som kunne absorbere befolkningen og føre dem ud på landet i en gigantisk evakuering. Når atombomberne faldt, var befolkningen reddet. Så Kina frygtede ikke atombomben.

Man kunne også slå tilbage: Allerede i 1964 havde Kina erhvervet atombomber og i 1967 brintbomben. Var foranstaltningerne

GLOBAL POWER SHIFTS

Data from SIPRIs database:

US defence budget vs China:

1990:	20/1
2000:	10/1
2015:	2-3/1

Share of world defence spending:

US 2005:	48%	China 2005:	4%
US 2010:	43%	China 2010:	6.6%
US 2012:	39%	China 2012:	9.5%
US 2015:	36%	China 2015:	13%

Copyright Øystein Tunsjø

Kina har på det militære område udviklet sig lige så omfattende og imponerende som på det økonomiske område, skønt prioriteringen hele tiden har været, at økonomien er gået forud for militæret.

Men Kina – i form af kommunistpartiet – har i over 90 år haft behov for en effek-

Generalløjtnant Wu Hsien-en (t.h.) arbejder som kok, november 1958. Copyright Danmark-Kina

Regimentchefen An Jianshe spiser frokost med sine mænd, juni 1993. Copyright Danmark-Kina

effektive? I hvert fald blev Kina ikke angrebet! Selv kunne jeg dog konstatere, at tunnel-systemerne primært var propaganda, Potemkin-kulisser. Men de blev dygtigt og effektivt præsenteret.

Der var andre fundamentale svagheder. Jeg oplevede i januar 1979 lange rækker af kampvogne på jernbanevogne på vej sydpå. Var det til øvelsesformål? Det kunne være en mulighed. Men senere viste det sig, at Kina var ved at forberede den største militære operation efter deltagelsen i Koreakrigen.

Formålet var, at Kina, med den nye leder Deng Xiaoping, havde besluttet at give Vietnam, som bekæmpede Kinas allierede, Pol Pot-regimet i Cambodien, "en lærestreg". Det blev en kortvarig og yderst blodig krig. Begge parter erklærede sig som sejherrer. Men PLA, som i meget høj grad manglede kamperfaring, og som ikke havde indøvet meget store militære operationer, hvor mange militærdistrikter deltog, måtte indse, at lærestregen måtte man selv tage på sig.

PLA måtte derfor optrappe de igangværende reformer, som drejede sig om modernisering, mekanisering, professionalisering, effektivisering, disciplinering og styrkelse af moralen. Dertil kom nødvendigheden af indoktrinering af partiets ideologi, som var blevet stærkt udfordret under kulturrevolutionen.

Generelt er der fra 1979 til i dag taget tusinder af syvmileskridt i de kinesiske væbnede styrker. Forfatteren har fulgt dem. De kinesiske

ske myndigheder og institutioner har fortsat invitationerne til at besøge Kina og se på udviklingen med tre-fire års mellemrum frem til i dag. Det har betydet et omfattende antal besøg, og det ene besøg har forårsaget det andet. Det øger indsigten.

2018 SOM ET SKELSÆTTENDE ÅR

2018 bliver et helt særligt år. Kina har næppe tidligere spillet så afgørende en rolle internationalt.

Jo, Kina har i mange århundreder været den absolut stærkeste og mest fremstående enhed i verden. Kina vedblev at være riget i verdens midte – men fandt det ikke nødvendigt at række globalt ud. Kina var centrum, og centret tiltrak verden, men mente ikke selv at have brug for verden.

Det var meget forskelligt fra Europas eksplosive ekspansionisme, som begyndte i renaissance-tiden, og som kan ses som begyndelsen til en ny samfundsform bygget på en socioøkonomisk revolution manifesteret i koblingen mellem kapitalisme og industrialisme og koblingen mellem kolonialisme og imperialisme. Det var det, som udviklede den industrielle revolution. Europa blev med denne revolution at sammenligne med Mellemøstens frugtbare halvmåne, som 5000 år før var udgangspunktet for landbrugsrevolutionen.

Kina havde levet sit eget liv og kunne i midten af 1800-tallet konstatere, at det havde vendt ryggen til historien. Det var en sen og omkostningsfuld erkendelse. Kina mistede 100 år. Men nu er Kina vendt tilbage.

I 2018 kan Kina se tilbage på en revolutionerende partikongres fulgt op af en markant folkekongres, som konsoliderede Xi Jinpings magt, styrkede partiet, og som sigter mod at få Kina placeret som den afgørende regionale magt i Asien og som en aspirerende verdensmagt. Fra primært at fungere som verdens fabrik – "made in China" – er situationen nu den, at der i de kommende årtier er stor sandsynlighed for, at strukturer, institutioner, normer i højere grad bliver "shaped by China".

Her i 2018 opregner Kina fem punkter, hvor man selv kommer til at spille en ny global rolle i det, Xi kalder "the new era".

For det første, at socialisme "with Chinese characteristics" vil give et løft for moderniseringen af udviklingslandene og tilbyde kinesiske løsninger på menneskehedens problemer såvel som kinesisk visdom i forsøget på at skabe et bedre socialt system.

For det andet, at udviklingen af socialtisk demokrati og politisk udvikling med kinesiske karakteristika vil muliggøre, at orientalsk visdom vil medvirke til fremgang for menneskehedens politiske civilisation.

For det tredje, at "the Belt and Road Initiative," BRI, vil fremme internationalt samarbejde og fælles udvikling og fremgang.

For det fjerde, at Kinas opening up-politik vil betyde gensidighed i samarbejdet med Kina.

Og for det femte, at i "the new era" vil et økonomisk system, som styrker klimakampen, komme til at betyde en harmonisk sameksistens mellem menneske og natur. Det vil fremme konstruktionen af en "global eco-civilisation". (Chinese embassy supplement/international – Januar 2018, p. 3).

Disse fem punkter forudsiger, at verden vil komme til at efterligne Kina. Kinesisk, orientalsk, asiatisk kultur vil få global indflydelse. Kina vil i fremtiden "shape" indretningen af verden.

Interessant nok gælder det ikke for militæret. Verden vil ikke komme til at efterligne Kinas militær. Tværtimod – Kina er i færd med at efterligne verden.

Oprindeligt var Kinas åbning mod verden en tilpasning til og en påvirkning fra verden. Da Kina indledte opening up-politikken i 1978, var udgangspunktet markedsøkonomi – ganske vist formuleret som "socialisme med kinesiske karakteristika". Det var i rea-

liteten en form for accept af normerne i den gældende verdensorden.

Nu tyder meget på, at konceptet "med kinesiske karakteristika", som breder sig til hele det kinesiske samfund, kommer til at overskygge og vanskeliggøre nødvendigheden af dybe reformer af Kinas fortsat stærkt statsstyrede økonomi.

Kinesiske karakteristika fylder nu mere og mere i den kinesiske samfundsorden. På det militære område er det imidlertid den vestlige, amerikansk prægede militære revolution, der tæller for Kina.

PLA'S REVOLUTIONERENDE REFORMER

PLA har også været igennem mange reformforsøg. Men reformerne er imidlertid netop i disse år på deres højeste. Det er de mest dybtgående, fundamentale reformer nogensinde i PLA's historie.

Og her er der ikke tale om reformer "med kinesiske karakteristika". Tværtimod er reformerne baseret på de grundlæg-

gende principper for militæropbygning og krigsførelse, som blev søsat af USA i slutningen af 1980'erne. De blev demonstreret og implementeret under Golfkrigen, hvor Iraks forsøg på at erobre Kuwait i 1981 blev imødegået af en FN-accepteret militær intervention gennem en international USA-ledet koalition.

Disse principper blev kendt som RMA, Revolution in Military Affairs. De blev relativt hurtigt grundlaget for reformer i de fleste vestlige militære organisationer. Kina er ikke tilbageholdende med at fremhæve, at PLA's store igangværende reformprogram er direkte baseret på centrale koncepter og principper i RMA.

Udgangspunktet er, at krigens natur og formål må genovervejes. I en ny verden vil de militære styrker indtage nye roller, nye organisationsformer, nye strategier, nye taktikker, nyt materiel, nye værn og nye relationer mellem værnene, ny uddannelse og træning af soldaterne.

Informationsteknologien stiller nye krav og giver nye muligheder. Krige skal udkæmpes med hyperpræcise våben, og der skal tages udgangspunkt i netværksopbyggende strukturer. Der skal sættes på mindre, fleksible kampenheder, som integrerer flere værn, alt baseret på højteknologi.

Der skal sættes mere på software end på hardware. Et centralt mantra for RMA er, "leaner but meaner armed forces" – mindre men mere ødelæggende væbnede styrker. De fundamentale krav er brugen af viden, hastighed, præcision, dødelighed og overraskelsesmomenter.

Alle disse nye krav til et moderne militær har PLA forstået vigtigheden af. Og de er alle ved at indgå i de store reformprogrammer. Så det kinesiske militær følger kravene og normerne fra verdensordenen om nye krige og nyt militær. I praksis betyder det en høj grad af imitation af fx de amerikanske væbnede styrker.

Det er ikke sådan, at unikke kinesiske

"Everyone a soldier, ready to strike at US aggressors". Xinhua skriver, at som led i en mobilisering af befolkningen for at imødegå de imperialistiske trusler og provokationer blev også de studerende organiseret i militser, her Beijing Universitet september 1958. Copyright Danmark-Kina

konditioner, hvad angår geografiske, befolkningsmæssige, produktionsmæssige, sociale og kulturelle faktorer, spiller en underordnet rolle. Men Kina har indset, at når man globalt set er blevet en økonomisk, handelsmæssigt og teknologisk så betydningsfuld nation, er det nødvendigt med en helt ny tænkning af mere overordnet karakter.

I Kina bliver RMA-processen betegnet som "informationization". PLA er nu blevet gennemgribende "informationized".

Men hvad er det, der konkret er sket med PLA?

PLA har i en årrække, som omtalt, været henvist til at være relativt lavt prioriteret. Men med Xi Jinping er militæret blevet meget synligt og fremhæves igen og igen. Xis promovering af konceptet "den kinesiske drøm" har endog fået en særlig dimension, "den kinesiske drøm om militæret".

Og som Xi Jinping udtrykte det under den storslåede fejring af 70-året for sejren over Japan i 1945: "Først stod Kina frem (Dengs

opening up-politik), så blev det rigt (Kina overtog i 2010 placeringen som den andenstørste økonomi i verden efter Japan), så blev det stærkt (med Xis militære reformer)".

Det er i 2015, at PLA-reformerne bliver sat i værk. Forud er gået omfattende komiteforbedelser i partiets regi. Tidligt i 2015 blev det bekendtgjort, at Kina havde fået en ny national sikkerhedsstrategi. Det var primært til intern brug. Der var ikke meget, som blev offentliggjort.

I maj 2015 offentliggjorde Kina så sin første åbne Militære Strategi. Et ganske omfattende papir, som fremhævede PLA's evne til at kæmpe og vinde krige baseret på informationization og nødvendigheden af en ny hurtigt orienteret langsigtet strategi.

Et fundamentalt tiltag blev offentliggjort af Xi Jinping ved paraden for sejren over Japan i august 2015. PLA skulle reduceres med 300.000 mand. Umiddelbart kunne det se ud som en voldsom nedrustning. Men formålet

var ikke at nedruste. Reduktionen er en klar RMA-ting: færre, men stærkere soldater, "leaner but meaner armed forces".

En sådan omfattende reduktion må ses som det mest problematiske, ja, det værste, man kan udsætte en organisation for. Formindskning har umiddelbart ofte kun negative effekter. Kun et er værre: totalt at omorganisere den.

Processen tog fart ved årsskiftet 2015-16. Tidligere var Kina opdelt i syv militære regioner, alle under ledelse af en hærgeneral, som havde omfattende autonomi. De blev opfattet som selvstændige baronier. Nu blev der oprettet fem "Theater Commands". De skal fungere som operative enheder med "joint commands", der umiddelbart organisatorisk kan indsættes i kamp.

Mantraet er nu, at alt skal være "joint", dvs. bestå af elementer fra hæren, flåden, flyvevåbnet, missilstyrkerne, som både omfatter nukleare og konventionelle missiler, samt det nye værn, "strategic support forces". Værnene skal integreres; de højteknologiske værn flåden, luftvåbnet og selvklart også missilstyrkerne og de nye support forces skal opprioriteres. Disse ændringer er igen modelleret efter RMA-konceptet.

Et helt markant skifte er en klar opdeling af kommandofunktioner og støttefunktioner. Der er oprettet 15 departementer, som tager sig af funktionelle støtteopgaver som logistik, træning, mobilisering, teknologi og et centralt "Joint Staff" Department. Dertil er der skabt ligestillede hovedkvarterer for alle værn, igen med vægt på støttestruktur.

Reformerne, som skal være gennemført i 2020, er præget af en grad af centralisering, som ikke har været set tidligere. Partiet har i forbindelse med centraliseringen i den grad strammet grebet om PLA. Xi har sat sig på alle centrale funktioner inden for de væbnede styrker. Der aflægges troskabsed til partiet, og partiets ideologi understreges gennem skoling og undervisning. PLA skal først og fremmest være partiets bannerfører.

Et andet træk er stramningen af korruptionsbekæmpelsen. I de sidste par år har PLA været plaget af korruptionsskandaler, som har ramt fremtrædende militærpersoner. Et betydeligt antal generaler er fængslet. Problemet har ikke mindst været, at dele af PLA's aktiviteter ikke primært har været forsvarsrelaterede, men knyttet til civile, kommercielle aktiviteter. Sådanne ordninger

Foreningen Danmark-Kina har et unikt billedarkiv med mange og sjældne fotos fra Kina i perioden fra 1950'erne til 1990'erne. Vi har dykket ned og udvalgt nogle historiske PLA-fotos.

Skulle man være interesseret i guldet i vores billedarkiv, så kan man henvende sig vedr. brug på vdk@mail.dk.

Militser marcherer over Tiananmen 1. oktober 1962. Bemærk fodtøjet! Det var dengang.
Copyright Danmark-Kina

har været en uheldig invitation til korruption.

Et tredje træk er vægten på PLA's professionalisering. Der sættes internationale standarder for forsvarrets udvikling, for materiellet, for personellens uddannelse, for den strategiske kultur.

HVORFOR SKAL DET KINESISKE MILITÆR OPRUSTES?

Et forhold er PLA's indretning og udvikling. Et andet er, hvordan Kinas militære udvikling skal analyseres og forstås i relation til den eksisterende verdensorden og i den kommende.

Vi kan først se på kendsgerningerne: Tallene viser, at Kina opruster. Kinas militære udgifter er i de senere år blevet mere end fordoblet. Hvorfor nu det?

Bemærk, at Kina økonomisk set ikke blot er blevet nummer to i verden, men også målt i PPP (purchasing power parity, sammenligning af købekraft) er verdens største økonomi. Kan det også overføres på militæret?

Hvis vi ser det i forhold til verdens mest magtfulde militærmagt USA, er der så formodning om, at Kina i lighed med den mulige kommende økonomiske overlegenhed vil kunne overgå USA militært? Hvis det er tilfældet, hvad vil det så betyde for den kommende verdensorden?

GLOBAL POWER SHIFTS

China's rise: Gap US (1) and China (2) narrows, but no power parity

	China % of USA	
	1980	2014
GDP (PPP)	10	101
GDP (US\$)	7	60
Export (US\$)	6	106
Reserve (US\$)	1/6	28x

Kilde: Graham Allison, 2015

Copyright Øystein Tunsjø

Betyder det, at vi – den vestlige verden – skal være bange for den kinesiske oprustning? At den forrykker den nuværende globale balance? Det analyseres ved at undersøge en overordnet påstand efterfulgt af tre dermed sammenhængende påstande.

Kinas oprustning vil ikke omstøde den eksisterende verdensorden. Så i praksis er Kina en status quo-magt. Forholdet Kina-USA vil forblive asymmetrisk i mange år fremover.

Den og de følgende påstande mener jeg, både empirisk og teoretisk kan sandsynliggøres. Det centrale argument er, at Kinas oprustning ikke nødvendigvis vil være en direkte trussel mod den eksisterende verdensorden, og at den ikke nødvendigvis vil omstøde den nuværende verdensorden. At den vil være en klar udfordring, ja. Men ikke en omvæltning.

Kinas mål er at fortsætte processen fra at være det største udviklingsland (developing country) til at blive et fuldt udviklet land (developed country). Det vil efter planerne ske omkring 2035, selv om Kina ikke i den sammenhæng bruger betegnelsen "developed country".

Efter planen vil Kina i 2050 være et velstående, civiliseret, demokratisk, harmonisk og smukt land. Et land, som inviterer til efterligning og på den måde er en verdensmagt. Et land, der som nævnt af Xi, er rigt og stærkt og dermed har stor global indflydelse.

Men under hvilke betingelser finder denne udvikling sted? Det kræver som minimum en verdensorden, hvor storkrige er usandsynlige. Har Kina nogen vitale interesser i krig? Næppe. Det er på den anden side klart, at Kina ikke vil finde sig i hvad som helst. Slet ikke i øget taiwanesisk selvstændighed. Men Kina kan kun tabe på en omfattende krig.

Og spørgsmålet er så: Hvem kan forhindre krig? Her er svaret, at det kan det nuværende internationale system, som er et "single superpower system". Det er selvsagt en noget kontroversiel påstand med en uregerlig og ofte ikke regerende Trump-administration som leder af supermagten.

Så her er der to spørgsmål involveret: Er der fortsat en unipolaritet, dvs. en single superpower world order? Og vil Trump-administrationen fremtræde som enesupermagten med globalt ansvar og ledelsesevne og ledelseskapalet?

At påstå, at systemet er unipolært, er ikke rigtig politisk korrekt, og udtrykket bruges sjældent. Derimod synes konceptet om "kun en supermagt" i den grad at være i live. Stort

set alle centrale regeringer i verden anerkender, at USA fortsat er ikke blot "primus inter pares", den første blandt ligemænd, men også den magt, som ingen stater kan komme uden om, og hvis blotte tilstedeværelse skaber et system, hvor de vitale sikkerhedspolitiske spørgsmål for hver enkelt stat vil være: Hvor står USA, og hvor står vi i forhold til USA?

Det er uanset USA's politik om at forlade en række afgørende multilaterale og globale aftaler med henblik på genforhandling. Trump-administrationens to hovedmål, "America First" og "Make America strong again" hænger uløseligt sammen. Make America strong again er at skabe en intern balance, som kan styrke USA eksternt, og America First er at skabe en ekstern balance, som kan styrke landet internt. Ingen af de to hovedmål har været fremmed for tidligere amerikanske præsidenter; tværtimod. Disse to hovedmål har gennemgående styret USA's nationale sikkerhedsstrategier gennem årene.

Det, der er skruet ned for, er to forhold: USA's globale lederskab og udbredelsen af USA's overordnede politiske projekt, nemlig at påvirke verden i retning af markedsøkonomi, demokrati, personlig frihed, menneskerettigheder og international lov og orden.

Men ser vi nærmere på de mange strategier, som USA har offentliggjort i de seneste måneder, ser vi klare henvisninger til at "a strong and confident US will lead abroad", og at "the whole world is lifted by America's renewal and the reemergence of American leadership". Altså: Selv Trump-administrationen vil lede verden.

Det er nødvendigt, når USA's placering og rolle i det internationale system skal bedømmes, at se på konstanterne, dvs. ikke mindst på USA's absolutte og relative kapabiliteter, dets institutioner, dets internationale placering, som betyder, at fordi USA fylder så meget i det internationale system, politisk, økonomisk, teknologisk, militært, kulturelt, så vil landet strukturelt være tilbøjeligt til også at tage hensyn til hele systemet.

Selv om det ikke lige er det, der springer mest i øjnene, når man ser på den nuværende amerikanske præsidents taktiske politiske manøvrer og hans aparte politiske stil og ikke-diplomatiske diplomati. Konstanter, "de dybe kræfter" er ikke desto mindre vigtige i international politik. Præsidenter kommer og går: USA består.

For Kina – som for alle andre lande – er USA den vigtigste med- og modspiller. Men Kina har mere end andre lande USA og den USA-lejede verdensorden at takke for sin vækst og fremgang internationalt. USA's politiske projekt med markedsøkonomien – og dermed globaliseringen som ledestjernen – har serveret en åben verden på et sølvfad for Kina.

Kina har flere gange åbent erkendt dette. Den etablerede verdensorden har givet Kina en periode med gyldne muligheder, som i den grad er blevet fuldt udnyttet. Hver for sig har de to store magter indrømmet en gensidig økonomisk, politisk, militær afhængighed. Det er klart kommet til udtryk i udsagn fra USA om at "USA byder 'China's rise' velkomment" og tilsvarende tilsagn fra Kina om, at "USA er velkommen i Asien, så længe det medvirker til stabilitet og sikkerhed i regionen".

Det grundlæggende problem er, hvor længe Kina vil se på den eksisterende verdensorden som fordelagtig for Kinas udvikling.

Noget tyder på, at et midlertidigt anti-frihandels-USA har haft held med at gøre en liberal frihandelsorienteret global markedsøkonomi til en kinesisk salgsvare. Ved det internationale topmøde i Davos i februar 2017 holdt Xi Jinping en tale, som markerede Kina som den nye bannerfører for global frihandel i en verden, der var tyk af Trump-trusler om at trække sig ud af den ene frihandelsaftale efter den anden.

Det interessante er imidlertid, at USA fortsat er fortalere for frihandel; den skal blot være fair. Med andre ord: Det skal undgås, at USA snydes ved forhandlingerne.

Ud fra disse betragtninger kan det hævdes, at Kina i grunden er en status quo-magt, fordi det fortsat er i en udviklingsperiode med klar udnyttelse af en åben, reguleret verden. I den sammenhæng kunne man så se på USA som revisionsmagten, som ønsker at vende tilbage til storhedstiden ved at "make US strong again".

Afgørende i forholdet Kina-USA er magtrelationerne. Der er ikke nogen balance mellem de to lande. Der er ikke tale om noget, der svarer til en bipolaritet. USA er stadigvæk den politisk, økonomisk, socialt, militært, teknologisk og kulturelt overlegne stat. USA er – på trods af Trump – fortsat lederen af verden.

Blot et enkelt eksempel til illustration.

Kina har for nylig etableret en militær base i Djibuti. USA har allerede en base der. Men for Kina er det den eneste base uden for Kina. Og USA har baser og militære installationer 990 steder uden for USA.

USA indrømmer at være presset af primært Kinas, men også Ruslands militære udfordringer. Men der er to forhold, som USA ikke vil give køb på i sin langsigtede strategiske planlægning: 1. verdenslederskabet og 2. den militære overlegenhed. Som påpeget ser USA sig – også med Trumps velsignelse – som verdens leder, second to none. USA vil ikke anerkende nogen sideordnede, endsige overordnede stater. USA er lederen, hvad enten der ledes på den ene eller anden måde.

Og USA vil ikke under nogen omstændigheder opgave positionen om at være overordnet alle andre stater på det militær-teknologiske område.

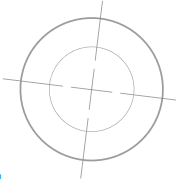
Disse to ting tilsammen viser, at der ikke er noget balanceret, sideordnet forhold USA-Kina. Det forbliver asymmetrisk. USA er fortsat enesupermagten og er derfor herre over den overordnede globale krig-fred-problematik. Overherredømmet er svækket og realiseres med et meget stormasket net. Der behøver ikke at være fangster. Det afgørende er tilstedeværelsen af en afskrækkelsesmagt, der kan få katastrofale følger for andre stater. Det gælder fortsat også for Kina.

Derfor: Under forudsætning af en robust verdensorden baseret på én supermagt vil større krige næppe finde sted og slet ikke mellem Kina og USA.

Holder denne påstand? Vi vil undersøge nogle grundlæggende relationer mellem militær og økonomi, mellem styrke og sårbarhed og mellem USA og Kinas teknologiske formåen.

De er udformet som påstande, som jeg vil hævde, kan påvises empirisk og kan forklares teoretisk.

Kinas oprustning følger den økonomiske vækst.

Gennem årene har militæret været den statslige sektor, som har haft den laveste prioritering. Når man ser på militærudgifternes forhold til væksten i BNP, har den i de seneste 30 år været på ca. 2 %. Kina har dermed selv sagt øget sin militære styrke.

Men med den økonomiske vækst har Kina også erhvervet materielle og ikke-materielle værdier, som skal kunne sikres og forsvares. Fx er Kinas forsyningsveje nu globale. Kina har økonomiske interesser i Afrika, Latinamerika, Arktis og Antarktis for slet ikke at tale om Belt and Road initiativer (BRI), som rækker ud til Centralasien, Mellemøsten og Europa. Kinesisk ejendom og materiel i udlandet skal sikres.

Vil Kina fastholde 2 %-standarden eller foretage en fortrinsprioritering for den militære udvikling? Der er tegn på, at en ændring er på vej. Den nationalistiske avis Global Times fremhævede – noget triumferende – at den økonomiske vækst i 2018 er sat til 6,5 %. Stigningen i forsvarsudgifterne skal være 8,1 %. Det viser kun, hævder Global Times, at Kina giver afkald på en hurtig succes og satser på "sustainability".

Grundlæggende er målet at gå fra at være verdens fabrikkationscentrum til at blive verdens innovationscentrum. Det betyder, at selvfølgelig skal militæret også være innovativt, men vigtigere er, at den civile og den militære udvikling går hånd i hånd.

Målet om Kinas innovationsspring frem mod 2025 er ikke militært drevet. Der sat- ses på at etablere et militært industrielt kompleks, men igen er det den civile del, der har prioritet. Et eksempel er kunstig intelligens, AI. Her er der meget, der tyder på, at forskning og udvikling, R&D, ikke fortrinsvis vedrører den militære teknologi rettet mod ydre fjender. Det er det hjemlige marked, intern overvågning og mulighederne for eksport, der tæller.

Men, grundlæggende er der ikke tegn på, at Kina overoprunder i form af, at militærudgifterne kommer til markant at overskride den økonomiske vækst.

Kina er på vej til at blive rigt og stærkt, men er også meget sårbart.

Kina har siden 1840'erne været omringet af stærke indtrængende, aggressive og koloniserende magter. Under ydmygelsens århundrede frem til 1949 måtte Kina indgå uretfærdige traktater, forhold som rent faktisk fortsat spiller en rolle i Kinas aktuelle relationer til omverdenen.

Kina føler sig sårbart, ikke mindst hvad angår suverænitet, territorial integritet og befolkningsmæssig integritet. Kina føler sig sårbart ved at være udsat for en supermagt, som pga. sin politiske, økonomiske og ikke mindst militære tilstedeværelse i Asien betragter sig selv som en "Asian power" eller en "Asian-Pacific power." Kina er sårbart over for et USA, som qua sin supermagtsstatus har en kapacitet og evne til at "regionalisere" verden.

Det betyder, at USA kan skabe og omskabe regioner efter forgodtbefindende. Ikke alene har USA opdelt hele verden i amerikanske regionale militære kommandoer. Kina er fx en del af Stillehavskommandoen, som er omgivet af Centralkommandoen (Mellemøsten), Europakommandoen (også omfattende Rusland) og Afrikakommandoen.

I USA's nye nationale sikkerhedsstrategi er der introduceret en ny og anderledes storregion – nemlig "Indo-Pacific"-regionen. Denne "regionaliseringskonstruktion" kunne med rette ses som et "containment"-tiltag, nemlig som en opfordring til en NATO-organisationslignende militær alliance i Asien bestående af Japan, Indien, Sydkorea og Australien, ledet af USA.

Men sårbarheden er ikke alene internationalt begrundet. Også indenrigspolitisk er Kina særdeles sårbart: Det er ikke blot demografiske og sociale ulighedsstrukturer, som øger sårbarheden, men først og fremmest truslen fra ekstremistiske, separatistiske og terroristiske bevægelser, som har betydet, at de interne sikkerhedsstyrker nu overgår de militære styrker i antal. Det må anses for at være et højst usædvanligt forhold for en stat: At truslen indefra betragtes som at være på linje med truslen udefra.

Også partiet føler sig sårbart. Ikke mindst erfaringerne fra Sovjetunionens fald, hvor kommunistpartiet fra dag til anden blev op-

Den kinesiske tilstedeværelse i det Sydkinesiske Hav er historisk.

Her er det militskvinder på skydeøvelse på en af øerne, juni 1972. Copyright Danmark-Kina

løst og erklæret forbudt. Udtalelser fra præsident Xi Jinping viser klart, at uløste politiske og sociale problemer, herunder korrupsion, kan blive katastrofale for partiet, hvis det ikke fremstår stærkt og samlet. Partiet skal tale med en stemme; hvis ikke vil sårbarheden være et overlevelsesproblem for partiet, staten og folket.

Måske kunne man modsætningsvis hævde, at Kinas sårbarhed netop øges pga. af et stadigt mere rigtigt etpartisystem.

PLA har gjort overraskende fremskridt, men der er fortsat langt til at kunne måle sig med USA's væbnede styrker.

PLA har udviklet sig med rivende hast og har på mange måder gjort overraskende fremskridt på det militærteknologiske område. Nye våbentyper og våbenplatforme fremtræder som relativt avancerede, og flere er fremme i forreste geled i den nyeste militærteknologi, som hører til det, der betegnes som 5. generationsvåben. Innovation og

Research and development (R&D) spiller en central rolle i prioriteringen af PLA's udvikling. Der arbejdes med alle former for nye våbentyper, fra hyperpræcise missiler til miniatrevåben. Ikke mindst våben i forbindelse med space og cyberspace er i rivende udvikling.

Et afgørende spørgsmål er, om svælget mellem Kina og USA på det våbentechnologiske område er ved at svinde ind. Debatten om det teknologiske "gap" er heftig, og der foretages omhyggelige beregninger og vurderinger af, hvor de to lande står i forhold til hinanden på de teknologisk afgørende områder.

Der er vurderinger, som peger på, at de to lande nu er meget nær ved at være ligestillede; at "the gap" er væk. Andre estimerer peger på, at der fortsat er et godt stykke vej til vestlige, primært amerikanske standarder. Det påpeges, at PLA fortsat har omfattende problemer med sin militære struktur, med ledelses- og kommandosystemer på stort set alle niveauer. Hertil kommer problemer med træning, øvelsesaktiviteter, management og gennemførelsen af IT, eller som kineserne kalder det – informationization – i alle systemer og organisationer.

Videre har Kina det problem, som USA ikke kan siges at have: Nemlig manglende praktisk erfaring i krigsførelse. Kina har ikke været med i udkæmpelsen af de mange "nye krige", som har raset efter den kolde krigs afslutning.

I vurderingen er det vigtigt at holde sig for øje, at dette punkt – den teknologiske overlegenhed – er hjerteblod for USA. Det kan næsten fremstilles sådan, at uden den klare militærteknologiske overlegenhed er fundamentet for USA's supermagtsposition forsvundet. Det vil sige, at USA vil gøre alt for at sikre, at denne overlegenhed bevares – og styrkes. Og det er væsentligt.

Trump-administrationen har øget militærudgifterne betragteligt, og vægten lægges ikke mindst på den langsigtede R&D. Målet er selvsagt ikke blot at fastholde, men også at øge afstanden til den militære konkurrent. Det har USA fortsat muligheden for.

Dertil kommer, at Trump-administrationen har fortsat arbejdet fra tidligere administrationer med at forberede sig på det såkaldte "Third Offset". Det er projektet om at kunne imødegå udviklinger, som kan svække USA's militære dominans og fremme dem, der styrker dominansen. Et tiltag var bl.a., at der blev placeret en Defence Innovation Unit Experimental (DIUx) i Silicon Valley. Trump-administrationen har ganske vist ændret navn og organisation, men formålet er det samme.

KONKLUSION

Vi har fulgt Kinas befrielseshær gennem 90 år. Kina er for længst befriet og står nu over for en opgave, som landet aldrig har haft før. Opgaven er ikke at befri verden fra kapitalismens åg; den er ikke at befri det kinesiske

folk fra kongfuzianismens feudalistiske kultur. Den er at befri Kina fra at måtte påtage sig opgaver i det internationale system, som dets tiltagende internationale styrke åbner op for at påtage sig i takt med, at landet fylder mere og mere regionalt og internationalt.

Hidtil har Kina kunnet klare sig ved i høj grad at køre på frihjul på det internationale plan for dermed også at prioritere, at Kinas egen udvikling trives og øges. Hvad militæret angår, har Kina i de seneste år ganske vist påtaget sig internationale roller, ikke mindst hvad angår deltagelsen i FN-operationer. Men det er fortsat begrænsede og mindre betydningsfulde tiltag i det store billede.

Nu står Kina over for en skillevej. Man skal undgå de store farer – et økonomisk sammenbrud, et sammenbrud af partiet, et socialt sammenbrud, et finansielt sammenbrud, et miljø- og klimasammenbrud. Ingen af dem ser særlig sandsynlige ud i dagens Kina, men der er dybe bekymringer i partiets ledende kadrer for kommende ustabilitet.

Men skillevejen består primært i, hvordan Kina skal vælge at forvalte sin stigende størrelse. Skal det være "Make China great again" og "China First" eller "China as an international stakeholder". Muligheden for at størrelsen skrumper ind, imploderer, kan som nævnt ikke afvises.

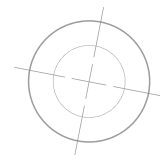
Kina skal vælge vejen frem: Hvor meget ønsker man at ændre i den eksisterende verdensorden, hvor meget ønsker man at beva-

re af denne verdensorden, hvordan kan den fremme centrale kinesiske interesser? Er det i kinesisk interesse, at den amerikanske tilstedeværelse til en vis grad kan bevare stabilitet og sikkerhed i Asien?

Og helt afgørende: Hvad er endemålet? Kina har klare forestillinger om egne indenrigspolitiske mål, men mål om hvordan verdensordenen skal se ud, er kun ganske vagt og upræcist formuleret. Her er Kinas dilemma om verdensordenen: Hvad skal bevares, og hvad forkastes?

Måske er dilemmaet ikke så stort. Hvis min analyse om det fundamentale asymmetriske forhold mellem Kina og USA er korrekt, er der allerede valgt for Kina: Nemlig at fortsætte den nuværende tilpasning til verdensordenen, at fortsætte planerne om målene for 2050, fortsætte en free-riding strategi – for dermed – frem for alt: at sikre Kinas fortsatte vækst.

I den situation – under forudsætning af den fortsatte eksistens af det vedvarende asymmetriske styrkeforhold USA-Kina – vil der ingen fare være ved den fortsatte kinesiske oprustning.

Bertel Heurlin, professor,
statskundskab
Director, China Security Studies,
Centre for Military Studies, UCPH

Bertel Heurlin på officielt PLA-besøg i Kina i januar 1979. Her sammen med to højtstående officerer. Besøget blev omhyggeligt gennemfotograferet af PLA-fotografer.

Litteratur:

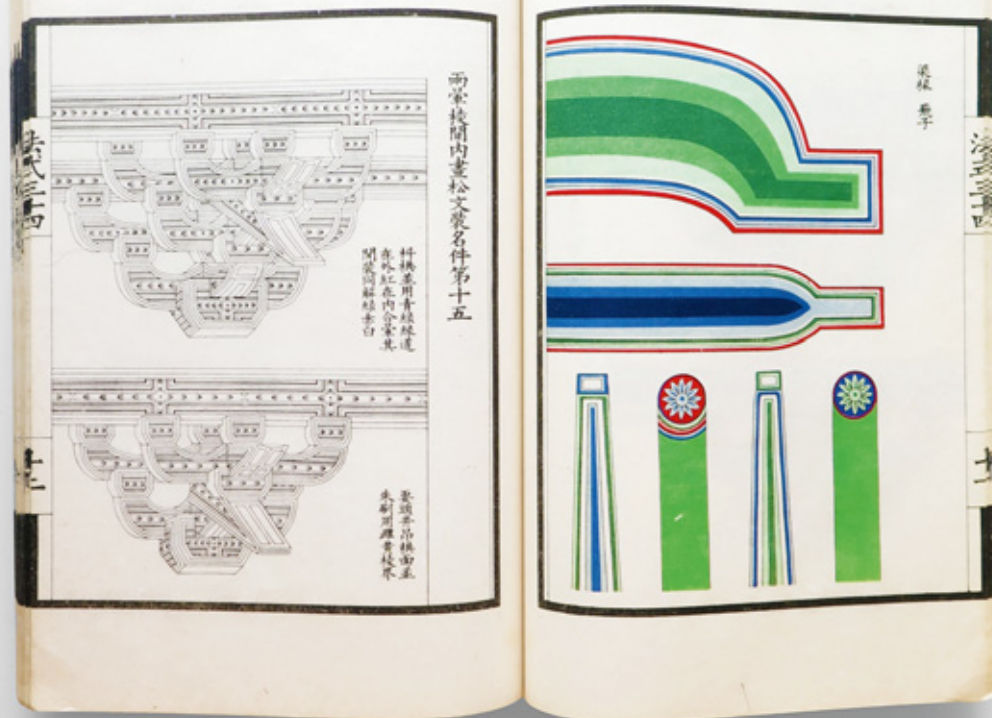
Et omfattende officielt materiale samt artikler og rapporter er gennemgået.

En række nyere bøger om verdensordenen og Kina indgår som baggrundsmateriale, herunder:

- Brooks, Stephen G. & William C. Wohlforth, 2016, "America Abroad. The United States' Global Role in the 21st Century", Oxford University Press
- Chen Zhimin & Ole Wæver, eds., 2017-2018, "International Leadership and Global Governance", Special Issue of *Chinese Political Science Review*, Double volume
- Hansen, Birthe, 2011, "Unipolarity and World Politics. A theory and its implications", Routledge
- Holslag, Jonathan, 2015, "China's Coming War with Asia", Polity
- Kissinger, Henry, 2014, "World Order", Penguin Books
- Mearsheimer, John J., 2014, "The Tragedy of Great Power Politics", Updated Edition, Norton & Company
- Tunsjø, Øystein, 2018, "The Return of Bipolarity in World Politics. China, the United States, and Geostuctural Realism", Columbia University Press
- Tønnesson, Stein, 2017, "Explaining the East Asian Peace", NIAS Press
- Shambaugh, David, 2016, "China's Future", Polity
- You Ji, 2016, "China's Military Transformation", Polity

Det teoretiske grundlag er primært Waltz, Kenneth N., 1979, 1983, "Theory of International Politics", Addison-Wesley

Yingzao Fashi (byggemanualen)

DEN KINESISKE INSPIRATION

Jørn Utzon ville i år være fyldt 100 år, og i den anledning fejres Danmarks eneste virkelige verdensarkitekt med en fornem udstilling i Utzoncentret i Aalborg – den by han tilbragte sin barndom og ungdom i. *Horisont* hedder udstillingen, og den fortæller med righoldige dyk i Utzons dagbøger og private fotooptagelser historien om hans mest berømte værker – belyst af beretningerne om de rejser, der gav Utzon inspirationen til dem.

For som alle arkitekter elskede Jørn Utzon at rejse. Allerede som helt ung tilbragte han flere måneder blandt berberne i Marokko, hvor han studerede deres traditionelle bygningskultur og den levevis, der udfoldede sig i dens rammer. Senere kom rejser til USA, Mexico, Persien – og ja – Kina. Og hver gang tog Utzon noget med sig hjem, som inspiration, som kropslig og rumlig erfaring – noget, han kunne bruge i sit videre arbejde.

Især Utzons store fascination af Kina er velkendt og veldokumenteret. Da Louisiana viste en stor retrospektiv udstilling og præsenterede HELE værket i 2004, valgte Utzon selv den berømte *Yingzao Fashi* som hjørnestenen, da han blev bedt om at pege på de afgørende inspirationskilder til sin arkitektur.

Desuden pegede han på et billede fra en af Osvald Siréns store arkitekturhistoriske værker – og begge disse kilder: Songdynastiets byggemanual og Siréns historiske værker er helt centrale, når man skal se på, hvordan Utzon kom i kontakt med Kina – og på hvad det var, han fandt i den kinesiske arkitektur, som han betragtede som så centralt for sin egen.

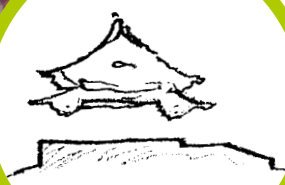
YINGZAO FASHI

Yingzao Fashi er en byggemanual fra Songdynastiets Kina, forfattet af Li Jie og udgivet før-

ste gang på kejserens foranledning i 1103. Li Jies bog baserer sig på en række ældre værker, der er gået tabt, og den er derfor den ældst kendte dokumentation af kinesisk arkitektur og byggeskik. Li Jie blev efter bogens udgivelse udnævnt til hofbygmester, og hans manual og de teknikker, den knæsætter, blev standarden for alt kejserligt byggeri under Songdynastiet.

Det interessante ved bogen er, at den er en præcis kagebog for, hvordan man bygger en klassisk kinesisk bygning. Arkitekturen i Kina har aldrig været underlagt det samme krav om overskridende originalitet som for eksempel europæisk arkitektur – byggeri har været et håndværk mere end en kunstart.

I *Yingzao Fashi* kan man få præcise anvisninger på, hvordan man skal proportionere sin bygning, hvordan man snitter de tømmer-samlinger, der skal bruges, hvordan man byg-

< Denne skitse er den vigtigste i forhold til at beskrive og forstå Utzons oplevelser med templerne i Kina (første gang publiceret i Zodiac i artiklen "Platforms and plateaus: ideal of a Danish architect").

Ligeledes en skitse fra artiklen i Zodiac (sky og land) >

ger et klassisk 'knægtesystem' til at bære taget osv. osv. Bogen beskriver også, hvordan man beregner en pris, hvordan man planlægger arbejdet, og hvordan man skal farvesætte sin bygning – alt sammen med præcise tegninger og diagrammer.

Bogen blev genoptrykt mange gange og derfor, men måske især fordi den blev inkluderet i Yongle-kejserens encyklopædi, fik den stor udbredelse og betragtes som en hjørnesten i forståelsen af principperne i kinesisk arkitektur.

ARKITEKTSKOLEN

Da Utzon gik på arkitektskolen i København fra 1937 til 1942, studerede han hos både Kay Fisker og Steen Eiler Rasmussen. Begge disse professorer havde rejst i Kina på legater fra ØK, og begge havde publiceret deres oplevelser og erfaringer. Fisker i artikler i fagbladet *Arkitekten*, og Steen Eiler Rasmussen i bogen *Rejse i Kina*.

Samtidig var den unge Jørn Utzon så heldig, at hans onkel, billedhuggeren Einar Utzon-Frank, underviste på Kunstakademiet og havde et atelier, hvor han ofte inviterede sin begavede nevø på besøg. I Utzon-Franks store samling af artefakter var mange kinesiske objekter – og et eksemplar af *Yingzao Fashi*, der blev en nærmest hellig bog i Utzons arkitekturforståelse.

I det hele taget var der en stor kinainteresse i Danmark i det tyvende århundredes første halvdel. Det Store Nordiske Telegrafkompagni og ØK sørgede for en jævn strøm af information fra Asien til Danmark. Tom Kristensen skrev i 1922 digtsamlingen *Paafuglefferen*, Lin Yutangs *Mit Land og Mit Folk* blev udgivet, og bogen *Kineseren i sit rige* blev en populær bestseller blandt raske drenge i alle aldre.

Det er denne nysgerrige og søgende verden, Utzon studerer i, og da han som nyuddannet arkitekt i 1942 vælger at tage til Stockholm for at finde arbejde (på grund af den tyske besættelse af Danmark var det stort set umuligt at finde arkitektarbejde her i landet) finder han sammen med en gruppe jævnaldrende arkitekter som Tobias Faber, Else Glahn og Halldor Gunnløgsson, som alle er meget interesserede i orientalsk arkitektur.

I Stockholm lever også på den tid Osvald Sirén, som med sine store og overdådigt udstyrede værker om kinesisk kunst og arkitektur mere end nogen anden sørgede for at udbrede kendskabet til Kinas tusindårige traditioner på de områder.

Endelig var der den danske missionær og arkitekt Johannes Prip-Møller, som havde arbejdet som arkitekt i Kina i 1920'erne og som med Carlsbergfondens hjælp havde fået udgi-

vet et stort værk om kinesisk tempelarkitektur i 1937.

Alle disse indflydelser løb sammen i den unge Utzon og formede på en række afgørende punkter hans arkitektursyn – eller rettere – han fandt i den kinesiske arkitektur en tradition og baggrund, der støttede hans egne ideer om, hvad arkitektur bør være.

Det er derfor meget naturligt, at Utzon vælger at besøge Kina, da han får chancen i 1958. Efter at han har vundet konkurrencen om operahuset i Sydney, bliver det nødvendigt for Utzon at rejse frem og tilbage mellem Danmark og Australien for at etablere tegnestue og få gang i tegnearbejdet. På en af disse rejser gør han et længere ophold i Kina. Han besøger bl.a. Beijing – og hulerne i Datong – og begge dele gør et uudsletteligt indtryk på ham.

I Beijing besøger han Liang Sicheng, den store kinesiske arkitekt og byplanlægger. Liang, der også kendte Prip-Møller, hjælper Utzon med at anskaffe to eksemplarer af *Yingzao Fashi* – et til Jørn Utzon selv og et til hans søn Jan, der har besluttet sig for også at blive arkitekt.

På udstillingen vises en række af Utzons egne fotos fra turen – og helt fortryllende en ca. fem minutter lang 'smalfilm', som Utzon og

De sidste skitser fra Zodiac viser Jørn Utzons ambition om at bruge disse ideer i en moderne arkitektur.

hans rejsepartner (den norske arkitekt Geir Grung) optog. Desværre vises filmen på et dunkelt og bølget bagtæppe, der giver den en kornet erindringskarakter, men som samtidig gør det svært at se detaljerne.

Dog kan denne anmelder konstatere, at Kina i 1958 fuldstændig ligner dét Kina fra 1981, som jeg selv kender så godt. Vi er med Utzon i cykelrickshaw og ser ham også spise med pinde – med glimrende teknik. Han får serveret en gang Beijing-and ved et udendørs bord i en scene, der ikke er ulig Jørgen Leths berømte måltid fra Calcutta i filmen *De fem Benspænd*. Utzon ser dog gladere ud end Leth og virker i det hele taget afslappet og fuld af humør – han har vitterligt været vild med at rejse, kan man se.

Udover at gøre det muligt for Utzon ved selvsyn at studere de tempelbygninger, han kendte fra Siréns arbejder og at skaffe ham den stærkt eftertragtede *Yingzao Fashi*, var turens største og mest afgørende oplevelse de store huler i Datong. Prip-Møller havde i sine artikler skrevet om Datong, så Utzon har nok kendt til stedet herfra, men selvsynet gør et stort indtryk på ham og bliver den direkte inspiration til det desværre aldrig realiserede underjordiske museum for Asger Jorns samling i Silkeborg.

DANMARK – KINA

Hvad var det så, Utzon fandt i Kinas arkitektur, som gjorde så stort et indtryk på ham, at han til sin dødsdag blev ved med at fremhæve den som afgørende for sit eget værk?

Der er efter min opfattelse tre elementer, der gør sig gældende: Dels det stilfærdigt hellige. At arkitekturen i Kina har en ophøjet karakter – både når den ytrer sig som tempel og palads, og når den blot er et firelænget gårdhus til en familie – i alle tilfælde rummer bygningen en spirituel dimension – en beåndethed, der er svær at pege på, men som følles med sanserne – helt umiddelbart.

Så er der det konstruktive. På rejsen til Mexico besøger Utzon Mayaruinerne inde i junglen og fascineres af de store podier med trapper, der leder den besøgende op over skoven og ind i himlen. Kinesiske templer er også altid bygget på en sådan solid base. Samtidig er konstruktionen i en kinesisk bygning altid synlig – og klart adskilt i de to yin og yang-elementer – det bærende (yang) og det bårne (yin).

Og ikke alene er konstruktionen synlig – den er også modulær. Som *Yingzao Fashi* beskriver det, kan et kinesisk tempel bygges som en art gigantisk samlesæt, hvis bare man har manualen. Denne tanke taltale naturligvis en dansk funktionalist.

Endelig er der det prunkløse – at arkitektur i Kina aldrig er blevet lavet af én berømt arkitekt – men altid af anonyme håndværkere – og som regel snarere ud fra modeller end ud fra tegninger. Denne helt ligefremme tilgang, hvor man bygger mere, end man snakker, og hvor man lader naturen – fengshui – beånde både placering og formgivning, har vakt en dyb genklang hos Jørn Utzon, og i stort set alle hans projekter kan man finde disse referencer til Kinas lange arkitekturhistorie.

Udstillingen på Utzon centret er en øjenåbnende perle – smukt iscenesat og formidlet, og jeg kan kun opfordre alle med den mindste interesse i Utzon, arkitektur, Kina eller alle dele til at skynde sig til Aalborg, inden den er slut.

HORISONT – ET OPERAHUS OG EN VERDEN TIL FORSKEL

Til 21. oktober 2018

Utzon Center, Slotspladsen 4, Aalborg

Holger Dahl er arkitekt, har læst i Kina og er forfatter til *Kina – engang for et øjeblik siden* og *Pandaeffekten*.

VIL DU VÆRE MED?

Der er mange ting, som skal spille sammen i så stort et arrangement.

Der vil senere i planlægningen også blive inddraget frivillige, som har kendskab til kinesisk og interesse i at medvirke til et styrket samarbejde med Kina. Hvis nogle af bladets læsere skulle have interesse i at være med, så kontakt mig venligst på niea@aarhus.dk.

WIN-WIN PÅ DANSK-KINESISK

I årevis har Danmark og Kina arbejdet godt sammen om grønne løsninger, sundhed og ældrepleje samt landbrug og fødevarer. Men lad os få et tættere samarbejde og få mere ud af vores bestræbelser.

Det er intentionen, når danske og kinesiske kommuner mødes til topmøde i Aarhus fra 20. november og to dage frem. Her handler det netop om at styrke og videreudvikle det fælles samarbejde om de tre temaer:

Mødedeltagerne vil være politikere, embedsmænd, virksomhedsledere og repræsentanter for videninstitutioner og organisationer med fokus på samarbejde med Kina. Der ventes ca. 300-350 deltagere fra Danmark og Kina.

Borgmester i Aarhus, Jacob Bundsgaard, siger:

”Med dette års forum i Aarhus vil vi bidrage til at styrke platformen for det lokale og regionale samarbejde med Kina. Vi vil have endnu mere ud af samarbejdet på begge sider, og det skal bl.a. ske ved et tættere samarbejde på tværs af by og regionsgrænser. På den måde kan vi bedre være døråbner og understøtte markedsadgang for virksomheder og videninstitutioner i Kina uden at være bundet af politiske og geografiske grænser”.

Aarhus Kommune var en af de danske pionerkommuner, da man i 1984 indgik samarbejde med Harbin, og siden er ca. 30 kommuner og regioner kommet til. Der er over årene opnået mange gode resultater til gavn for både danske og kinesiske partnere.

Således har Viborg Kommune i de seneste år været meget involveret i plejesektoren sammen med arkitekter og boligselskaber, og Region Midtjylland har i mange år arbejdet i sundheds- og rehabiliteringssektoren sammen med bl.a. VIA University College og virksomheder i denne branche.

Region Hovedstaden arbejder bl.a. med rensning af forurenede jord i Jiangsu-provinsen

sammen med Bycirklen (Ballerup, Egedal og Frederikssund kommuner), som også i mange år har været aktive inden for uddannelsesområdet og andre områder i Wuxi.

Sønderborg Kommune arbejder med bæredygtige løsninger og energi i Baoding og Haiyan sammen med lokale virksomheder, mens Vejle Kommune og Nyborg Kommune har stærke turismesamarbejder med deres kinesiske partnere og virksomheder i branchen.

Eksemplerne er mange, men ambitionerne er større endnu.

”Dette års forum er også en del af markeringen af 10-året for den strategiske partnerskabsaftale mellem Danmark og Kina, og vi håber, at en styrket lokal og regional platform vil kunne styrke det strategiske partnerskab de næste 10 år”, siger Jacob Bundsgaard.

Region Midtjylland er medvært ved arrangementet, og regionsrådsformand Anders Kühnau ser frem til det:

”Vi glæder os til konferencen og til at udvikle de regionale styrkepositioner inden for fødevarer, sundhed samt energi og klima gennem de workshops, som vi skal gennemføre sammen med mange af vores samarbejdspartnere. Vi har arbejdet sammen med Shanghai siden 2007 og ser frem til at styrke samarbejdet med en ny aftale, som bl.a. vil omhandle både erhverv, sundhed og uddannelse”.

En arbejdsgruppe på tværs af kommuner og regioner arbejder med at udmønte de tre temaer. Det sker i samarbejde med virksomheder og organisationer på tværs af hele landet, og der lægges samtidig vægt på at inddrage kinesiske partnere og ideer. Der lyttes meget til de lokale og regionale erfaringer fra konkrete samarbejder, som det bl.a. ses af case-eksemplerne, og målet er at skabe et reelt dialogforum i forbindelse med workshops og besøg på virksomheder og institutioner.

TOPMØDE I AARHUS

I 2018 fejrer Danmark og Kina 10-året for vores *Omfattende Strategiske Partnerskab*, der dækker samarbejde inden for en bred vifte af sektorer og mellem en lang række aktører. De første ti år har vist gode resultater. Samarbejdet er blevet udviklet og udbygget, f.eks. ved at gennemføre fælles aktiviteter og projekter, gennem etablering af centre og institutioner og gennem demonstration af danske løsninger og produkter i samspil med danske virksomheder.

Som et resultat af partnerskabet lancerede præsident Xi Jinping og statsminister Lars Løkke Rasmussen et detaljeret fælles arbejdsprogram med konkrete handlinger og mål i maj 2017 i Beijing. Arbejdsprogrammet involverer cirka 80 kinesiske og danske myndigheder og institutioner. Samarbejdet på lokalpolitisk niveau er en central del af arbejdsprogrammet.

Lokalpolitisk samarbejde har stor betydning i Kina. Præsident Xi Jinping har understreget, at samarbejde på lokalt niveau spiller en central og integreret rolle i Kinas bilaterale relationer. Set fra et kinesisk perspektiv er det logisk – lokalmyndighederne i Kina er magtfulde og agerer meget selvstændigt. 85 pct. af de offentlige udgifter i Kina håndteres på provins- eller byniveau. Provinserne i Kina er store – med op mod 100 mio. indbyggere og dermed markeder på størrelse med store og mellemstore europæiske økonomier.

I 2016 blev det besluttet at etablere en dansk-kinesisk mekanisme, *China Denmark Cities and Regions Forum*, for det lokalpolitiske samarbejde. Forummet blev første gang afholdt i december 2016 i Beijing med deltagelse af ni danske kommuner og regioner. Daværende indenrigsminister Karen Ellemann og tidligere statsråd Yang Jiechi åbnede forummet. Næste forum holdes i Aarhus i november 2018 – og er en vigtig del af markeringen af 10-året.

Samarbejdet mellem kinesiske og danske provinser og kommuner anvendes i stigende grad til at understøtte erhvervsmuligheder og mere målrettet sektorsamarbejde. Konkret erfaringsudveksling inden for f.eks. miljø, infrastruktur, integration af vedvarende energi og sundhed kræver inddragelse af kompetencer i både Danmark og Kina på regionalt og kommunalt niveau.

Forummet skal understøtte det dansk-kinesiske samarbejde og er en vigtig platform til promovering af dansk knowhow og etablere bredere kontakter.

Ambassadør A. Carsten Damsgaard

CASE: I 2013 modtog **AARHUS KOMMUNE** en anmodning fra Harbin bystyre om at udvide samarbejdet mellem Aarhus og Harbin til også at omfatte landbrug og fødevarer. Harbin er provinshovedstaden i Heilongjiang-provinsen, der er en af Kinas vigtigste landbrugsprovinser. Reformen og udvidelse af landbrugsproduktionen står meget højt på dagsordenen i Harbin.

Myndighederne i Harbin er samtidig meget opmærksomme på de miljømæssige konsekvenser, så man prioriterer at samarbejde med Danmark omkring håndtering og udnyttelse af husdyrgødning.

Som en direkte udløber har Danmark i 2017 indgået et strategisk sektorsamarbejdsprojekt med Kina om, hvordan danske kompetencer og løsninger til håndtering og regulering af husdyrgødning bedst kan bidrage og tilpasses til kinesiske forhold. Samarbejdspartnerne i Kina er Chinese Academy of Agricultural Sciences og Harbin bystyre.

CASE: SØNDERBORG KOMMUNES samarbejde med Haiyan Amt i Zhejiang-provinsen har bl.a. medført tre konkrete samarbejdsprojekter indenfor grønne løsninger:

1. I et samarbejde mellem Sønderborg-virksomheden Dansk Energi Management & Esbensen A/S og Zhejiang Urban & Rural Planning Design Institute er der projekteret og bygget en ny *Zero Carbon Building* i Haiyan, som udstiller energirigtige løsninger fra danske virksomheder: Danfoss, Grundfos, Rockwool, Velux.
2. I fortsættelse af projektet *Zero Carbon Building* er der udarbejdet en masterplan for et 6 ha stort byudviklingsområde i centrum af Haiyan. Byområdet kaldes *The Danish Low Carbon Street* og er en plan for, hvorledes man kan transformere området til en CO2-neutral bydel.
3. I forlængelse af *Danish Low Carbon Street* er der etableret et samarbejde mellem *Universe Science Park* i Sønderborg/Nordborg og Wuyuan Subdistrict i Haiyan om planlægning af en 17 ha stor Science Park efter samme koncept som Universe i Nordborg.

CASE: BYCIRKLENS samarbejde og stærke relation med Wuxi, i Jiangsu-provinsen, har igennem flere år skabt resultater på uddannelses- og erhvervs-siden. Bl.a. er der indgået aftaler for danske virksomheder på oprensning af jord i Wuxi.

Og senest har Bycirkelens samarbejde med Wuxi skabt adgang for den danske medicinalvirksomhed, Leo Pharma, til igangsættelse af et pilotprojekt samt øvrige samarbejdsaktiviteter med Wuxis People's No. 2 Hospital.

CASE: REGION MIDTJYLLANDS samarbejde i Shanghai har bl.a. bidraget til, at VIA har fået en solid samarbejdsplatform med gode partnere i Shanghai. F.eks. samarbejde med Shanghai University of Medicine & Health Sciences (SUMHS), hvor der er gensidig udveksling af studerende fra sundhedsfaglige uddannelser.

VIA har også etableret en solid relation til Health and Family Planning Commission i Huangpudistriktet og deres ni sundhedscentre og sygehuse. VIA leverede i 2017 et efteruddannelsesprogram for ledende sygeplejersker inden for demens og rehabilitering. Der er planer om flere uddannelsesprogrammer.

China Denmark Regions and Cities Forum 2018

20. november:

hovedkonference, workshops og officiel middag på Aarhus Rådhus og i Musikhuset.

21. november:

site-visits med udgangspunkt fra Aarhus.

22. november:

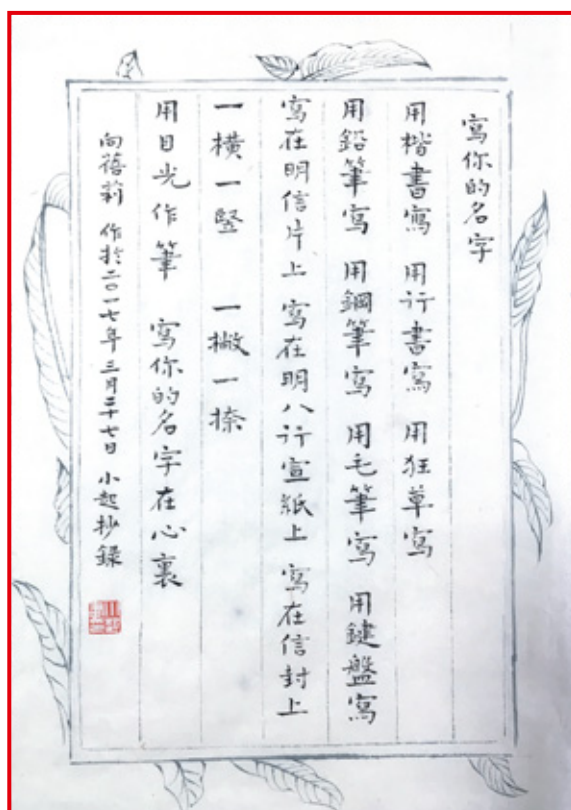
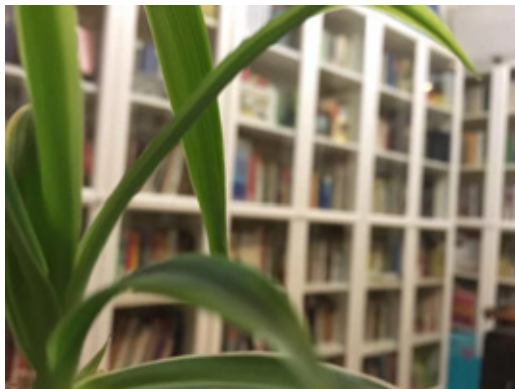
De kinesiske gæster besøger deres respektive danske samarbejdspartnerne i kommuner og regioner.

Konferencen har fokus på tre temaer:

- Grønne løsninger
- Sundhed, velfærd og ældrepleje
- Landbrug og fødevarer

Aarhus Kommune er vært for arrangementet i stærkt samarbejde med Region Midtjylland som medvært og The Chinese People's Association for Friendship with Foreign Countries (CPAFFC) og den danske ambassade i Beijing.

Niels Erik Andersen, Aarhus Kommune, er projektleder for konferencen. Han har i mange år haft bl.a. Kina som sit arbejdsområde i Region Midtjylland.

Kalligræfi Xiaoqi Ma

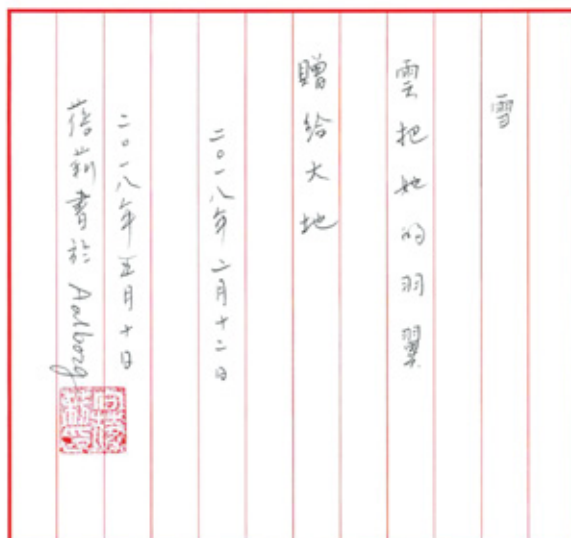
skriver dit navn

skriver med tætte strøg
skriver med løbende strøg
skriver med vilde strøg

skriver med blyant
skriver med pen
skriver med pensel
skriver med tastatur

skriver på postkort
skriver på kunstpapir
skriver på konvolut

vandret — lodret |
ned mod venstre / ned mod højre \
med blikkets pen
skrives dit navn
ind i mit hjerte

Kalligræfi Beili Xiang

27. marts 2017

Et kærlighedsdigt med kulturelle konnotationer – kinesiske kulturelle konnotationer kan glide ind over andre kulturelle konnotationer ...

sne

skyen bringer de fjerede vinger
til jorden

12. februar 2018

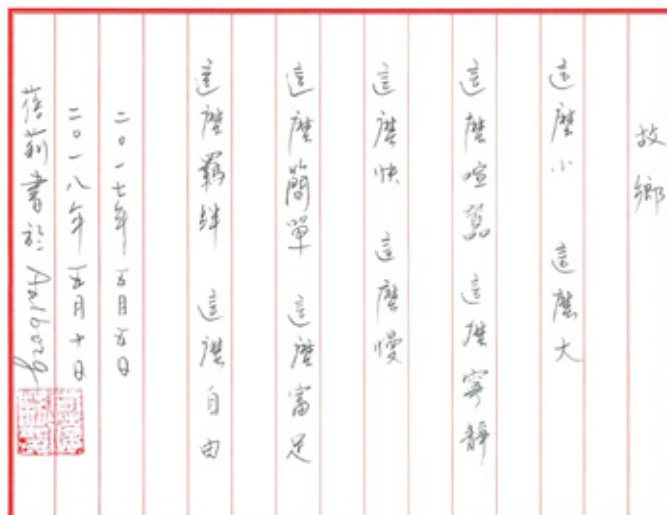
Midt i et snefog forundres jeg over alle disse mange former fra den samme store mester – Vandet

hjemsted

så lille, så stor
 så larmende, så stille
 så hurtig, så langsom
 så enkel, så rig
 så snærende, så fri

5. maj 2017

Af og til kan et digt, en bog, et stykke musik eller en samtale med en god ven være det sted, hvor sjælen hører hjemme. Dette digt blev til i mit arbejdsværelse. Udenfor var gadernes larm, men indenfor var der stilhed og ro, da disse linjer pludselig kom til mig, og jeg skrev dem ned.

Kalligrafi Beili Xiang

Oversættelse Sidse Laugesen

Hej, jeg hedder **Beili Xiang** (向蓓莉), og jeg er lektor ved Faculty of Education, Beijing Normal University (BNU), Kina.

Jeg er meget stolt over at have fået en invitation til at blive gæsteforsker ved Institut for Filosofi og Læring og samtidig kinesisk direktør for Confucius Institute for Innovation and Learning på Aalborg Universitet (AAU).

Jeg kommer fra Abekongens hjemland, og jeg er ivrig efter at lære den lille havfrues sprog og kultur. Sammen med mine kinesiske og danske kolleger vil jeg gerne skabe flere muligheder for, at Abekongen og den lille havfrue kan mødes for at fremme den gensidige forståelse for at gøre vores verden lidt mere hyggelig – for jeg har nemlig lært det danske ord at kende :-)

Foto: Beili Xiang 向蓓莉

KINESISK VINDERMENTALITET

Vores bedste venner og værste fjender er som regel dem, der ligner os mest. Ingen steder kommer det princip bedre til udtryk end i forholdet mellem japansk og kinesisk kultur.

Under den japanske kejser Kotoku (645-654) blev der indført en række reformer. De havde til formål at efterligne institutioner og kultur i det meget succesfulde Tangdynasti.

Man kan se en udkrystallisering af Tang-kultur i Japan den dag i dag: Japannerne drikker stadig te på samme måde som i Tangdynastiet, hvor teen knuses til et pulver, mens man i Kina følger traditionen fra det senere Mingdynasti, hvor tebladene bevares hele. Skriftsproget i Japan udgøres stadig til dels af de kinesiske tegn.

Japan er på visse måder et kondensat af elementer i kinesisk kultur, hvor mange af disse kulturelle udtryk har opnået deres mest ypperlige form ikke mindst inden for kunstarterne: Haiku og fægtning.

De fem ringes bog er skrevet i 1645. Det er en samuraimanual i strategi og fægtekunst, men mere generelt er det en bog, der forklarer, hvordan man vinder i en konkurrence og bliver en mester inden for et område. Den er skrevet på klassisk kinesisk, da skriftsproget i Japan kun var kinesisk dengang.

Bogen blev introduceret til Vesten med en engelsk oversættelse i 1974. Op gennem 1980'erne opnåede bogen stor udbredelse blandt forretningsfolk, som en guide til, og kulturel forklaring på, Japans økonomiske mirakel.

Selvom det er en japansk bog, så hører den efter min mening til den alment kinesiske kulturkreds. Den er relevant for mennesker i dag og bliver læst af mange forretningsfolk i Asien. Den handler om at integrere principper fra fægtekunst, buddhisme og daoisme i hverdagen på en sådan måde, at man bliver en mester på det område, man beskæftiger sig med.

Nu, da Riget i Midten på ny er ved at rejse sig økonomisk, finder jeg, at det er et godt tidspunkt at genevaluere synet på konkurrence og kamp i den kinesiske kulturkreds. Bogen er populær blandt forretningsfolk og ledere i Kina. Ifølge Baidu, det kinesiske svar på Google, bliver bogen i Kina anset for at være i liga med Sunzis *Krigskunsten*, som er

den første kinesiske bog skrevet om krig og strategi, en klassiker.

Der er mange specifikke detaljer i bogen om fægtning. Det er noget, som ikke alle vil relatere til i dag, men bogen har et budskab, der rækker langt ud over betragtninger om fysisk kamp.

Musashi var en kriger inspireret af daoistisk filosofi og zenbuddhisme; han var også naturelsker og poet. Han udkæmpede sin første tvekamp som 12-årig og vandt derefter alle sine kampe.

Bogen har fem dele: Jordens, Vandets, Ildens, Vindens og Tomhedens bog, navngivet efter fire af naturens elementer og daoismens skabende princip, tomhed.

BOGENS TEMAER

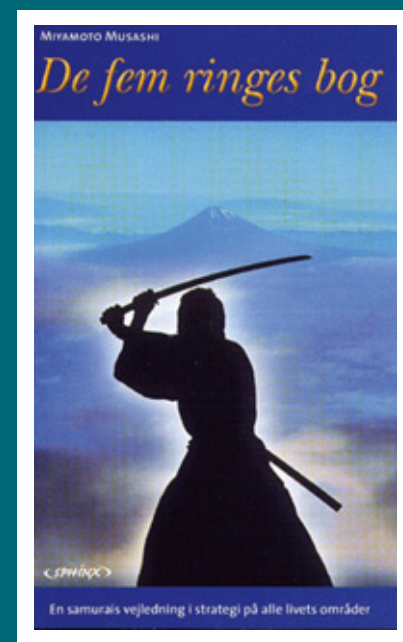
Efter min mening er bogens vigtigste temaer for mennesker i nutiden: lærdom, lederskab og det at vinde. Her ligger nok forklaringen på bogens popularitet i forretningsverdenen. Da disse temaer er gennemgående for alle menneskers liv uanset stilling og alder, anbefaler jeg derfor denne bog til alle.

Centralt for tankerne i zen og dao står tomhed eller intethed. Den uovervindelige kraft, som Musashi mener, at hans skole har del i, udspringer af intethed. I praksis betyder det, at når man mestrer noget til fuldkommenhed, så bliver man i en vis forstand som en nybegynder igen, uden forudfattede forventninger og fordomme. Lærdom bevæger sig i en cirkel fra principløshed til fastlåste rutiner og principper, og derefter tilbage til principløshed.

Denne tilbagevenden til tomhed og intethed, som det skabende potentiale bag al tilblivelse, manifesterer sig i al læring. Derfor er det nødvendigt, at vi forstår denne dynamik, så vi kan rejse uafbrudt gennem livets udfordringer.

Hvis man for eksempel spiller et musikinstrument, så må man først lære skalaer og fingerfærdigheder; de må øves, indtil der opstår en rutine. Man spiller de samme sange igen og igen, indtil man kan spille sangen på samme måde, som en øvet musiker gør det.

Men herefter begynder den virkelige øvelse: man må nu gøre sine principper og rutiner så stærke, at man kan sætte sig ud over

dem. En mester spiller sangen, ikke som andre spiller den men med fortolkning og energi, der passer til situationen. Således sluttes cirklen, den dygtigste musiker er en, der er åben over for musikken, som da han var en nybegynder, men nu kan han udtrykke sig klart gennem den.

Om det drejer sig om fægtning, kunsthåndværk eller handel, så går denne udvikling igen. Derfor er det vigtigt, at man som øvet bliver ved med at øve sig og ikke dvæler, der hvor man har opnået en rutine. Musashi siger, at man kan være øvet i noget efter at have trænet det intensivt i 100 dage, men man bliver en mester, når man har trænet det i 10.000 dage.

I forhold til lederskab bruger Musashi en generel analogi til en bygmester. En god leder forstår at placere alle sine medarbejdere, så han får mest ud af dem, og så de alle kan bidrage med noget. Så de dygtigste snedkere laver udsmykning, de bedste tømrere laver de bærende stolper og tagkonstruktionen, medens de mindre dygtige kan lave dørtrin. De allermest udelige svende kan lave kiler. En god leder kan i enhver situation organisere en løsning med de medarbejdere, han har, på en sådan måde, at alle kan bidrage positivt til det fælles mål.

SEX, LØGN OG KINA

Der er mange forhold i livet, der kan beskrives som en kamp: sport, studie, arbejde eller diskussioner. At vinde i kamp indebærer, ud over træning naturligvis, at man antager en særlig anskuelse og attitude over for modstanderen og kampsituationen.

Når man kæmper mod nogen, skal man være fuldt ud til stede og ikke sammenligne sig selv og sine talenter med alle mulige andres, men kun have øje for kampsituationen. Man skal altid have intention om at besejre sin modstander fuldstændigt. Det er umuligt at vinde, hvis man blot ønsker at forsvare sig selv.

Hvis vi overfører det til en situation i skolen for eksempel, så betyder det, at dit fokus skal være at blive bedre end den elev, der er lige over dig i rang eller resultater. Hvis du tænker på alle mulige andre modstandere i andre klasser eller på andre skoler, så kan du ikke vinde.

Når en kamp virker jævnbyrdig eller umulig at vinde, så må man som Musashi sige, komme over vandet. Metaforen udvides til det at ro over et sundt modstrømmen eller vinden i en lille båd.

Hvis du fortsætter med en utilstrækkelig kraft og intensitet, så står du bare stille og opnår ingenting. I alle konkurrencesituationer må man sigte mod at undgå fastlåste mønstre og bevæge sig fremad. Man må ikke fokusere for meget på en ting, men være åben for alle muligheder, der kan opstå. Sådan opfører en mester sig i kamp.

OM DEN DANSKE UDGAVE

Efterskriftet til bogens danske udgave indeholder en biografi om Musashi og en beskrivelse af zen og haiku-digtning samt en beskrivelse af oversættelsens tilblivelsesproces.

Alt i alt er bogen lærerig for de mange, og en sand nydelse for folk med interesse i kampkunst eller Østens filosofi.

Miyamoto Musashi

De fem ringes bog

Oversat til dansk af Hugo H. Carlsen
Sphinx Forlag 2015
132 sider. 169 kr.

Kristian Rose Schmidt er idehistoriker.

Vi er nået til femte bind af Vibeke Bør-dahls eminente oversættelse af *Jin Ping Mei* (金瓶梅, "Den gyldne blommevase"), et af Kinas klassiske litterære mester-værker.

Fra første til fjerde bind har vi fulgt apotekeren Ximen Qing og hans mange hustruer og elskerinder. Ximen Qing har en glubende appetit på sanselige nydelser og svælger konstant i alkohol, mad og sex. Han er blottet for moral og altid klar til at lyve, bedrage og ofre sine nærmeste for at fremme sig selv. På forunderlig vis lykkes han med at gøre karriere, og her i det femte bind har han opnået en høj placering i det kejserlige militære embeds-værk.

Bind fem af *Jin Ping Mei* peger i høj grad bagud mod de fire første bind. Ximen Qing lever et liv i luksus og komfort. Side op og side ned fortælles om hans dårlige moral og overdrevne hang til sanselige fornøjelser. Hvert kapitel beskriver banketter, middage, fester, drukgilder, musik, sang og sex til den lyse morgen, og det hele er svøbt ind i et spind af svig, bedrag, begær, løgn, magtmisbrug og intriger.

Vi hvirvles ind i Ximen Qings begærlige verden, og alt, hvad der er sket i de fire første bind, bliver sat på spidsen, gentaget og udpenslet til mindste detalje. Det er uden tvivl bevidst gjort af den anonyme forfatter, men det bliver altså en smule trivielt i længden.

Bind fem af *Jin Ping Mei* peger heldigvis også fremad mod, hvad der vil ske i romanens sidste fem bind. Omdrejningspunktet er to personer, der på hver deres måde udstiller, hvilken person Ximen Qing er. Begge personer vil få en afgørende betydning for fortællingens videre forløb.

Den første hedder Miao Qing. Han er tjener for en meget rig person. Miao Qing ledsager sin herre på en længere rejse, og i ledtog med to kriminelle myrder han ham og stjæler alle hans penge og andre værdier. En anden tjener bliver slået ned, men overlever og fortæller myndighederne, hvad der er sket.

En jagt sættes ind på Miao Qing. Via en fælles bekendt ender han hos Ximen Qing, som han bønfaller om hjælp. Med bestikkelse og korruption lykkes Ximen Qing i første omgang med at få myndighederne til at lade sagen falde, men sagen og hans grove magtmisbrug vil forfølge ham i de næste fem bind af fortællingen.

Den anden person er en besynderlig indisk munk. Han har et mærkværdigt ydre: "... hovedet havde form som en leopard, og øjnene var indsunkne, ansigtsfarven var leveragtig ... fra hans næsebor flød to grønne jadestriber". Han kommer fra Indien men taler flydende kinesisk. Han er buddhist men er tilhænger af daoisten Laozi (der lidt besynderligt flere gange bliver oversat til "Laotse"). Han spiser kød og drikker alkohol, og så er han forhandler af magiske miksturer til fremme af sexlivet!

Ximen Qing er altid interesseret i at fremme sit i forvejen ekstreme sexliv, og snart har han købt miksturer til flere måneders forbrug. De virker over al forventning, men buddhistens advarsler om konsekvensen af at misbruge miksturerne vil forfølge Ximen Qing og hans mange hustruer og elskerinder i den videre fortælling.

Femte bind af *Jin Ping Mei* er ligeså imponerende oversat og opsat, som tilfældet var med de fire første bind. Med et år imellem udgivelsen af de enkelte bind kan det være svært at holde styr på de mange personer i romanen, men gode informative noter og en ypperlig navneliste bag i bøgerne er en kæmpe hjælp.

Det er virkelig en fornøjelse at give sig i kast med en roman, som ikke blot er blandt Kinas bedste, men også er formidlet på en så forbilledlig måde.

Jin Ping Mei

Bind 5

Forlaget Vandkunsten 2018. 262 sider.
Indbundet. 300 kr.
Oversat af Vibeke Bør-dahl

Lene Bech og Christian Nielsen er gymnasielærere og forfattere til et kinesisk lærebogssystem på dansk.

VELOPLAGT REJSESKILDRING MED FÅ SORTE PLETTER

For en håndfuld år siden udgav arkitekt m.m. Holger Dahl den anmelderroste debutbog om Kina med titlen *Kina – Engang for et øjeblik siden*. Bogen var en slags rejseskildring i tid og sted krydret med knivskarpe iagttagelser af kineserne og deres samfund, som forfatteren havde oplevet det gennem sit eget studieophold i begyndelsen af 1980'erne og på efterfølgende rejser rundt i landet.

Politikens Kinakyndige redaktør og mangeårige klummeskribent Flemming Ytzen kaldte bogen for intet mindre end mageløs og bemærkede, at dette måtte være værket for de læsere, som kun orkede at læse én enkelt bog mere om Kina. Heldigvis er vi mange, der fortsat gerne vil læse meget mere om Kina – ikke mindst når det udgives på dansk.

Om det er de mange velfortjente roser efter debutbogen, der endnu en gang har fået Holger Dahl til at pakke rygsækken og tage læseren med på stropetur rundt i Kina, er uvist og i øvrigt også ligegyldigt. Det interessante er resultatet af anstrengelserne: En 264 sider lang bog med en nærmest uforslægtelig titel og et forsidelayout, der kandiderer til at være blandt årets mest kiksede. Fire ovale sorte pandapletter, en gul stjerne over den røde titel trykt med kapitæler på hvid baggrund.

Hvordan forfatteren med en professionel baggrund som grafisk designer har ladet den passere helt til trykken er ganske enkelt uforslægtligt. Men under omslaget gemmer der sig en stor læseoplevelse, for Holger Dahl kan skrive, så pennen slår gnister.

Pandaeffekten er ligesom forgængerens også en slags rejseskildring fra Kina. Rejseruten er denne gang henlagt til de frodige bjerglandskaber og gølge sletteområder, der lagde landskab til kommunisternes lange march i midten af 1930'erne.

Den Lange March, som i virkeligheden var en flugt væk fra Nationalisthæren under ledelse af Chiang Kai-shek, spiller stadig en stor rolle i kommunistpartiets fortælling om sig selv. Alle, der på et tidspunkt har tilbragt fem minutter på et hotelværelse i Kina med at zappe gennem den store kinesiske tv-pakke, ved, at Den Lange March spiller en helt central rolle i kommunistpartiets fortælling om sin egen tilblivelse og det moderne Kinas skabelse.

På et hvilket som helst tidspunkt af døgnet kan man lade sig underholde med, hvordan kommunisterne med snu og list undslipper nationalisthærens fælder og efterfølgende angriber på de helt rigtige tidspunkter under kyndig ledelse af Mao Zedong, Zhou Enlai, Zhu De, Peng Dehuai, Liu Shaoqi, Lin Biao og hvad alle veteranerne nu hedder.

Der er ikke sparet på røgkanoner og lysgranater, når statsligt kinesisk tv viser de strabadser og lidelser, kommunisterne måtte gå igennem på slagmarken i kampen mod ærkefjenden, før tropperne (eller det, der var tilbage af dem) nåede frem til de beskyttede jordhuler i området omkring Yan'an i Shanxi-provinsen.

Den Lange March spiller således en nærmest mytologisk rolle for kommunistpartiet,

ligesom den var med til at udødeliggøre veteranerne fra marchen i årene efter Folkerepublikkens oprettelse. Mange af disse endte nu alligevel med at dø under Kulturrevolutionen, da de faldt i politisk unåde, men det er en helt anden og grusom historie.

Det er Den Lange March og myten om den, Holger Dahl gør til omdrejningspunktet i bogen i forsøget på at afdække og forstå den kraft, som muliggjorde kommunisternes vantro projekt og skabte fundamentet for revolutionen og dens legender. En kraft, der ifølge Holger Dahl stadigvæk den dag i dag sætter millioner af kinesere i bevægelse mod diffuse, svagt lysende mål.

Den kraft, der driver folket, og som Holger Dahl på moderne kinesisk får døbt Pandaeffekten: "Det at en masse mennesker gør noget – bare fordi, det skal man: Se en panda, deltage i et masseseminar, der fordømmer en tilfældig partileder, eller vandre tværs gennem landet: 800.000 mennesker eller 800 millioner – det er lige meget. Når først pandaeffekten tager fat, er den som en naturkraft, og ingen kan stoppe den. Det er den effekt, der vælter kejserriger, det er den, der skaber revolutioner – og i dag enorme mængder penge".

Et andet sted i bogen formuleres Panda-effekten på en måde, så selv daoistfilosoffen Zhuangzi ville have nikket anerkendende: At noget er noget uden at være noget!

Men hvad pokker betyder det? At noget er noget uden at være noget. Alting er vel et eller andet, og hvem er det i øvrigt, der har retten til at definere, om noget er noget? Giver det overhovedet mening at tale om en udefinerbar kraft, der driver et folk? Eller som tilsyneladende får alle kinesere til at følge de samme indholdsløse mål, som det i bogen bliver formuleret.

Ifølge Holger Dahl er det et udtryk for Pandaeffekten, når endeløse horder af kinesiske turister valfarter til det samme industrialiserede turistmekka med blinkende lys, larmende højtalere og hundredevis af gadesælgere, der alle sammen sælger de samme plasticsouvenirs.

Men det var også Pandaeffekten, der kom til udtryk under f.eks. Det Store Spring Fremad i 1958-60, da den største pandamester af dem alle, Mao Zedong, besluttede, at Kina på rekordtid skulle industrialiseres, og produktionen af stål skulle overgå Storbritanniens, og i den sammenhæng fik mobiliseret enorme folkemængder til at gøre vanvittige ting uden nogen fornuftig grund.

Som bekendt endte Det Store Spring Fremad fatalt med hungersnød og mange millioner døde kinesere til følge, men analysen bliver altså her for useriøs, og forklaringsmodellen om en udefinerbar kraft utilstrækkelig.

At Mao bar et stort ansvar, men ikke var eneansvarlig for de katastrofale beslutninger under Det Store Spring Fremad, blev omhyggeligt belyst og dokumenteret af historikeren Frank Dikötter i den eminente bog *Mao's Great Famine: The History of China's Most Devastating Catastrophe* fra 2010. Ifølge Dikötter var Mao og andre medlemmer af topledelsen fuldt ud klar over, at befolkningen på landet i Kina døde af sult, samtidig med at man fra centralt hold eksporterede fødevarer for at få indtægter til at betale for en øget import fra udlandet. For den skruppelløse og magtfulde Formand Mao var Det Store Spring Fremad hverken indholdsløst eller et mål.

Og er det virkelig kun i Kina, man kan iagttage disse massefænomener? Hvad med ATTAC-bevægelsen, der i starten af 00'erne gik fra at være en lille og totalt ukendt antikapitalistisk græsrodsorganisation, men som

med en steppebrands hastighed spredte sig som en folkelig bevægelse i stort set hele Vesten (ja, faktisk i næsten hele verden) med kravet om at bekæmpe økonomisk globalisering og skabe en mere retfærdig verden? Var der i virkeligheden ikke bare tale om millioner af vesterlændinge i samlet bevægelse mod diffuse, svagt lysende mål?

I Danmark opstod der lokalafdelinger af ATTAC over hele landet i løbet af ingen tid, LO's formand Hans Jensen opfordrede alle fagbevægelsens medlemmer til at engagere sig, og der blev endda stiftet en modbevægelse (Mod-ATTAC) af ledende danske borgerlige politikere for at skabe modvægt til det verdensomspændende fænomen. Men ATTAC som folkebevægelse forsvandt næsten lige så hurtigt, som den opstod, og medierne, der ellers havde ATTAC-bevægelsen som hovedhistorie på alle medieplatforme i en rum tid, kastede sig hurtigt over andre emner.

Var ATTAC så ikke også bare noget, der var noget uden at være noget?

Nå, tilbage til bogen og forfatteren, der rejser med bus og tog, taxi og minivan fra det ene sted til det næste, mens han opmærksomt iagttager de tilstedeværende kinesere og de landskaber, han passerer.

Han bestiger bjerge så smukke, at skyerne er nødt til at skjule dele af deres skønhed, og vandrer ene og alene rundt i mennesketomme forstæder til moderne kinesiske millionbyer. Han lader sig irritere over kinesernes praksis med at hegne alle naturområder ind og opkræve entré for adgangen til dem og glædes over veltilberedte kinesiske måltider indtaget på en plasticskammel i selskab med en svalende kold kinesisk pilsner.

Han elsker at overgive sig til de gamle kinesiske kulturbårne ritualer, som f.eks. te-ceremonierne på Fujian-provinsens berømte bjerg, Wuyishan, hvorfra den uimodståelige Dahongpao-te stammer, og ærgres på sentimental vis over konsekvenserne for de små landsbysamfund i bjergene, når de snoede og næsten ufremkommelige veje erstattes af motorveje på bropiller og gennem tunneller, der bringer horder af larmende turister til ellers rolige uberørte steder.

Alt sammen omhyggeligt og levende beskrevet. I Holger Dahls fortælling er næsten alt med, og det er både bogens styrke og svaghed. Personligt finder jeg flere af kapitlerne en anelse til den lange side, og der er helt sikkert også en grænse for, hvor mange

gange det er nødvendigt at slå fast, at kineserne er et folkefærd, der elsker larm og støj, for at læseren forstår budskabet.

Ligeledes kæmper flere af bogens kapitler med at få skabt en relevant sammenhæng mellem Holger Dahls rejsefortælling og kommunisternes anstrengelser et lille århundrede tidligere. På den måde ender den overordnede ambition om at bruge myten om Den Lange March til at undersøge og forstå det moderne Kina og dets befolkning mest af alt med at fremstå som en fiks idé, der reelt ikke bliver indfriet.

Men alt dette er småting i det samlede billede, for *Pandaeffekten* er en veloplagt, underholdende og særdeles velskrevet bog. Holger Dahl er en fabelagtig rejseguide, der utvivlsomt kan sin kinesiske historie i søvne. Han refererer igennem hele bogen til historiske begivenheder, klassiske litterære værker, kunst, arkitektur, religion, filosofi og meget andet, der skal til, for at hjælpe læseren til at forstå de oplevelser og iagttagelser, han gør sig.

En beskrivelse af en tilfældig kinesisk børnefamilie på søndagstur bliver til et socio-økonomisk generationsportræt af forældrene og børnene, der er vokset op i to vidt forskellige Kina'er med helt uens økonomiske og forbrugsmæssige muligheder.

En togtur sammen med en flok højrøstede unge bøller bliver udgangspunkt for refleksioner over det autoritetsskred mellem generationerne, samt mellem befolkningen og ansatte i offentligt embede, der også i Kina har fundet sted henover de seneste årtier.

Det er her, Holger Dahl er bedst. Hans passion for Kina og kærlighed til kineserne skinner tydeligt igennem på hver eneste side.

Ingen vil kunne læse bogen uden at lære noget (der måske er noget uden at være noget) nyt om Kina. Hvem vidste f.eks., at en zoologisk have øger sit årlige besøgstal med 800.000 gæster, hvis man får en panda? Ikke så underligt, der er rift om bamserne, når de har sådan en effekt! Pandaeffekt!

Holger Dahl
Pandaeffekten

People's Press 2018
264 sider. 200 kr.

Morten Laugesen er ph.d.,
direktør i Sino-Danish Center.

Kombucha er navnet på en lettere fermenteret drik, der i smag minder om mild cider med en eftersmag af gær. Drikken fremkommer ved, at man lader en gær- og bakteriekultur, kaldet SCOBY, en forkortelse for *Symbiotic Culture Of Bacteria and Yeast*, fermentere i te tilsat sukker.

SCOBY'en deles op i to kategorier, en 'mor' og en 'baby/barn'. Det skyldes, at den oprindelige SCOBY laver en ny lille SCOBY, der lægger sig på overfladen af sit bryg. Denne SCOBY kan man tage fra. Så kan man dels lave et nyt bryg, hvor der danner sig en ny SCOBY, dels kan man fortsat brygge på den gamle SCOBY, der deler sig igen. Således kan man pludselig stå med mange SCOBY'er, som man kan dele med andre.

Drikken skulle efter sigende have sundhedsfremmende egenskaber, grundet sin fermentering og sit probiotiske indhold. Der er dog megen debat om, hvorvidt det nu også er tilfældet. Nogle forskere mener endda, at den ligefrem kan være skadelig for helbredet.

Efter at have været populær i 70'erne gik drikken ud af den kollektive hukommelse, hvorefter den i Danmark har nydt ny udbredelse og popularitet for et par år tilbage.

Som interesseret udi te hoppede jeg selv med på kombuchabølgen, netop for to år siden. Det var grundet nysgerrighed udi de smagsmæssige oplevelser, såvel som de tilsyneladende sundhedsmæssige – og for helbredet befordrende egenskaber, som teen skulle besidde.

Jeg blev bekendt med kombucha gennem en veninde, der selv havde eksperimenteret med det en måneds tid, inden hun fortalte mig om det. Der er noget pragtfuldt kollektivt og fællesskabsbyggende i at lave kombucha. Hendes mor-SCOBY havde delt sig, og det var den lille ny, jeg fik med hjem.

Resultatet af mit første bryg var udmærket. Smagen var som nævnt ovenfor, i retning a la cider, syrlig, mild og let sødlig. Rarere at drikke end de kvalmende søde ciders i butikkerne. De sundhedsmæssige egenskaber kom aldrig til udtryk, men helbredet fejlede heldigvis ikke noget, inden jeg begyndte på at drikke kombucha.

Det varede dog ikke længe, før jeg gik lidt død i kombuchabrygningen, og projektet blev droppet. Smagen kunne ikke rigtig opveje strabadserne, og mine SCOBY'er blev pakket væk.

Havde jeg haft Nina Parnas *Kombucha – En levende te* ved hånden, så havde jeg måske fortsat mine eksperimenter yderligere. Måske, men det er ikke helt sikkert.

Hvad det lavpraktiske i det at brygge kombucha angår, så er der masser af sider på internettet at komme efter, såvel som online fællesskaber, der hellere end gerne deler både erfaringer, opskrifter og SCOBY'er ud til nysgerrige. Disse sider er først og fremmest et kig værd, hvis man overvejer at påbegynde at lave sin egen kombucha.

Til gengæld kan det være lidt af en jungle at rode rundt i, og måske her kan Parnas bog have sin berettigelse. Den tager sin læser gennem en kort, historisk introduktion til kombucha, fra fordelene ved fermentering generelt som en metode til at konservere fødevarer, til kombuchaens historie, der ifølge Parnas bog tilsyneladende startede tilbage i Qin-dynastiet 220 år fvt.

Derudover fortæller bogen, at teen fik sit navn, da den koreanske læge dr. Kombu, behandlere kejser Inyoko for fordøjelsesproblemer. *Cha* er det japanske og kinesiske ord for te, så Kombus te, blev til kombucha. Herefter spredtes drikken – og gærkulturen – via silkevejen, når Rusland og sidenhen Europa og USA. Siges det.

Det skal nemlig her tilføjes, at både den historiske gennemgang af kombuchaen, såvel som de tilsyneladende helbedsfremmende egenskaber er udokumenterede og uden kildehenvisninger.

Efter denne historiske gennemgang indeholder bogen en god og ligetil forklaring på, hvorledes man selv bærer sig ad med at dyrke sin kombucha, og hvordan man passer på sin SCOBY. Også det mener jeg, man kan finde frem til online med en smule tålmod. Hvis ikke man har det, så er bogen givetvis nyttig.

Der, hvor bogen til gengæld helt sikkert har en berettigelse, er dens indhold af nydelige, inspirerende billeder og ditto opskrifter til, hvordan man kan tænke 'udover' sin kombucha, hvis man ønsker andre smagsoplevelser end dette milde, let syrligtsøde bryg.

Der foreslås eksempelvis æble, jordbær, syren og bolsjebede, eller sågar gin, hvis man ønsker noget med lidt alkohol i. Lignende opskrifter kan også, ved jeg, findes online i førnævnte fællesskaber.

Hvad der til gengæld overraskede mig, da jeg læste Parnas bog, var ideen om, at man kunne *spise* sin SCOBY. Den skulle tilsyneladende kunne anvendes som erstatning for fisk og derudover som *jerky*, ligesom der nævnes andre fantasifulde forslag til, hvordan man kan anvende sin SCOBY, hvis man har nok af den, med tilhørende opskrifter. Det er spændende tænkt!

Der er samtidig indlagt små inspirerende historier af mennesker, der anvender SCOBY og kombucha til forskellige projekter. Eksempelvis kan man læse om en kok, Thomas Amir Korby, der forsøger sig med at lave kombucha med forskellige smage som erstatning for en vinmenu. Det skulle være godt til dem, der ikke drikker alkohol, men som alligevel ønsker en drik, der kan parres med et måltid, idet kombuchaens smagsmæssige egenskaber skulle gøre den særligt egnet til dette.

Man kan også læse om Mette Marko Hansen fra Københavns Erhvervsakademi, KEA, der undersøger bæredygtige materialer, hvor hun altså har haft et kig på SCOBY'en og dens særlige egenskaber. Hvad Mette laver i sit laboratorium, kan menigmand næppe lave i privaten, men det er sjove sidehistorier, der er tilført her.

Bogen *Kombucha – En levende te* kan derfor måske finde sin anvendelse hos dem, der er nysgerrige på at brygge kombucha, som vil vide mere om processen og ikke lige magter at bruge en halv time på internettet på at læse sig til metoder og opskrifter. Måske man allerede er kombuchafanatiker og følger, at man ved *alt* om dette bryg, så kunne det

være, at man alligevel kan finde ny inspiration til anvendelse og opskrifter i bogen her.

I undertegnede optik er bogen her dog en lidt tynd kop te, for nu at bruge et måske i dette regi passende udtryk. Bogen er mest af alt at sammenligne med inspirationel hyggelæsning. Man får ikke en grundigt funderet historisk tilgang til kombucha med kildehenvisninger; man får ikke en redegørelse for den forskning, der ligger bag ideen om, at teen skulle være sund og god for helbredet.

Til gengæld får man en struktureret how-to-manual, hvis man vil starte selv, krydret med fine billeder, ideer til opskrifter og hvilken te, der giver hvilken smag, og uden så meget andet.

I sidste ende må man så selv vurdere, om det er sådan en bog, man har behov for, hvis man vil starte udi kombuchabrygningen. Eller om man lige vil lave en smule benarbejde inden, online.

Nina Parna
Kombucha – En levende te
Muusmann Forlag 2017
120 s. Rigt ill. 180 kr.

KOMBUCHA

Kombucha, tesvamp, manchurisk svamp, kargasok te eller sågar *Livets Champagne*. Jo tak, kært barn har mange navne, og kombucha, drikken der fremkommer ved, at en klump blæver består af gær og bakterier, ligger og fermenterer i teen, er bestemt ingen undtagelse.

Blæveret, der ligger og gærer i te vandet og tilsyneladende skulle stå for alle de helbredsbeholdende egenskaber, kaldes en SCOBY. Indrømmet, det lyder ikke videre appetitligt. Drikken, der kommer ud af det, kan dog smage ganske udmærket, som en syrlig sød, let gæret cider.

For et par år tilbage steg interessen for kombuchadrikken. Det er egentlig også ganske let at forstå, hvorfor denne svamp nu gør sin entre.

EN HISTORIE, DER FORTABER SIG I GLEMSLENS TÅGER

Kombucha har lidt af alt det, der skal til, for at skabe en god historie: Den er mystisk, eksotisk og fremmedartet. Rygterne siger, at den stammer helt tilbage fra Qin-dynastiet i Kina og altså skulle have været anvendt af mennesker i mere end 2000 år, ligesom drikken skulle være sund og hjælpe på ens helbred, især fordøjelsen. Samtidig er det en levende organisme, så der er et pasningsaspekt i det. Man skal hygge om sin SCOBY og sikre sig, at den trives. Lidt ligesom, når man passer sin køkkenhave og nyder resultatet deraf.

Måske er det denne tilsyneladende længere tids anvendelse af kombuchaen, der er årsag til dens popularitet. Man kan forestille sig, at idet kombuchaen er anvendt gennem så lang tid, må den indeholde fortidens visdom, der kan hjælpe den moderne krop mod skadelige symptomer på alt fra stress, dårlig fordøjelse til grå hår og ... ja, nærmest alt. Det er fortalere for kombuchaen overbeviste om.

Men kombuchaens ophav fortaber sig i glemslens tåger, og det er svært at verificere påstanden om dens ophav og lange anvendelse. Det ser med andre ord ikke ud til, at kombuchaens historie kan bekræftes. Alle de kilder, som undertegnede har undersøgt, starter med ordene "Det siges at ..." – og det er jo som bekendt sådan, at noget bliver sandt.

Kombuchaen nævnes eksempelvis ikke i værket *Encyclopedia of China*, der ellers er et godt og detaljeret opslagsværk. *The Oxford Companion to Sugar and Sweets* skriver, at svampens oprindelse er ukendt, men blev sandsynligvis først anvendt i Manchuriet og har siden været anvendt i Asien, Centraleuropa og Østeuropa.

Andre kilder siger, at kombucha gennem tiderne er blevet kaldt både *skatten fra havet*, haibao 海寶, *maveskatten*, weibao 胃寶 og havsvamp, haimogu 海蘑菇. Ingen af disse betegnelser har jeg kunnet få bekræftet via de kinesiske ordbøger, jeg har anvendt. Den eneste betegnelse for kombucha, som ordbogen kendte, var *hongchajun* 红茶菌, der direkte oversat betyder rød tesvamp.

En omfattende artikel i *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety* ('A Review on Kombucha Tea – Microbiology, Composition, Fermentation, Beneficial Effects, Toxicity, and Tea Fungus', Volume 13, 4. udgave, Juli 2014, side 538–550) står der, at den var 'værdsat under Qin-dynastiet for sine blodrensende egenskaber'. Men desværre med manglende kildehenvisning.

I Nina Parnas bog *Kombucha – Dengang og nu*, står der lidt af det samme. Parna skriver, at den blev kaldt *cha gu*, hvad der kunne oversættes direkte til te (cha) svamp (gu), skønt en samlet oversigt over kinesiske ord-bøger ikke nævner dette navn for svampen eller kombuchaen.

Med andre ord er det de samme rygter om svampen i teen, der florerer og gentager sig selv, men man savner en egentlig kildehenvisning, der påpeger, præcis *hvor* og *hvornår* anvendelsen af kombucha første gang bliver nævnt i kinesiske kilder. Hvad vi derfor står tilbage med, er en mystisk svamp, der egentlig er en blanding af gær og bakterier, der trives i tevand, men hvis historie og oprindelse man ikke helt kan afklare.

Men er den til gengæld sund?

TVIVL OM KOMBUCHAENS SUNDHEDSFREMMENDE EGENSKABER

Ikke overraskende mener alle, der kunne have en økonomisk interesse i at ville sælge kombucha, at drikken er meget sund og har mange positive egenskaber.

Online-magasinet *Iform* tøver heller ikke med at rose drikken for, hvad stort set alle andre roser den for, nemlig dens indehold af probiotika, idet de skriver: "kombucha-teen indeholder jo som andre fermenterede produkter præbiotika, der er ufordøjelige kulhydrater, som kan fremme de gode bakterier i tarmen, og måske er det årsagen til, at kombucha-teen har fået sit medicinske ry igenem to årtusinder. En sund tarmflora, mener forskerne, kan være med til bl.a. at holde vægten og styrke immunforsvaret."

Svampens gode egenskaber støttes af alle dem, der har en interesse i at gøre svampen attraktiv, og det er mere eller mindre de samme egenskaber, den roses for. Rimeligvis bør det nævnes, at det meget vel kan være, at de, der er fortalere for kombucha, reelt set føler, at de får det bedre af at drikke teen.

For at vende tilbage til *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, så har de udarbejdet en ganske omfattende artikel, der er læseværdig, hvis man er interesseret i kombucha. (Tilgængelig på <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1541-4337.12073>).

I artiklen undersøges kombucha som et potentielt lægemiddel. Heri nævnes blandt andet de positive effekter, som teen *siges* at kunne bibringe sine brugere (den skulle f.eks. reducere kolesterol og blodtrykket, men forbedre leverfunktionen og genoprette organaktivitet).

Dog understreges det, at det er, hvad mennesker, der anvender kombucha, har rapporteret, og at der endnu ikke er lavet tilstrækkelig forskning på området, til at teens egenskaber grundlæggende kan verificeres.

Artiklens konklusion er da også, at der meget vel *kan være* positive egenskaber ved kombucha, men at kombucha er et område, hvor der fremadrettet må forskes mere for at kunne konkludere på dens effekt på helbredet.

En anden hjemmeside,

www.mskcc.org/cancer-care/integrative-medicine/herbs/kombucha, fra Memorial Sloan Kettering Cancer Center (MSKCC) skriver ligeledes om kombucha, og om hvordan nogle anvender teen til eksempelvis behandling af kræft.

Dog skriver MSKCC, at virkningen på disse anvendelsesområder ikke er dokumenteret, hvorimod de synes at kunne berette om mange af de *bivirkninger*, der kan følge med anvendelsen af kombucha (f.eks. maveproblemer, gærinfektioner, miltbrand og allergiske reaktioner).

Der kan ikke laves en endegyldig konklusion. Historien bag svampen og kombuchaen, der kommer ud af fermenteringen, synes ligeså udokumenterbar som effekten af drikken. Det må derfor være op til den enkelte at sætte sig grundigt ind i materialet, hvis man ønsker at forsøge sig med kombucha. Måske de vil have bedre held end undertegnede til rent faktisk at finde pålidelige kilder.

Morten Bech Jensen er sinolog fra Københavns Universitet og Beijing International Studies University. Og teentusiast.

LU YU OG TEKLASSIKEREN

Lu Yu, 陆羽, 733-804, brugte hele sit liv på at tilegne sig viden om te. Han rejste så godt som hele det sydlige kinesiske rige rundt, hvor han blandt andet undersøgte vandkvaliteten af områdets kilder og vandløb. Ifølge legenderne kunne han smage, *præcist* hvilket vand fra hvilken kilde, der var anvendt til den te, som han fik serveret.

Samtidig besteg han stejle bjerge og klippesider for at plukke te og sammenligne smagen fra de tetræer og tebuske, der voksede på nordlige og sydlige klippesider, hvilken højde de voksede i, og hvilke jordbundsforhold de voksede i. Han plantede også nye tetræer for herigennem at afsøge de mest optimale jordbunds- og dyrkningsforhold.

Alt sammen med det formål at undersøge og sammenligne tekvalitet for at finde ud af, hvordan man tilbereder og opnår den bedst mulige skål te.

Hans viden om te, herunder fremstilling, tilberedning og anvendt udstyr krystalliserede sig i værket *Teklassikeren*, som han startede på i år 760.

Teklassikeren består af tre dele, der igen er inddelt i afsnit.

Del 1 omhandler tetræets oprindelse og geografiske placering, teens historiske udstyr samt instruktioner til fremstilling af te, med henvisning til plukning, tilberedning og opbevaring. Del 2 gennemgår det anvendte udstyr til tebrygning og del 3 gennemgår selve brygningen af te, herunder hvordan teen bedst nydes, samt historier, der omfatter berømte, historiske personer, der har haft med te at gøre. Sluttelig følger en redegørelse for de forskellige teproducerende områder, en opsummering af tebrygning samt eventuelle tilladte afvigelser.

Til sidst er der en art instruktion, hvor Lu Yu opfordrer til, at man kopierer siderne i *Teklassikeren* og hænger dem op på sin væg, så man kan betragte dem og huske dem, når man skal nyde en skål te.

I 761 var *Teklassikeren* reelt set skrevet færdig. Alligevel skulle der gå yderligere tyve år, før den blev udgivet i år 780. Hvorfor vides ikke.

Med *Teklassikeren* skrev Lu Yu sig ind i den litterære kanon, og der gik ikke længe efter hans død, før han blev betragtet som en chashen 茶神, teens gud, eller helgen, for at bruge et vestligt begreb. Der blev lavet figurer af ham, af ler eller porcelæn, som tehandlere og tedyrkere bad og ofrede til for at sikre sig et godt salg og en god høst.

Hans portræt kom til at pryde tedrækkeres vægge, så de kunne sende en tanke til den mand, der i høj grad bidrog til at definere kinesisk tekultur, som den optræder i dag, og en lille statue af ham er ofte tilbehør til tedrækkeres *chapan*, deres tebord, hvor tebrygningen foregår.

Lu Yu levede under Tang-dynastiet, 618-907. Foruden *Teklassikeren* havde han en omfattende litterær produktion, men kun de færreste af hans værker har modstået tidens tand. Historikeren Ouyang Xiu, 1007-1072, bemærker i sine tekster, at Lu Yu var ophavsmand til mere end 60 forskellige udgivelser med så forskellige emner som slægtsforskning, lokal historie, historiske biografer og sågar esoteriske emner som drømmetydning.

KAPEREN OG TEKLASSIKEREN

Hvis man siger navnet Lu Yu til en kineser, vil vedkommende uvilkårligt nikke anerkendende og sige *Chajing*, *Teklassikeren*. Med værket skrev Lu Yu sig ind i den litterære kinesiske kanon og har i dag indtaget en mytologisk status som en *chashen*, en teens gud og beskytter for de tehandlende og tedrukkende.

Teksten er den ældste kendte kinesiske monografi om te – herunder produktion, tilberedning samt teudstyr og anekdoter omkring teens betydning.

Udover at være en vigtig historisk kilde, der skildrer, hvordan te og teudstyr har spillet en central rolle i kinesisk kultur, blev *Teklassikeren* et vendepunkt for den kinesiske tekultur såvel som identitet. Te er et af Kinas mange bidrag til verdenssamfundet, og Lu Yus værk etablerede en egentlig tepraksis og definerede den kinesiske tekultur, som vi i høj grad forstår den i dag.

Desværre er værket utilgængeligt for mange danskere, da *Teklassikeren*, ligesom mange andre kulturhistoriske og vigtige kinesiske litterære værker, endnu ikke er udgivet på dansk.

Det har Foreningen Forlaget Kaperen tænkt sig at ændre på. Man vil oversætte og udgive Lu Yus *Teklassikeren* til dansk med støtte fra S.C. Van Fonden. Foreningen har til formål at fremme forståelsen af Kina gennem udbredelsen af kinesisk litteratur og kultur i Danmark, især på områderne kunst, poesi og tekultur.

Det er intentionen, at Forlaget Kaperen vil bidrage til den kulturelle forståelse mellem Kina og Danmark ved at udbrede værker, der nyder stor anseelse i Kina. Foreningens arbejde er først og fremmest på frivillig basis, hvor vi løbende ansøger om støtte til udgivelse hos relevante fonde.

Foreningen befinder sig endnu i opstartsfasen, men har planlagt de første udgivelser. Videre vil forlaget gøre flere relevante kinesiske værker tilgængelige på dansk. Vi ønsker derfor en dialog med læsere om, hvilke værker de vil foreslå et dansk publikum.

Til det formål har vi oprettet en hjemmeside, forlagetkaperen.dk og kan kontaktes på forlagetkaperen@gmail.com.

1. Denne del af kinesisk tekulturs historie formidles utrolig godt af prof. James A. Benns i det anbefalelsesværdige værk *Tea in China – A Religious and Cultural History*. Her er udviklingen af kinesisk tekultur og teens anvendelse som religiøs genstand beskrevet.

Men som Ouyang lakonisk bemærker, er det kun *Teklassikeren*, der fortsat cirkulerer og har et publikum. Det skrev Ouyang mere end 200 år efter Lu Yus død, og det kan vi så konstatere, at *Teklassikeren* stadig har her mere end 1000 år senere.

TEKULTUR, LEGENDER OG RELIGIØST ISLÆT

Hvad Lu Yu bidrog til, var udbredelsen af en tekultur, hvor det var teen, der stod i centrum, og hvor det *alene* var teen, teens tilberedning og teens smag, der var det vigtige.

Det kan synes fremmedartet for tedrukkere i dag, hvor det er en selvfølge, at man tager sig en kop te, og dermed *kun* te, at mange på Lu Yus tid opfattede te som en ingrediens på lige fod med

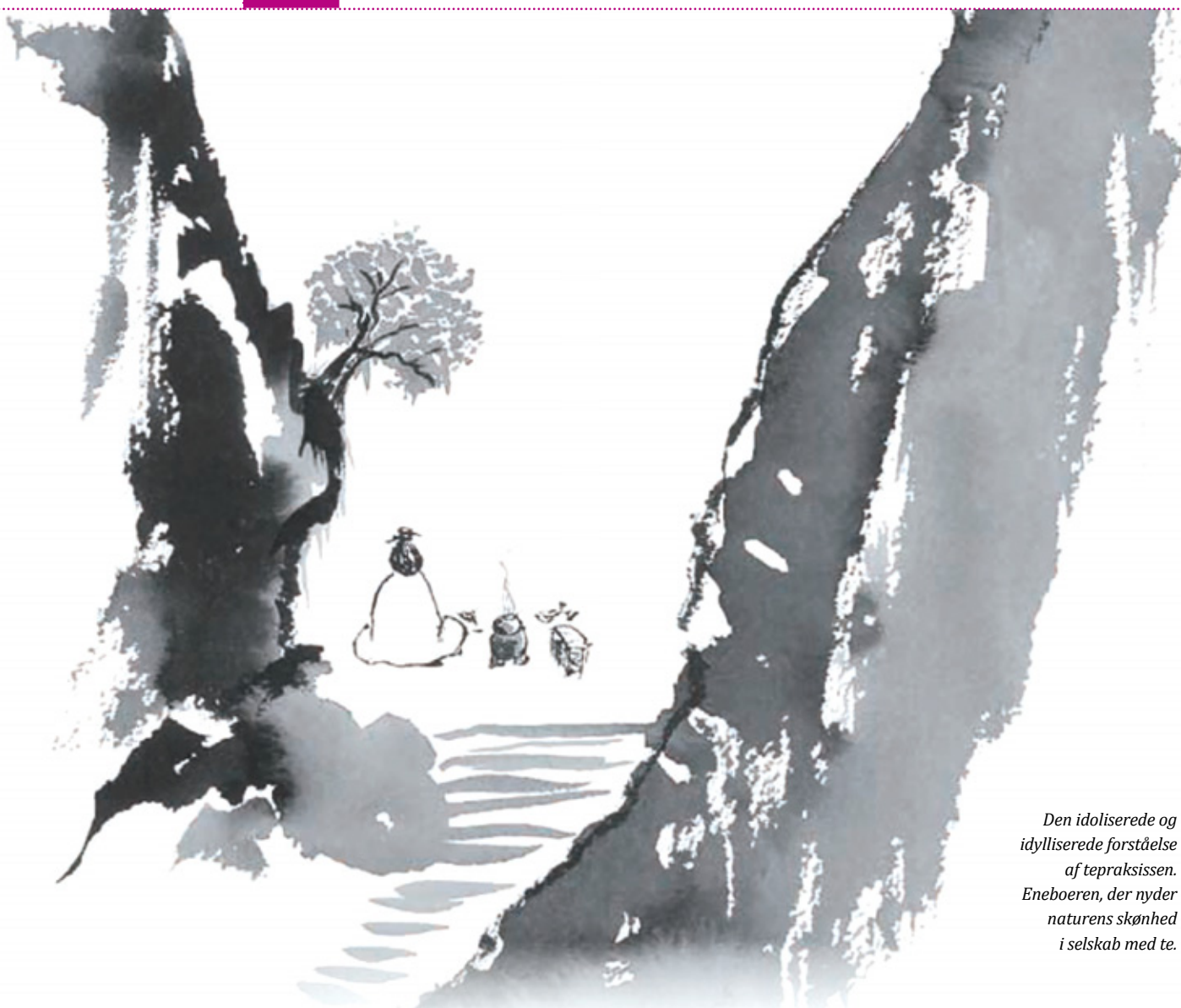
grøntsager, og hvor te uden problemer kunne iblandes andre ingredienser for at lave en suppe.

Her skriver Lu Yu, at det desværre er normal praksis, at te kunne blive blandet med forårsløg, mandarinskræl med videre, en drik der, ifølge Lu Yu ikke er '*anderledes end det vand, der løber i rendestenen*'.

Netop denne praksis ændrer *Teklassikeren* på.

Tang-dynastiet kendetegnes blandt andet som den kinesiske poesis guldalder. Teen som drik bliver idoliseret og gjort til et motiv i poesien, ligesom teen også fik en mere prominent plads i buddhistiske, daoistiske og andre religiøse cirkler.¹

Selv om man var klar over teens potentielle medicinske egenskaber, gik den fra at være en plante,

Den idoliserede og idylliserede forståelse af tepraksissen. Eneboeren, der nyder naturens skønhed i selskab med te.

man ikke tillagde nogen nævneværdig betydning – en forholdsvis ubetydelig ingrediens – til at blive en del af den kinesiske kultur, en *tekultur* i egen ret.

Samtidig så man, at de digtere, forfattere med videre, som tog teen til sig og gjorde den til genstand for deres inspiration, pludselig tillagde teen en lang historie, hvis oprindelse man blandt andet krediterede delvist mytologiske skikkelser som Ild-kejseren, også kendt som Shennong, for.

Selv i dag florerer legenden, at det var Shennong, der 'opdagede' teen, da et blad engang dalede ned i hans varme vand. Smagen og virkningen behagede ham, og teen var opdaget eller opfundet.

Andre legender nævner også Shennong men forklarer i stedet, at han i sit forsøg på at finde egne planter og urter til medicinsk behandling havde forgiftet sig selv med ikke mindre end 72 forskellige urter. Da han så endelig drak te, blev virkningen af forgiftningen ophævet, og Shennong blev rask igen.

Interessant er det, at meget tyder på, det netop var Lu Yu, der startede legenden om en sammenhæng mellem Shennong og den første anvendelse af te, som flere forfattere sidenhen har taget til sig. Og i dag er det blevet en nærmest standardiseret forklaring på teens oprindelse og anvendelse. De kilder, som Lu Yu henviser til i sit eget værk, er ikke længere tilgængelige, og deres datering kan derfor ikke med sikkerhed fastsættes.

Hvad der derimod synes at kunne fastslås med sikkerhed er, at te har været anvendt i 700 år, inden Lu Yu skrev *Teklassikeren*, men ikke som vi bruger den i dag. Teen har som nævnt været anvendt som ingrediens i andre retter.

Det lader også til at kunne dokumenteres, at teens popularitet netop blomstrede i Tang-dynastiet, samtidig med Lu Yu, hvor dens anvendelse, herunder vurdering af smag og gavnlige effekt på helbredet, gjorde sig gældende, og det udelukkende som en genstand i sig selv.

Teens tusindårige historie, som Lu Yu og andre efter ham søger at tillægge teen, kan derfor ikke dokumenteres. Det er dog forståeligt nok, at hvis man søger at introducere en forholdsvis 'ny' ting på markedet, så er der en god brandings- og marketingsmæssig idé i at tillægge teen en lang, glørværdig historie, hvis opdagelse skyldtes mytologiske sagnkejsere.

Da teen blev genstand for digtning, blev den pludselig betragtet som en esoterisk ting, en 'hellig' genstand, hvor det at drikke den kunne bringe brugeren i en anden tilstand. Her i digteren Lu Tongs digt, *Syv Skåle Te*:

*Den første skål fugter mine læber og min gane
Den anden skål fjerner min ensomhed og melankoli
Den tredje skål gennem søger mine fattige tanker
for heri at finde 5000 skriftruller
Den fjerde skål bringer en let sved frem
og alle livets uretfærdigheder siver ud gennem mine porer
og forsvinder
Den femte skål renser mit kød og mine knogler
Den sjette skål kalder mig til de udødelige
Den syvende skål behøver end ikke at blive drukket
for allerede nu kan jeg mærke en kølig brise blafre i mine
ærmer
Hvor er Penglaibjerget? Yuchuanzi ønsker at rejse tilbage
dertil på denne kølige brise!*

Lu Tong, 790-835

Digtet kaldes populært *Syv Skåle Te*, men havde oprindeligt titlen *Skrevet i hast for at takke Censor Meng for hans gave af ny te*. Skønt digtet med rette kan siges at være skrevet med overdrevne taksigelser for tegaven, som Lu Tong har modtaget, bærer det ikke desto mindre præg af religiøse konnotationer, hvor teen præsenteres som en magisk eliksir.

Te er altså ikke her blot en drik, der kan slukke tørst, men en drik, hvor jeg'et i digtet desto mere te, der drikkes, får mulighed for at opnå en tilstand, der bibringer muligheden for at foretage en symbolsk rejse til Penglaibjerget, et sagnomspundet sted i den daoistiske mytologi, der er at sammenligne med en art himmel.

Dette skift i måden at opfatte te på fra værende en hverdagsting, en ingrediens der indgår i den daglige madlavning, til pludselig også at være et religiøst objekt, der, i mangel af bedre, måske bedst kan sammenlignes med vin, hvis man eksempelvis ser på vinens yderligere funktion, som den optræder i den kristne nadver. Ændringen af opfattelsen af te skete derfor løbende med Lu Yus *Teklassikeren* og er med stor sandsynlighed blevet påvirket af den.

Man kan derfor se *Teklassikeren* dels som en historisk kilde, der skildrer, hvordan te og teudstyr spillede en central rolle i kinesisk kultur, samtidig med at udgivelsen af *Teklassikeren* ligeledes blev et skelsættende vendepunkt for den kinesiske te-kultur.

Tesagningskonkurrence mellem tesælgere.

2 I Kina anvender en person som oftest flere navne. Dels er der et givent navn, når barnet bliver født. Når det bliver ældre, får barnet yderligere et navn. Senere er det ikke unormalt, at man tager sig endnu et navn, som man selv vælger. Senere igen, kan man tage et navn i forbindelse med indtrædelse i en embedsstand.

3 An Lushan blev general i Kejser Xuansongs hær og senere adopteret af kejseren. Derefter rådede An Lushan over 40 % af Tang-dynastiets militære styrker, udråbte sig selv til kejser over det nordlige Kina og førte krig mod Tang-dynastiet og sin adoptivfader. Et af de blodigste oprør i Kinas historie, og skønt Tang-dynastiet sejrede, kom dynastiet sig aldrig helt, og faldt i 907.

Eksempelvis nævner den amerikanske professor James A. Benn, at Kina reelt set ikke havde en egentlig tekultur før Lu Yu. Man dyrkede og drak te, men først med *Teklassikeren*, blev den kinesiske tepraksis kodificeret, og Lu Yu påvirkede tekulturen fremadrettet, ligesom hans værk inspirerede til den litterære genre *chashu*, *bøger om te*.

LU YUS OPVÆKST

Hvad vi ved om Lu Yus opvækst, er dels baseret på hans egen selvbiografi, skrevet da han var 29, såvel som hvad historikere sidenhen har tilføjet. Nogle af beskrivelserne afviger fra hinanden, og nogle kan synes en smule fantasifulde.

Alle kilder er umiddelbart enige om, at Lu Yu som treårig blev adopteret af mester Ji, der var abbed i et buddhistisk kloster i Jingling Amt, i nutidens Hebei-provins. Men en af de mere maleriske beretninger fortæller, at mester Ji fandt den treårige Lu Yu forfrossen og grædende blandt vilde gæs. Gæssene havde bredt deres vinger ud for at skærme barnet mod blæsten og kulden. Mester Ji pakke barnet ind i sin munkekåbe, tog barnet med sig tilbage til klosteret, hvor han adopterede det og opdragede det i klosteret.

Historien med de vilde gæs, der skærmede den unge Lu Yu, er sandsynligvis kommet til sidenhen, og muligvis funderet på Lu Yus andet navn, Hongjian, der betyder '*Vilde gæs der flyver mod himlen*'.²

Lu Yu voksede op i klosteret i Jingling, hvor han blev skolet i den buddhistiske lære. Da han blev ni år, var det adoptivfaderens ønske, at Lu Yu skulle blive munk. Det ønskede han imidlertid ikke, og Lu Yus fravalg af buddhismen har tilsyneladende ærgret hans adoptivfader. Beretningerne fortæl-

ler, at mester Ji herefter nægtede Lu Yu adgang til den buddhistiske litteratur og i stedet satte ham til hårdt fysisk arbejde på klosteret.

Resultatet blev, at Lu Yu som 13-årig stak af fra klosteret og sluttede sig til en omrejsende trup af skuespillere. Ifølge hans egen selvbiografi var det i tiden her, at han skrev sit første værk, en bog med vittigheder, i tre bind. Det værk er desværre ikke bevaret for eftertiden.

At Lu Yu skriver et værk om vittigheder og rejser rundt med skuespillere, illustrerer udmærket, hvad andre kilder har fortalt om ham, nemlig at han var humoristisk anlagt, åben og imødekomende. Samtidig viser det, at han var en litterær begavelse.

Det lykkedes ham at imponere embedsmanden Li Qiwu, tidligere guvernør over Luoyang. Lu Yu var sat til at instruere truppen af skuespillere og stå for underholdende indslag til en banket. Li Qiwu blev efter sigende så imponeret over den unge Lu Yus litterære begavelse, at han viste ham sine egne digte for at få hans mening herom, og i Li Qiwu fandt Lu Yu en af sine første velyndere.

Men Lu Yu når ikke at rejse rundt med skuespiltruppen ret længe, før mester Ji finder sin adoptiv søn igen. De indgår et kompromis, hvori Lu Yu ikke behøver at blive munk for at være på klosteret, og samtidig får han mulighed for at læse og blive undervist i tekster, der ikke udelukkende omhandler buddhistisk litteratur.

Livet på klostret har præget Lu Yus opvækst. Det var sandsynligvis gennem sin adoptivfader, at han lærte at sætte pris på te og måske også at tilberede te. Rygterne sagde eksempelvis, at efter at Lu Yu rejste fra klosteret, nægtede mester Ji i mange år derefter at drikke te, som ikke var lavet af hans adoptiv søn.

Teens popularitet blev udbredt gennem religiøse centre som buddhistiske klostre og daoistiske templer. Dels så man te som erstatning for alkohol, og samtidig gav det munkene mulighed for en ekstra indtægtskilde, da de kunne dyrke te på de stejle bjergvægge, hvor templerne og klostrene ofte var placeret, da jorden her ikke var egnet til dyrkning af andre afgrøder.

Da Lu Yu var omkring 18 år, forlader han klostret og begynder at rejse rundt i det sydlige Kina. De første år af hans liv foregik under Kaiyuan-perioden fra 712-756, der var præget af forholdsvis ro, stabilitet og velstand. Da Lu Yu var i starten af tyverne oplevede han følgevirkningerne fra An Lushan-oprøret, der varede fra 755-763.³ Urolighederne medførte, at mange mennesker måtte forlade deres hjem, og Lu Yu forlod Tang-dynastiets hoved-

Tjener serverer te.

stad Chang An og flygtede syd for Yangtze-floden til Wuxing i Huzhou. Her tilbragte han efterfølgende 48 år i området med at rejse rundt og indsamle litteratur og te samt oplysninger om tedyrkning med videre.

Det var i den periode, han traf Jiaoran, 730-799, buddhistisk munk samt en af de mest populære digtere i Sydkina på daværende tidspunkt. De knyttede et nært, livslangt venskab. Herudover mødte han Jiaorans elev, Lingche, 746-816, Zhang Zhihe, tidligere embedsmand og daoist, samt Li Ye, også kendt som Li Jilian, poet og daoistisk nonne. Disse mennesker har inspireret Lu Yus måde at tænke på.

Lu Yu og de mennesker, der var i hans omgangskreds, var med til at præge store religiøse udviklinger, især indenfor chan (zen) buddhismen. Det lys bør man også se *Teklassikeren* i.

Mens Lu Yu rejste rundt, dyrkede han sine primære interesser, klassiske kinesiske værker, litteratur samt smagning og bedømmelse af te. Hans opvækst

i klosteret kom ham her til gode, idet han vidste, hvordan han skulle gebærde sig i andre klostre, og besøg i disse klostre har muligvis også bidraget til at øge Lu Yus viden om te.

Også i sit livs efterår fortsatte Lu Yu med aktivt at interessere sig for te. I 796 er det eksempelvis noteret, at han var på Huqubjerget for at smage på vand fra de forskellige kilder og plante te. Han døde i 804.

TEKLASSIKERENS BETYDNING I DAG

Lu Yus bidrag til den kinesiske tekultur er enorm og har haft stor betydning for teens udbredelse og popularitet. Flere forfattere begyndte at skrive egne værker om te, hvilket skabte den litterære genre *chashu*. Heri tog de udgangspunkt i de samme områder, som Lu Yu havde skrevet om, og uddybede dem, fx kultivering af teplanten, dyrkning, tilberedning, tedrikning, den litterære historie med videre.

Det er måske denne multifacetterede betydning af te, der til stadighed begejstrer folk den dag i dag. Måske nogen blot nyder en kop te uden at tænke over de kulturelle eller historiske konnotationer, der potentielt er iboende teen, men alene det, at te drikkes for sig, som te, kan vi i dag med stor sandsynlighed takke Lu Yu for.

At tedrikning samtidig er blevet ritualiseret, at den er et objekt for tilbedelse og digtning samt en krystallisering af et helt lands kultur og sjæl, er ligeledes noget, Lu Yu har bidraget til.

Te indbyder til mådehold, den fordrer ærbødighed og maner til eftertænksomhed, samt giver et velfortjent pusterum. Der er ikke noget at sige til, at te er verdens mest foretrukne drik efter vand.

Morten Bech Jensen
er sinolog fra
Københavns Universitet og
Beijing International
Studies University.

Lille, moderne figur
af Lu Yu beregnet til
at sætte ved ens tesæt.

Eksempler på teskåle anvendt
under Tang-dynastiet.

TOGETHER WE RISE

A new vision for a global future

OM MINE MØDER
MED KINA OG
TILBAGEVENDEN
35 ÅR SENERE

SILKEVEJEN, FREDEN og FREMTIDEN

AF JAN ØBERG

MØDER MED KINA – I KINA OG ANDRE STEDER

Mit første møde med Kina fandt ikke sted i Kina men i Somalia 1977-81, hvor jeg lavede feltstudier af udviklingsprocesser. De fleste udenlandske bistandsarbejdere, især indere og franskmænd, havde en enormt nedladende, nærmest kolonialistisk, holdning til de materielt fattige men kulturelt rige somaliere, og de boede i deres egne compounds med høje mure omkring.

Med de kinesiske bistandsarbejdere forholdt det sig anderledes. De talte somalisk ved ankomsten til Mogadishu og boede på den tid blandt befolkningen. Når russerne og kineserne spillede fodbold mod hinanden, var det klart, at somalierne holdt med Kina, uanset hvordan det ellers gik med matchen.

Få år senere var jeg så heldig at deltage i Danmark-Kinas 16-dages rejse rundt i Kina i 1983. Det skulle vise sig at blive vigtigt for mig af flere grunde.

Det er klart, at det første møde med Kina er omtumlede. En ny slags verden og en serie billeder på nethinden. Og, ikke mindst, at sammenligne sin egen kultur med. På rejsen lærte jeg en række danskere at kende, som jeg har holdt kontakt med lige siden. En af dem var fotografen Viggo Rivad, som jeg kiggede over skulderen under hele rejsen, og som senere blev mentor for mig i mit andet liv ud over fredsforskningen, nemlig kunsthøjtskolen.

Makrohistorisk var tidspunktet mere vigtigt, end man kunne ane der og da. Jeg havde læst Mao som student, og meget kan man sige om ham, men det var jo hans historiske indsats at samle Kina. Deng Xiaoping havde overtaget ledelsen af Kina i 1978, og det var tydeligt, at en fundamentalt ny fase tog form der tilbage i 1983.

To øjeblikksbilleder fra dengang kan måske illustrere makrohistorien. Det ene er af mennesker, der stod måbende og kiggede intenst på de nye indslag i gadebilledet: Annoncer! Nogle af dem var gigantiske, og denne reklamerede for japanske Sony transistorradioer. Man åbnede op! Og Japan var dengang foregangslandet i Asien – et økonomisk mirakel, der kan siges at gå fra 1950'erne til 1990'erne.

Det andet billede var bare et par hundrede meter fra Den Himmelske Freds Plads. Der boede mennesker i meget enkle huse foran hvilke, der gik høns og grise. Besøgende i dag vil nok have svært ved at tro på det, men sådan var det altså.

Jeg var helt sikker på, at jeg snart ville vende tilbage og studere Kina nærmere. Man kunne jo kun blive nysgerrig efter mere ... mere oplevelse, kundskab og forståelse. Og at Kina kunne blive en konkurrent til vort system, kunne kun en blind og døv gå glip af.

Desuden var det jo for en freds- og konfliktforsker enormt spændende at lære mere om, hvordan kineserne håndterede deres vældige land med alle udfordringer, klasser, fornyelse versus tradition, befolkningsbegrænsning etc. og deraf følgende konflikter.

Alligevel blev det ikke sådan. Jeg har ikke besøgt Kina siden.

Derimod blev det til fem gæsteprofessorater i Japan mellem 1990 og 2010 og nogle stykker andre steder. Og konfliktanalyser, mægling og fredsarbejde i lande som Jugoslavien, Georgien, Burundi, Irak, Iran og sidst Syrien.

Mit seneste møde med Kina fandt forresten sted i Damaskus i december 2016. Jeg fik pludselig nys om, at Kinas udsending i Syrien skulle holde en pressekonference på et femstjernet hotel, så jeg kastede mig ind i en taxa og kom for sent frem til at høre det hele, men to ting fremstod som krystalklare i hans sammenfatning: Kina blander sig ikke i de frygtelige konflikter og krigshandlinger; ja, vi har ingen mening om dem, eller hvem der er skyld i hvad. For det andet: Kina er her for at hjælpe med genopbygningen – i det små allerede nu og senere i større stil. Syriens folk kan regne med os.

Aha, tænkte jeg – Kina i Damaskus! Jamen, det er jo Silkevejen for et par tusind år siden om igen.

BELT AND ROAD INITIATIVE – OG MULIGHEDERNE FOR EN NY VERDENSORDEN MED MERE FRED

Hvorfor er Kinas *Belt And Road Initiative (BRI)* så vigtig i dag?

Jeg vil besvare det spørgsmål i en sammenhæng, der er endnu større end BRI selv er: Den såkaldte verdensorden er ved at ændre sig fundamentalt. Vestens relative tilbagegang er indlysende på næsten alle indikatorer, og det amerikanske imperiums nedgang og fald vil, vil jeg tro, ske inden for de nærmeste 5-10 år.

Om det sidste først: USA har domineret verden på godt og ondt siden 1945. Men intet varer evigt, og alle imperier falder sammen før eller senere. Vigtige generelle indikatorer på den slags processer er: Indflydelsessfæren bliver for stor til at kunne administreres effektivt; periferierne finder andre partnere; der føres for mange krige, og man

bruger stadig alt for mange og endnu flere ressourcer på at opretholde sin verdensorden med vold, og det tærer på ens egen økonomi: Man militariserer sig ihjel.

Andre typiske indikatorer er, at imperiet i stigende grad mister legitimitet i andres øjne. Det, der før fremstod som godt og naturligt, udarter, og verden begynder at spørge: Hvad er de egentlig ude på? I socialpsykologiske termer opstår der nok så megen hybris og følelse af at kunne slippe af sted med hvad som helst, uden at andre ser det. Lederskabet for de mange degenererer til arrogant magtpolitik for én selv – man stiller sig udenfor, bliver mere bitter, føler sig misforstået, slår omkring sig mod alt og alle, som ikke makker ret, og – i konsekvens heraf – vender man ryggen til verden ("Make America great again!")

Og resten af verden siger farvel til Vesten og laver nye alliancer og samarbejdsstrukturer uden imperiemagterne.

Og sidst men ikke mindst: Den nyskabende, kreative energi opsluges af magtpolitik, af at holde fast i en svunden tids glans i stedet for at blive brugt til at tilpasse sig nye tider. Propagandaen og selvbedraget dominerer endegyldigt over virkelighedsopfattelsen: Fornægtelse/autisme. Er man Nummer Et i et system, er der jo ingen at lære af; man docerer og driver de andre rundt i manegen; de skal helst blive som os.

Som jeg ser det, bliver USA's imperium historiens sidste. Intet enkelt land, heller ikke Kina, kommer til at forsøge på at dominere hele verden igen. Det er for stort og konfliktfyldt og kortsigtet. Og for dumt.

Mens den gamle verdensorden var vertikal og handlede om udbytning og splittelse Nord-Syd, vil fremtidens være horisontal, bygge på gensidighed og nogenlunde lige nytte og fremme samarbejde.

Mens den gamle verdensorden ultimativt byggede på våbenmagt og især kernevåben, vil den ny bygge mere på at have en bedre balance mellem civil konfliktbehandling og våben.

BRI BYGGER DESUDEN PÅ TANKEGODS AF TYPEN:

- win-win
- inklusivitet
- en langsigtet positiv vision
- anti-krig
- pro-fred (konstruktiv eller positiv fred, ikke fred gennem militær balance/styrke)
 - respekt for staters suverænitet og folkeret
 - struktureret samarbejde i mange dimensioner
 - fælles sikkerhed, ikke sikkerhed på andres bekostning
 - respekt for forskellighed, hvad angår økonomiske og politiske systemer
 - omsorg for, at alle får fordele af samarbejdet, omend det vil være svært, at alle får *lige store* fordele
 - kompensation for ulemper – til dem, der må betale en særlig høj pris for andres gevinst.

Sådan ser det i hvert fald ud ideelt. *Filosofien* er fundamentalt anderledes end Vestens har været.

Mens de gamle lande – som Israel, USA og i sin tid Sovjetunionen – byggede mure, så handler den nye Silkevej om at bygge broer, såvel fysisk som billedligt talt.

Der er således ikke tale om at bekæmpe USA og dets allierede; der er tale om at gøre noget andet. Spille det globale spil på en ny måde.

Og fra et fredsperspektiv er der nogle temmelig interessante elementer i denne filosofi:

1. Hvis man bygger strukturer til gensidig nytte og integrerer lande i dem, bliver motivet til at føre krig mod hinanden mindre, end hvis man arbejder ud fra en dem/os og win/lose filosofi.
2. Kina er bedøvende ligeglad med, om samarbejdspartnerne er kongfuzianere eller buddhister. Der er ingen *mission civilisatrice* eller idé om, at andre skal blive som dem.
3. De underliggende principper er *dels* gamle og bygger på *Panch Sheel* - De Fem Dyder – traktaten mellem Kina og Indien fra 1954, der blev fundamentet i Den Alliancefri Bevægelse (NAM), der blev skabt i Titos Jugoslavien i 1956, og *dels* nye og indebærer en sammenkobling mellem kinesisk tænkemåde og supermoderne teknologi.

Der er altså, populært sagt, ikke tale om at komme med hverken sværd eller bibel i hånd. Ingen "mission civilisatrice" i kinesisk udgave. Som Kina ikke vil følge vestlige normer og idealer; pådutter man heller ikke andre de kinesiske normer.

Der skal nok opstå en masse problemer alligevel. Indien føler sig givetvis udfordret af hele Silkevejs-projektet. Man kan ikke bygge en ny verden, uden at det sker. Og vi ved endnu ikke, hvordan det vil gå med USA og dets imperium – ja, med hele Vestverden – når de to mødes, den ene på vej ned, den anden på vej op.

Kina har satset omkring US\$ 900 milliarder på Silk BRI og skrevet dette projekt for en ny, fredeligere verdensorden ind i kommunistpartiets vedtægter. Men hvis Kina skulle begynde at blive for glad for magt *over* andre i stedet for magt *sammen med* andre, vil Silkevejs-projektet meget hurtigt gå i opløsning.

Men hvad så med, at Kina er den næststørste militærmagt på vor klode? Ja, det ville være fint, hvis det ikke var sådan, og hvis Kina ikke havde så stor en vækst i sit militærbudget. Man kan kun håbe, at Kina ser det som en øjeblikkets nødvendighed i forhold til den trussel, det oplever fra USA/NATO-landene, og at man vil gear kraftigt ned, når den trussel er faldet væk.

Hvis Silkevejsprojektet udvikles og skaber fredelige strukturer, bør Kina kunne gå ned på et lavere niveau for militærudgifterne (som jo vokser voldsomt i disse år) og afskaffe sine atomvåben. Atomvåben hører ikke hjemme i en civiliseret fremtid men er en vestlig opfindelse og et redskab for dominans – og årsag til megen tragedie.

Ja, det mest populære skridt i verdens øjne, som man formentlig kunne tage, ville være at reducere sine atomvåben så tilpas meget, at det ville sende et signal til alle andre: Kina vil langs ad vejen – også i takt med Silkevejen – bidrage til det mål, FN har vedtaget om, at verden skal bevæge sig i retning af generel og total nedrustning og helt afskaffe atomvåbnene.

En sådan politik ville signalere, at Kina er i stand til at tænke nyt, også hvad gælder sikkerhed og fred og ikke kun vedrørende udvikling, miljø og globalt økonomisk samarbejde. Og de to sfærer hænger sammen: Et fredeligere globalt system vil reducere og lidt efter lidt afskaffe behovet for andet end selvforsvar. Atomvåbnene vil forsvinde, og krig blive meget mindre "tillokkende".

"Belt and Road Initiative (BRI) er rodfæstet i den gamle silkevej. Fokus er derfor på de asiatiske, europæiske og afrikanske kontinenter; men BRI er åben for alle andre lande i verden. Hver eneste nation, fra Asien, Europa, Afrika og Amerika kan komme med som international partner i BRI". Sådan sagde præsident Xi Jinping ved åbningen af Belt and Road Forum of International Cooperation i Beijing sidste år. Her deltog ca. 20 lande fra Latinamerika og Caribien. Fotoet er fra en kinesisk-latinamerikansk industripark i Tangshan i Hebei-provinsen.

"Rul den røde løber ud for udenlandsk import". Sådan er overskriften på artiklen fra China Today maj 2018. Den første China International Import Expo (CIIE) afholdes til november i Shanghai. Og inden man så tror, at det "kun" drejer sig om lidt fernet på et handelsunderskud, så forventes 150.000 indkøbere at deltage. Cirka halvdelen af de tusind deltagende virksomheder er fra Belt and Road-lande, heriblandt ca. 140 fra LCD, lavindkomstlande. Samtidig med at der blandt deltagerne også er cirka 100 fra Fortune 500-selskaber eller blandt de markedsledende i verden. I Kina vil man gerne købe mange forskellige varer – her tyske motorcykler på en messe i 2017.

I den forbindelse må man hæfte sig ved, at Madame Fu Ying, der er veterandiplomat og leder af Folkekongressens Udenrigsudvalg, på sikkerhedskonferencen i München her i 2018 erklærede, at Kina aldrig vil være først til at anvende atomvåben, ikke vil true med dem, ikke vil bruge dem mod et konventionelt angreb og aldrig mod lande, der er medlemmer af atomvåbenfrie zoner.

Kina følger dermed en filosofi om minimums-afskrækkelse og kun selvforsvar – ikke forsvar af sig selv gennem kontrol med, trusler imod eller angreb på andre (som USA har fået som en dårlig vane).

Og går Kina den vej som en del af Silkevejen, ja, så vil landet og dets præsident være de stærkeste kandidater til Nobels Fredspris (især hvis den norske komité beslutter sig for fremover at dele prisen ud i overensstemmelse med Alfred Nobels testamente – ånd og bogstav).

TILBAGE TIL KINA – OG SILKEVEJEN – FOR FRED OG FOTOGRAFI

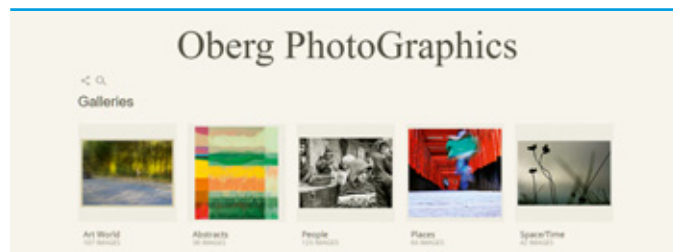
Og nu vender jeg så tilbage til Kina efter 35 år.

Projektet hedder *Silk Peace Art Road (SPAR)* og er beskrevet i detaljer på hjemmesiden her – <http://bit.ly/SilkPeaceArtRoad>.

Som en fuldstændig overraskelse blev jeg i 2017 af The Global Art Affairs Foundation (GAA) og European Cultural Center (ECC) inviteret til at udstille mine ting på Palazzo Mora i Venedig, som de ejer. Udstillingen finder sted i sammenhæng med Biennalen og løber i samme periode fra maj til november. I 2017 havde man over 300.000 besøgende alene på Mora.

Denne utrolige chance – once in a lifetime – fik mig til at udvikle en større idé, der skulle kombinere kunsthøjtid og fred med netop det kinesiske Silkevejsprojekt.

Jeg ser det som et inkluderende projekt og er åben for samarbejde i alle retninger inden for dets idé, og jeg leder naturligvis efter kontakter i Kina og langs Silkevejen samt efter sponsorer. Det koster jo penge at skabe sådan et projekt, og Palazzo Moras vægge har en meterpris.

Dette flerårige og ikke helt enkle projekt består af syv byggeklodser:

1. At opholde mig i Shanghai på the Swatch Art Peace Hotel i 3-6 måneder – noget man søger om og forhåbentlig bliver udvalgt til.
2. At gøre brug af mit fotoarkiv med billeder fra lande, der lå eller ligger på Silkevejen – Kina 1983, Myanmar, Somalia og Somaliland, Georgien, Kasakhstan, Iran, Aleppo i Syrien samt Venedig selv.
3. Den røde tråd – eller vej – er altså Silkevejen, Silk Belt and Road Initiative, BRI – som både er et potentielt fredspol og en akse i en ny og bedre globalt samarbejdende verdensorden.
4. At kombinere mine gamle billeder med nye og med genstande, som jeg samler i en multimedie sammenhæng (enten én større eller flere små, der danner en helhed).
5. At udstille det hele i Palazzo Mora i Venedig i sammenhæng med Biennalen, der er verdens største kunstbegivenhed, 11. maj til 24. november 2019. Udover udstillingen skal projektets proces dokumenteres undervejs på Instagram, på min blog og måske i bogform.
6. Projektet skal udforske relationer mellem kunst (fotografi/multimedier), den mulige nye verdensorden og historien i fremtiden – såvel som interaktionen mellem kulturer, mennesker og udtryksformer, og endelig:
7. Det vil skabe synergi mellem mine to liv som dels akademisk fredsforsker og autodidakt kunsthøjtid. Projektet tilhører således både Den Transnationale Stiftelse for Freds- og Fremtidssforskning (TFF), som jeg er chef for, og Øberg FotoGrafik.

I skrivende stund foreligger altså en fantastisk udstillingsinvitation, SPAR-projektet er defineret og beskrevet, og ansøgningen sendt til Swatch i Shanghai. Søgning efter støtte, kontakter, samarbejdspartnere og idéudvikling er i fuld gang.

Hvad det hele bliver til, hvor meget det ændrer sig, hvad jeg kan og ikke kan gennemføre – ja, det må tiden vise. Men nu – endelig – går turen altså til Kina igen efter 35 år. Og bevæger sig derfra til Venedig, som det Mekka for fotografi og andre kunstarter, byen er. Øst og Vest på en ny måde. En fredstanke, vi i den grad har brug for, nu hvor det amerikanske imperium, så tragisk, militariserer og bekriger sig selv ihjel.

Det er uendeligt vigtigt ikke kun at arbejde *imod* noget men at være og arbejde *for* noget.

Vi har nok af kunst i almindelighed og billeder i særdeleshed, der handler om krig og andre former for vold. Jeg tror, der ligger et stort udforsket landskab på den anden side af kedsommelige fredsduer, blomster og anti-atommærker – dér hvor kunst og fred mødes på helt andre – komplekse og nye – måder. Og hvor forskellige mennesker mødes, og dialog erstatter konfrontation.

Jeg håber, at SPAR – Silk Peace Art Road – på en lillebitte måde bliver et bidrag til en fredeligere verden.

Jan Øberg, fredsforsker og kunsthøjtid

<https://oberbergphotographicsblog.live/2018/03/08/on-the-silk-artpeace-road/>
<https://www.oberbergphotographics.biz/archive>

RHONDA CHANG

tog i 1983 sin afgangseksamen i traditionel kinesisk medicin ved Beijings universitet for kinesisk medicin. I 1986 udvandrede hun til Australien og startede sin egen klinik som læge i traditionelle kinesiske helbredelsesmetoder. I 2012 blev hun ph.d. ved Sydney Universitet ved institut for videnskabshistorie og -filosofi med en afhandling om, hvordan den behandling, der bygger på 陰陽 (yin yang) og 五行 (wuxing), de fem elementer, forsvandt. Hendes årelange, dybe interesse for teorierne om 陰陽 (yin yang) og 五行 (wuxing) har været afgørende for hendes egen praksis som læge gennem mere end 30 år.

HISTORIEN OM

TRADITIONEL KINESISK MEDICIN

KOLONIALISME OG SELV-KOLONIALISME

Rhonda Chang beskriver letlæseligt, detaljeret og medrivende veldokumenteret med et hav af politiske og medicinske kilder, hvordan vestlig imperialisme i Kina primært ved Storbritannien og Frankrig og senere suppleret med Japan gennem det 19. århundrede førte til særdeles dramatiske ændringer i Kina, også med konsekvenser for medicinen.

Mange kinesiske intellektuelle udviklede især fra omkring 1900 en selv-koloniserende holdning, da de opfattede Kina og kineserne som mangelfulde og ydmygede af den behandling, de vestlige magter udsatte dem for.

Denne følelse af mangel og tilbagesæthed omfattede alle politiske, militære, økonomiske, sociale, kulturelle, litterære og medicinske områder. Resultatet var en – ofte ambivalent – længsel efter og accept af vestlig videnskab, teknologi og modernisering.

Selv-koloniseringen søgte ikke blot at tilægge sig udenlandske teknologier og produktionsmetoder, men også vestlige opfattelser og kulturformer. Hos flere af de kinesiske reformbevægelser blev det forbundet med en afvisning af traditionelle kinesiske livsmåder og opfattelser.

Omkring det tidspunkt, hvor Maos kommunistiske parti besejrede Guomindang, var

vestlig videnskab defineret blandt intellektuelle i Kina som den eneste gyldige verdensanskuelse. Så da Maos sejr i 1949 var en realitet, blev den betragtet som en frigørelse fra Kinas feudale fortid mere end blot fra vestlig kolonialisme og imperialisme. Det nye Kina skulle skabes med henblik på at være et videnskabsbaseret samfund uden nogen særlig respekt for traditionelle kinesiske fremgangsmåder.

Rhonda Chang siger på sin korte og præcise måde, at paradokset bestod i at få forvandlet det, der var vestligt, til at skulle fremstå som kinesisk.

Den medicin, der i årtusinder havde været i Kina, betegner hun som 醫 (yi), det klassiske tegn for medicin. Den hørte for reformatorerne til de såkaldte feudale efterladenskaber, som kinesiske intellektuelle og politikere fra omkring 1900 havde søgt at udrydde.

I forlængelse af disse bestræbelser ville regeringen under Mao udvikle en kinesisk ny medicin ud fra den antagelse, at vestlige læger havde den videnskabelige ekspertise, de videnskabelige evner og den vilje, som skulle til for at forstå og forklare klassisk medicin videnskabeligt. De skulle omformulere klassisk medicins ikke-videnskabelige teorier og principper til gyldig videnskabelighed.

Den nye medicin fik navnet 中醫 (zhongyi), kinesisk medicin. Den internationale betegnelse er Traditionel Kinesisk Medicin.

Selv om Mao ønskede at udvikle en kinesisk ny medicin med understregning af ny, så slørede dem, der kreerede kinesisk medicin, med selve tillægsordet "kinesisk" grænserne mellem det nye medicinske system og så klassisk medicin. De fremskrev den opfattelse, der hedder 辨證論治 (bianzhenglunzhi) og hævdede, at den bygger på klassisk medicins klassiske kanon.

Den internationale gengivelse af 辨證論治 (bianzhenglunzhi) lyder: Identifikation af syndromer (eller mønstre) som grundlag for at fastlægge behandlingen.

Denne sløring af grænserne mellem den klassiske medicin og den nye kinesiske medicin fremhæver Rhonda Chang som en af hovedårsagerne til, at mange moderne forskere bliver, for at sige det på godt dansk, rundtossede, når de beskæftiger sig med klassisk medicins og kinesisk medicins historie.

Men Rhonda Chang viser, hvordan forbindelsen mellem den kinesiske socialisme og dens vestlige rødder blev sløret, samtidig med at maoismens anti-traditionalisme blev kamoufleret under den maske, der hed anti-feudalisme.

醫 陰 陽 五 行 氣 化

Rhonda Chang:

醫 (yi) er ikke videnskabelig. Den har sin egen logik og ræsonneren.

醫 (yi)-læger er i ligeså høj grad som vestlig medicin interesseret i, at den medicin, de arbejder med, er effektiv. Sikkerheden for dette ligger for 醫 (yi)-lægerne i det erkendelsesredskab, som 陰陽 (yin yang) og 五行 (wuxing), de fem elementer, er.

Man kan praktisere 醫 (yi) i en nutidig sammenhæng og se bort fra den videnskabelige diskurs. Man må blot kende og forstå 陰陽 (yin yang), 五行 (wuxing), de fem elementer og 氣化 (qihua), qi-transformering. 醫 (yi) hører faktisk slet ikke hverken fortiden eller et bestemt land til.

På den baggrund indførte det videnskabsorienterede kommunistiske styre vestlig medicin i Kina, samtidig med at det promoverede den nye kinesiske medicin (中醫, zhongyi), der bygger på biomedicinske opfattelser og en de facto-afmontering af de teorier, der er grundlaget for klassisk medicin (醫, yi).

KINESISK MEDICIN OG 辨證論治 (BIANZHENGLUNZHI)

Om de tegn, der står som det grundlæggende dogme for den nye kinesiske medicin, anfører Rhonda Chang følgende betydninger:

辨 (bian): At skelne, at erkende, at genkende.

證 (zheng): Der er en vedvarende debat i Kina om, men ingen afklaring af, hvad 證 (zheng) egentlig betyder: Bevis? Symptom? En sygdoms karakteristika og kroppens evne til at bekæmpe den? Kroppens reaktion på sygdom? En specifik term for sygdommens patologiske ændringer? Det har været bud på betydninger, men Rhonda Chang konkluderer, at det er et tegn, der ikke lader sig definere, en flydende henvisning uden konkret henvisningsfunktion.

論 (lun): At diskutere, at ræsonnere, at overveje.

治 (zhi): At behandle.

På trods af den uafklarede kompleksitet, der ligger i de fire tegns betydning, valgte de, der udviklede den nye kinesiske medicin, at bruge dem.

Og på trods af, at 辨證 (bianzheng) set for sig og 論治 (lunzhi) set for sig tidligere havde fastlagte betydninger, men ikke indgik i de medicinske klassikere, så hævdede de, der indførte den nye kinesiske medicin, ikke desto mindre, at 辨證論治 (bianzhenglunzhi)-teorien oprindeligt stammer fra klassikerne, fra den traditionelle klassiske medicin.

Jeg har kontrolleret Rhonda Changs fremstilling ved at gennemse de kinesiske klassikere for forekomsten af 辨證 (bianzheng) og 論治 (lunzhi), og disse to sammensætninger findes intetsteds i dem. De to begreber er derfor på falske præmisser blevet blandet ind i den nye, kinesiske medicin.

I tiden op til 1970'erne stod 辨證論治 (bianzhenglunzhi) kun for en afprøvende tænkning.

Men efter kulturrevolutionens afslutning i 1976 bliver den det fastlagte dogme, blandt andet understøttet af udgivelsen af tekstsamlingen 中醫學基礎 (ZhongYiJiChuXue), *Grundlaget for kinesisk medicin* (engelsk oversættelse ved Nigel Wiseman og Andrew Ellis: *Fundamentals of Chinese Medicine*, første udgave 1985).

Da Rhonda Chang i 1978 selv begyndte at studere akupunktur og urtemedicin i Kina, blev hun og hendes medstuderende oplært i, at 辨證論治 (bianzhenglunzhi) var det eneste gyldige teoretiske grundlag for at bruge urter og akupunktur. Der var ikke den mindste hentydning til, at metoden var en ny konstruktion.

Og hun understreger, at den dag i dag er de fleste, som studerer kinesisk medicin, slet ikke klar over, at det er et helt andet teoretisk system, der ligger til grund for klassisk medicin.

Den basale teori under kinesisk medicin blev altså 辨證論治 (bianzhenglunzhi), som refererer til organer og meridianer. Den blev fremhævet for at have forbedret den videnskabelige status for og den logiske sammenhæng i den teori, der lå i fædrelandets klassiske medicin.

Rhonda Chang beskriver, på hvilke måder denne nye, kinesiske medicin ikke blot er ny, men grundlæggende og teoretisk helt forskellig fra den klassiske medicin, som den påberåber sig at føre videre i en forbedret udgave. Hun viser desuden, hvilke vanskeligheder det medfører for behandlere og læger, der henholder sig til 辨證論治 (bianzhenglunzhi), hvis teori er ufuldstændig i forhold til klassisk medicins grundlag.

Den nye medicin er altså hverken videnskabelig ELLER i overensstemmelse med det grundlæggende i klassisk medicin. Hun viser, hvordan den nye kinesiske medicin og vestlig biomedicin bygger på de samme teoretiske præmisser, og hun påviser, at enhver unik kinesiskhed i begrebsbruken er ren overflade.

Inden for 辨證論治 (bianzhenglunzhi)-systemet arbejdes der ud fra, at en sygdoms årsag er en ondartet sygdomsfremkaldende 病邪 (bingxie), og at kroppen har underaktive eller overaktive funktionssammenhænge. Det drejer sig om sygdommens årsag og hovedsymptomerne. Altså behandler man ved at opsoge ondartede sygdomsfremkaldere, undersøge under- eller overaktive områder og se på hovedsymptomerne.

Den diagnostiske metode blev fastlagt i fire trin: At se på, at lytte til, at udspørge patienten og at berøre og tage pulsen. Disse fire metoder må sammenstilles for at nå til en diagnose. Det byggede på vestlig biomedicin, men blev kaldt kinesisk medicin med associationer til en traditionel, ikke-vestlig praksis. I den nye medicin indgik imidlertid radikalt nye elementer, der ikke udviklede, men erstattede elementer fra klassisk medicin.

For det første er den primære teori i kinesisk medicin forbundet med organer og meridianer, hvorimod den i klassisk medicin er forbundet med 陰陽 (yin yang), 五行 (wuxing), de fem elementer, og 氣化 (qihua), qi-transformering.

For det andet var udskiftningen af og afvisningen af yin yang-teorien en del af det kommunistiske partis korrektionspolitik.

For det tredje skulle 辨證論治 (bianzhenglunzhi) som nævnt få den nye medicin til at fremstå som mere videnskabeligt kompetent i en tid og et socialt rum, hvor det kun var videnskaben og videnskabelig forskning, der ansås for at have universel gyldighed.

Den nye medicin blev skabt gennem en række sammenvævede bestræbelser i slut-50'erne og 60'erne, hvor lægekomiteer arbejdede på at formulere, hvordan en ny kinesisk medicin kunne tage sig ud.

Den nye medicin blev som nævnt først mere eller mindre standardiseret i slutningen af 1970'erne og begyndelsen af 1980'erne. Omfanget af det vestlige indslag i denne medicin ville ingen kunne have været i tvivl om, hvis det ikke havde været for den sløring, som betegnelsen "kinesisk" lagde over den, og for den samtidige indplacering af 辨證論治 (bianzhenglunzhi)-dogmet i den.

I den kommunistiske epoke blev klassisk medicin altså aflivet, ikke ved direkte at blive afskaffet, men ved at blive udskiftet med kinesisk medicin, der er en vestlig biomedicinsk maske, konstrueret omkring den rigide 辨證論治 (bianzhenglunzhi)-praksis. Den fremstår som traditionel med betegnelsen "kinesisk", samtidig med at bruken af visse klassisk medicinske metoder

skaber en skrøbelig forbindelse med klassisk medicin.

Men 辨證論治 (bianzhenglunzhi)-systemet bygger på principper som anatomi, fysiologi og patologi som grundlag for diagnose og behandlingsplan og er mere forbundet med vestlig biomedicin. Det centrale punkt, hvor kinesisk medicin fjerner sig fra klassisk medicin, er, hvor kinesisk medicin fuldstændig afstemmer sig med videnskaben som universalisme i form af biokemi, fysik og anatomi. Den modarbejder og bekæmper den kosmologi, der er inkarneret i yin yang, de fem elementer og qi-transformering.

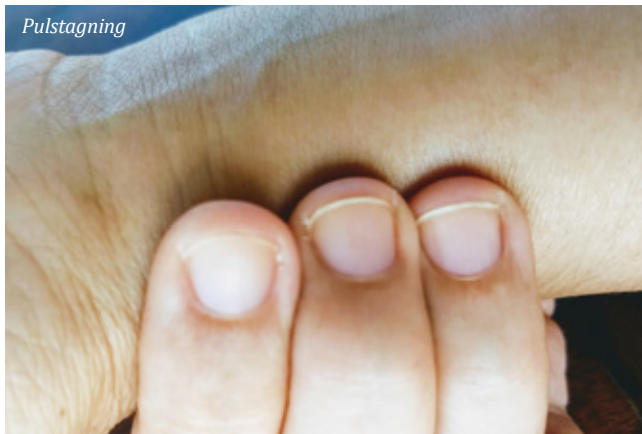
For Rhonda Chang er det, der i øjeblikket forhindrer en tilbagevenden til klassisk medicin, altovervejende, at kinesisk medicin har forklædt sig som både kinesisk og traditionel og besat klassisk medicins område.

Det ambivalente ønske i Kina om at konstruere en national form for klassisk medicin, der samtidig er bundet til en videnskabelig universalisme, er det, der mest kendetegner den sundhedspolitik og forvirring, som har hersket i Kina gennem det sidste århundrede. Det har medført skiftende, ustabile ordninger og benævnelser som "ny" medicin, der bliver til "traditionel" medicin, vestlig medicin, der bliver til "kinesisk" medicin, og så forskellige omrokeringer af disse positioner.

De nye kinesisk-medicinske lærere, som var uddannet på universiteterne og derfra rykkede ind på hospitalerne, havde lært 辨證論治 (bianzhenglunzhi) og kendte kun lidt eller intet til, og havde slet ingen ekspertise i forhold til yin yang, de fem elementer og qi-transformering.

Klassisk medicin overlevede gennem flere tusinde år, men findes i dag ikke så meget som en udbredt praksis, men mere som historiske tekster. Det skaber forvirring, når kinesisk medicin, der kun har omkring 60 år på bagen og ikke er klassisk medicin, men reelt har forladt dens principperne, fremstiller sig som den klassiske medicin, den har forvist.

Mens den klassiske medicins bortdøen er blevet skjult og fortiet, er promoveringen af kinesisk medicin foregået åbent og højlydt. De, der har studeret med fokus på medicinens kinesiskhed, har været blinde for den teoretiske forskel på de to retninger, og i de fleste tilfælde er de blevet blændet af, at den ene facade, kinesisk medicin, har skjult den anden, klassisk medicin.

Resultatet er, at kinesisk medicin bliver ved med at være en maskerade, der skjuler klassisk medicin.

Rhonda Chang formulerer på vidunderlig vis baggrunden for sin bog med disse ord: "Jeg argumenterer ikke for klassisk medicin ud fra dens nationale oprindelse eller dens autenticitet, men ud fra at den gennem to årtusinder var en duelig form for helbredende medicin, og at den fortsat kan udfylde denne rolle i et hvilket som helst medicinsk behandlingssystem."

Chang citerer *Den Gule Kejsers Klassiker Om Indre Medicin*: "Yin og yang er himlens og jordens dao, de ti tusind tings grundlæggende princip, forandringernes moder og fader, livsskabelsens og drabets rodnet og begyndelse, tempel for åndens lys. For at helbrede ubalancer, må man søge ind i rodnet."

Så uanset hvad et menneske led af, var den klassiske medicinske behandlerens primære mål at forstå ubalancen mellem yin yang, at genoprette ordenen på en måde, som svarer til naturen set ud fra yin yangs og de fem elementers kosmologiske perspektiv, så lidelsen dermed blev lindret.

Klassikere som *Den Gule Kejsers Klassiker Om Indre Medicin* og *Forvandlingens bog* har været kanoniske værker – ikke, fordi de er forbundet med helbredende metoder, men først og fremmest fordi de indbefatter forståelsen af den kinesiske kosmologi, idet de opfattelser, der bygger på yin yang og de fem elementer, er centrale i dem.

Og disse værker havde stor betydning for alle studerende og lærere, ikke kun for dem,

der studerede medicin eller var udlærte behandlere. Mange kendte behandlere kom frem til deres forståelse af tingene og praktiserede klassisk medicin på baggrund af selvstudier af klassikerne.

Yin yang og de fem elementer kommer ikke af en metode. Omvendt så opstår metoden i klassisk medicin af det teoretiske grundlag i yin yang, som er en beskrivelse af lovmæssighederne i tingenes hele tiden dynamiske relationer. For eksempel har klassisk medicin altid, og det er udførligt beskrevet i klassikerne, orienteret sig efter den følelsesmæssige og fysiske konstitutions karakteristika set i forhold til de betingelser, som miljø og samfund gav mennesket.

Genoprettelsen af helbredet var ikke forbundet med at se sygdom som en isoleret enhed, men altid som forbundet med individets karakteristika og dets tilstand set i forhold til de omgivelser og de betingelser, det var underlagt. Og reguleringen af sygdommens ubalancer og menneskets situation skete ud fra de lovmæssigheder, yin yang og de fem elementer angav.

Rhonda Changs bog er efter min vurdering lige relevant for den, der "blot" interesserer sig for Kinas historie som for den, der overvejende interesserer sig for Traditionel Kinesisk Medicin eller for klassisk medicin.

Rhonda Chang
Chinese Medicine Masquerading as Yi.
A Case of Chinese Self-Colonisation

Maninriver Press 2015. 280 sider
(Samme år kinesisk udgave
på samme forlag).

De klassikere, som Rhonda Chang primært henviser til, citerer fra og gennemgår i relation til 醫 (yi), er: 周易 (Yijing), *Forvandlingernes bog* 道德經 (Daode jing). Dansk oversættelse ved Hugo Hørlych Karlsen, NordØsten NordOsten Books, 2016 黃帝內經 (HuangDiNeijing), *Den Gule Kejsers Klassiker Om Indre Medicin*. Dansk oversættelse ved Hugo Hørlych Karlsen, NordØsten NordOsten Books, 2014 傷寒論 (ShangHanLun), *Afhandlingen om at blive skadet af kulde*

HVAD ER

DEN TRADITIONELLE KINESISKE BEHANDLINGSMETODE

Hvad er da det egentlige indhold i den klassiske medicin, som Rhonda Chang taler om?

Hvad vil det sige at behandle på baggrund af den teoretiske forudsætning, som ligger i yin yang, de fem elementer og i qi-transformering? Hvad vil det med andre ord sige at behandle grundfæstet i det teoretiske fundament, som var bærende for de store klassiske, kinesiske filosofiske og medicinske værker for flere årtusinder siden og siden da gennem årtusinderne?

Ja, det leverer Rhonda Chang selv svaret på i sin bog nummer to om den klassiske medicin, idet hun i *Yinyang Wuxing, Spirit, Body & Healing* beskriver teorien bag og praksisen ved behandling med det, hun i bogen med karakteristisk præcision kalder "traditionel Chinese healing", altså "traditionel kinesisk healing", eller: "den traditionelle kinesiske behandlingsmetode".

Med denne benævnelse sørger hun for, at det, hendes bog beskriver, ikke sammenblendes med det udbredte begreb "Traditionel Kinesisk Medicin", som de teorier og de behandlingsmetoder, hun beskriver, netop ikke er lig med.

Og lad det være sagt ligeud: Det er en vidunderlig og enestående bog. Hun er dybt belæst, enormt kvalificeret inde i stoffet med stor historisk dybde i sine fremstillinger og med uhyre klare og samtidig nuancerede redegørelser for det konkrete. Desuden har hun et hav af værdifulde erfaringer at give af efter 30 års praksis. Jeg har aldrig læst noget lignende, bortset fra i de gamle klassikere.

Der er ingen som helst tvivl om, at Rhonda Changs to bøger kommer til at danne grundlag for en ny fremtid på traditionel kinesisk baggrund med meget mere nuancerede, grundfæstede, klare og erfaringsbårne retningslinjer for behandling af os, når vi er blevet ubalancerede og syge. Denne bog er

primært, men ikke kun, om traditionelle kinesiske helbredelsesmetoder med brug af urtemedicinen i en moderne verden.

Bogen er klart og anskueligt bygget op. Først er der introducerende kapitler om yin yang, de fem elementer og qi-transformering. Dernæst kommer en guldgrube af erfaringsbårne kapitler om behandling af moderne menneskers moderne sygdomme, primært ved hjælp af traditionel kinesisk urtemedicin, men også med hints til akupunktur. Det er afsnittene om nyre-vand, lever-træ, hjerte-ild, milt-jord og lunge-metal.

De mange cases er detaljeret beskrevet. De viser, hvordan analysegrundlaget for diagnosen udfolder sig; hvordan dette grundlag i yin yang, de fem elementer og qi-transformering afdækker de ofte særdeles svære sygdomstilstande. Og de viser, hvordan behandlingen udfoldes og helbredelsesprocessen følges.

Dernæst kommer et kortere, men på nærmest forunderlig vis, detaljeret afklarende kapitel om det, vi gængs ville kalde krop og psyke, men i denne traditionelle kinesiske behandlingsmetode meget specifikt hedder og drejer sig om ånd og krop, 神 (shen) og 體 (ti), sådan som disse betegnelser er funderet i de klassiske kinesiske medicinske værkers sammenhæng.

Desuden er der et kapitel om særligt vanskelige tilfælde og et om forstuvninger og blodansamlinger. Dernæst et nyttigt skematisk oversigtsafsnit efterfulgt af en beskrivelse af tilberedelsesmetoder for urtemedicinen. Slutteligt kommer et afsnit med ordforklaringer og indeks over de beskrevne ubalancer, indeks over recepter og indeks over urter.

Jeg vurderer, at lægmand såvel som behandler vil have udbytte af denne på en gang let-

læste og dybdeborende bog. Først i form af en umiddelbar læsning, der giver indblik i 醫 (yi), den traditionelle kinesiske behandlingsmetode, dens teori og dens udfoldelse over for moderne klienter. Dernæst mange år frem fortsatte studier i bogen for at tilegne sig de præciseringer, erfaringer, nuanceringer og klarheder, som Rhonda Chang fremlægger så lavmælt, så befriende upolemisk og så medrivende seriøst.

Rhonda Chang
**Yinyang Wuxing,
Spirit, Body & Healing**
Maninriver Press 2017
304 sider

(Samme år kinesisk udgave
på samme forlag).

Hugo Hørlych Karlsen er forfatter, oversætter og forlægger med Forlaget Nordøsten. Han har en langvarig og stor interesse for kinesisk medicin, akupunktur, sprog og kultur.

MEDLEMSARRANGEMENT

MONGOLER PÅ MOESGAARD

Se udstillingen
før København!

Lørdag 15. september inviterer Danmark-Kina sine medlemmer med til et særarrangement på Moesgaard Museum ved Aarhus med rundvisning i udstillingen "På Djengis Khans stepper – Mongoliets nomader".

Vi mødes ved museets indgang/billetsalg kl. 10.45. Der er bus til døren og massevis af gratis parkeringspladser, men der kan være et stykke vej at gå.

Rundvisningen begynder kl. 11.00 og varer ca. en time, og der er selvfølgelig mulighed for at stille spørgsmål undervejs.

Alle, der har lyst, spiser fælles frokost i museets (fremragende) café kl. 12.30. Man kan vælge mellem salat, stjernekafter (en variation over et stjernesud), en varm pastaret eller perlebygote. Pris: 85-95 kr. + drikkevarer.

I løbet af eftermiddagen kan man fordybe sig i særudstillingen på egen hånd, eller man kan gå på opdagelse i Moesgaards permanente udstilling, der er i særklasse, både når det gælder den etnografiske samling og Danmarks oldtid – entreen er inkluderet.

Man kan selvfølgelig også gå i Den Gamle By, på kunstmuseet ARoS eller shoppe amok i Aarhus, men det vil alt sammen være på egen regning!

De, der vil have det hele med, kan være med til at spise middag på restaurant Rong Yu i Ny Banegårdsgade, der er kendt for sit ret autentiske Sichuan-køkken. Den kan vi anbefale.

Pris for entre og rundvisning på
Moesgård ved 20 deltagere: 160 kr.

Tilmelding pr. mail til rigetimidten@gmail.dk
eller pr. telefon til 6135 3741 senest 26. august.

LANDSMØDE

Søndag 3. juni afviklede foreningen sit 26. landsmøde i strålende solskin og under åben himmel.

Formanden aflagde beretning og hæftede sig især ved, at aktivitetsniveauet fortsat er meget højt i betragtning af foreningens størrelse. Vi udgiver Danmarks bedste kulturmagasinet om Kina, og vi står bag Danmarks største kulturevent om Kina. Vi opfylder med andre ord vores formål om at udbrede kendskabet til Kina i Danmark og udvikle forbindelserne, ikke mindst takket være de mange gode medlemmers støtte.

Man kan bakke op ved at fortælle interesserede om foreningen. Vi sender gerne materiale ud.

Kassereren kunne fremlægge et regnskab, der viser, at økonomien ser ganske fornuftig ud. Og landsmødet vedtog et arbejdsprogram, der lægger op til et øget fokus på de sociale medier, især Facebook.

Men samtidig vægtes de forskellige samarbejdsrelationer, fx deltager vi i konferencen China Denmark Regions and Cities Forum i Aarhus, vi støtter et børnebogsprojekt sammen med Confucius Institute i Aalborg, og vi ser frem til de muligheder, det nye China Cultural Centre i København byder på.

Og så skal der selvfølgelig fejres kinesisk nytår igen i 2019. Det bliver **søndag 27. januar kl. 10-16** i Musikhuset Aarhus. Denne gang går vi ind i grisens år.

Sæt X i kalenderen. Vi er glade for alle forslag til at gøre en god dag bedre, og vi vil igen opfordre flere til at deltage som frivillige. Der er brug for mange til en event med flere tusind deltagere.

BOGSALG

Her i efteråret arrangerer foreningen Danmark-Kina igen et temmelig omfattende bogudsalg.

Vi får løbende doneret danske nyudgivelser, og der er bøger af alle mulige forskellige slags: skønlitteratur, biografier og fagbøger, specielt inden for pædagogik, psykologi og selvhjælp, men ofte også kunst og arkitektur.

Der er sjældent noget om Kina, så det skal man ikke satse på. Men foreningen får overskuddet, og bogelskere af alle slags kan normalt altid gøre en rigtig god handel.

Bogsalget finder sted fra foreningens adresse i Lisbjerg Præstegård, Marie Belows Vej 14, 8200 Aarhus N.

Det åbner eksklusivt for medlemmer **torsdag 25. oktober kl. 16-20**, hvor der er snacks og vin.

Derefter er der åbent for alle **fredag 26. kl. 16-20** og **lørdag 27. kl. 10-16**.

Se mere på Facebook/danmark-kina

Returneres ved varig adresseændring

Afsender: **Danmark-Kina**, Marie Belows Vej 14, 8200 Århus N
HUSK at give os besked om flytning på tlf. 86 23 10 12 eller vdk@mail.dk

FOTOS FRA KINA 5

VED JENS SCHOTT KNUDSEN

GRÆNSELAND

Tæt på Shenzhens stadigt voksende skyline ved floden, der adskiller Kina fra Hongkong, er et område med dambrug, moser, fuglereservater og små landsbyer (blandt andet Liu Pok, hvorfra billedet er taget).

I mange år var offentlig adgang til denne del af Hongkongs New Territories ikke tilladt, da området fungerede som en afgrænset bufferzone til Kinas fastland. Mens Shenzhen har gennemgået en eksplosiv vækst i de sidste 3-4 årtier, har tiden stået stille i denne del af Hongkong.

I 2013 åbnede Hongkong-regeringen op for adgang til området, og i dag er landsbyer som Liu Pok en lettilgængelig vandretur fra metrostop i Sheung Shui og Lok Ma Chau.

Jens Schott Knudsen er dansk fotograf og jurist bosat i Beijing. Mød ham på <http://blog.pamhule.com/>